

Úvodník

Čermák Karel: Deset let aneb český tovaryš na vandru do Bruselu	4
---	---

Články

Pohl Tomáš: Vzdělávání advokátních koncipientů	7
Čermák Karel jr.: Držba a průmyslová práva	15
Jurčík Radek: Soudní přezkum správních rozhodnutí založených na správním uvážení	31
Křeček Stanislav: Co s administrativně rozdělenými byty?	35
Boubela Vladimír: Platba předem je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku?	39
Skalník Milan: K otázce odměny advokáta v restitučních věcech	42
Müller Lubomír: Odpírání vojenské služby kvůli svědomí či náboženskému vyznání	43

Přečetli jsme za Vás	48
-----------------------------	----

Recenze, anotace

Ševčík, Vlastimil: Ústavní soudnictví v praxi (Václav Mandák)	50
Henssen, E. W. A.: Twee eenwen advocatuur in Nederland 1798 – 1998 (Stanislav Balík)	52

Z judikatury

• K postupu soudu v případě, kdy obhájce obhájí současně více obviněných, mezi nimiž soud shledává rozpor zájmů	55
• Obhájci nenáleží tarifní odměna za předložení písemně zpracované závěrečné řeči při hlavním líčení	58
• K výši mimosmluvní odměny advokáta v případě, kdy obviněný byl původně stíhán pro vícečinný souběh, avšak soud shledal v žalovaném jednání jeden pokračující trestný čin	59

Z České advokátní komory

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 12. 10. 1999	62
2) Mezinárodní seminář České advokátní komory a Nadace Hugo Grotius k bezplatné právní pomoci	63
3) Návštěva delegace polské advokacie v Praze	67
4) Návštěva delegace Berliner Anwaltsverein v Praze	69

Obsah

5) Systém vzdělávání advokátů v evropském právu – žádost o předběžné přihlášky	70
6) Informace o výsledku advokátních zkoušek ve II. pol. 1999 – I. termín	71
7) Termíny advokátních a uznávacích zkoušek v r. 2000	71
8) Termíny školení advokátních koncipientů v I. pololetí r. 2000	72
9) Stáže v Německu a ve Francii	73
10) Zpráva o výsledcích publikační soutěže advokátních koncipientů a mladých advokátů	73
11) Publikační soutěž advokátních koncipientů a mladých advokátů – soutěžní řád	74
12) Témata publikační soutěže advokátních koncipientů a mladých advokátů pro rok 2000	76

Z kárné praxe

- Je závažným porušením povinností advokáta, jestliže nesplní povinnost být pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb pojištěn tím, že nezaplatí včas pojistné pro pojištění rámcovou pojistnou smlouvou, ani se nepojistí individuálně.
- 77

Personalia

In memoriam JUDr. Vladimíra Korbela 79

Názor

K tématu: Odměna advokáta v trestním řízení 80

Víte, že ... (Stanislav Balík)

83

Z odborného tisku (Jaroslava Vanderková)

84

Tisk o advokacii (Květa Slavíková)

95

Ze zahraničí

Vyšel Bulletin slovenské advokacie č. 3/99 105

Různé

1) Pojišťovací servis	107
2) Sympoziem Česká republika a rozšíření Evropské unie,
Praha, 15. – 18. 9. 1999	108
3) Seminář Evropské úmluvy o ochraně lidských práv	110
4) Seminář k reformě správního soudnictví	112
5) Počítačový informační systém HUDOC	115

6) Nová adresa Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního a některých katastrálních úřadů sídlících v Praze	116
7) Ženeva – studentská soutěž v mezinárodním právu	117
Dokument	
Smlouva o přátelství mezi Berlínským advokátním spolkem a Českou advokátní komorou	118
Nakonec	119
Inzerce	120

REDAKCE PŘEJE SVÝM ČTENÁŘŮM
PŘÍJEMNÉ VÁNOCE A VŠECHNO NEJLEPŠÍ
DO ROKU DVA TISÍCE.

**Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně
informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících
oborů.**

Dnes na stranách 84 – 94.

Deset let aneb český tovaryš na vandru do Bruselu

Vandr býval pro českého tovaryše odedávna korunou důkazů o tom, že všude je dobře, ale doma nejlíp, přičemž pojem „doma“ se posléze ustálil v úzkém prostoru na vyhřáté peci, jehož styk s vnějším světem zajišťovala tzv. máma, tedy osoba, ovládající umění péct chutné koláče a ještě za tepla je dodávat do již zmíněného prostoru domova. Bouřlivý rozvoj vědy a techniky se na podstatě tohoto úctyhodného životního způsobu projevil jen několika málo zcela vnějšími změnami, jako například že na vandru již nevyrazíme s hoblíkem a pilkou v ranečku, nýbrž s mobilem a platební kartou v kapse a místo pořádných bot na nohou si vytřásáme zadek v nějaké rozklepané ojetině. Také pecní prostor byl postupně vybavován novou technologií, jako otomany, gauči, válendami, sedacími soupravami a chaise-longue, televizory a ledničkami, což mámám umožnilo diverzifikovat dodávky koláčů a vychlazené pivo, chipsy a crackery.

Při historickém rozboru, do něhož, jak vidím, jsem zase už zabředl, nelze opomenout ani cíl vandru, tak jak se v čase v souladu s geopolitickými tendencemi pro českého tovaryše měnil; a budeme muset odpovědět na otázku, zda a jak změny geografických cílů ovlivnily ony základní životní hodnoty českého tovaryše. Promiňte, že rozbor nezačnu v Sámově říši, kdy se patrně vandrovalo do Nitry knížete Pribiny, nýbrž až o něco později, kdy se cílem vandru stala obrazně řečeno Vídeň. Český tovaryš se v těchto dobách vracíval na svou pec s hlubokým životním přesvědčením, že národové císaře pána, zejména Maďaři, Taliáni, Bosňáci, Dalmatinci, Tyroláci a veškeré jiné druhy skopčáků, a dále Rusíni, Rumuni a podobní Cikáni či polští Židé zcela postrádají jakékoliv lidské vlastnosti, takže je řádný Čech a vlastenec nemůže mít rád, nýbrž právě naopak je při každé příležitosti musí nějak oblafnout, ošulit nebo vzít na hůl. Tyto zásadové postoje pak český tovaryš ze své pece pilně předával dalším generacím českých tovaryšů, které je ještě obohatily na svých vlastních vandrech do obrazného Londýna, Paříže a Berlína o spousty podobných poznatků; a to všechno proto, abychom se mohli ujistit o tom, že náš pecní domov je tím nejlepším z domovů a že jeho nejlepší obranou je ohrnování nosu nad kdekým a nad kdečím, jak nad

- Brity, protože jsou málomluvní
- Italy, protože jsou mnohomluvní
- Němci, protože jsou pořádní

- Francouzy, protože jsou nepořádní
- Maďary, protože jim nikdo nerozumí
- Slováky, protože jim každý rozumí
- Rómy, protože kradou
- Nory, protože nekradou
- církví katolickou, protože se faráři nežení
- církví evangelickou, protože se pastoři žení

a vůbec, dejte mi pokoj na mé peci, všichni jsou blbci, na Mallorce bylo málo kafe k snídani.

Velmi pozoruhodné výsledky přinesly naše letité vandry do Moskvy. Tam se český tovaryš vedle pohrdání četnými dalšími národy od Rusů až po Číňany a Vietnamce, případně i Kubánce, přiučil dalším mazaným kouskům, jak si uchovat svou milovanou pec. Především pochopil, že už není žádný tovaryš, nýbrž távářiš, a to ať je ve skutečnosti brusič nebo ministerský předseda. Dále si uvědomil, že z jeho sladké pece je nutno tu a tam ani ne tak slézt, jako odeslat rezoluci či výkaz nebo případně vyvěsit z pece transparent, vlajku nebo aspoň mávátko. Zařvat buduj vlast, posílíš mír a myslet si polib mi šos. Hlásit tři sta třiatřicet stříbrných stříkaček jako plán na příští rok a vědět, že to je logopedické cvičení. Hlasovat pro a být proti. A vůbec, dejte mi pokoj na mé peci, no tak jó, ať žije távářiš Stalin a zase dobrý na vječnyje vremena nebo na vječnuju pamjat nebo kýho kozla. Pícka je příjemně vyhřáta. Mámo, kde jsou ty koláče?

A pak jsme jednoho dne, my čeští tovaryši, na chvílku opravdu slezli z pečí a zacinkali klíči, čímž začal náš slavný vandr do Bruselu. Od brusiče až po ministerského předsedu jsme přitom bystře a pohotově učinili v rámci svých tradic a zkušeností, předávaných nescetnými generacemi vandrovnických tovaryšů, celou řadu perfektních závěrů:

1. Vandrovalo se do Vídně a do Moskvy, bude se vandrovat i do Bruselu; je to trochu dál než do Vídně, ale zato blíže než do Moskvy.
2. Euroši koncentrují ve zvýšené míře odporné vlastnosti všech ostatních národů a ras, a tedy je taky nemáme rádi, neboť
 - a) se českým tovaryšům nemohou v ničem vyrovnat
 - b) nesnášíme tupou byrokracii a omezování svého rozletu směrem k dráhemu domovu, tj. k suverénní peci.
3. Nahlas: s NATO a EU na věčné časy!
4. Potichu: polibte nám šos a navalte prachy.
5. Hup zpátky na pec! Mámo, kde jsou koláče?

Tak tohle nám vydrželo neuvěřitelných deset let a (skoro) nikdo (skoro) nic. Pěkný trapas naší státnosti. Ale my si ani teď nedáme pokoj a ještě si myslíme, jací to jsme mazaní tovaryši, kteří všechno vyřídí nějakým tím hlášením a zfalšovaným výkazem. To ale po nás nikdo nechce, ba nikdo se ani nedomáhá,

abychom vůbec do Bruselu vandrovali a tam všelijak tajtrlíkovali. My sami se přece musíme rozhodnout, zda chceme do nějaké školy chodit, nějaké znalosti získat a v praxi je osvědčit. Co nám pomůže náрек nad vysvědčením a zehrání na nespravedlivého učitele, když denně dáváme najevo, že látku sice občas vzpurně papouškujeme, ale vůbec nechápeme?

Zeď v Matiční – otázka sociální? Vida ho, uličníka, rozbil okno a ještě ze sebe bude dělat svatouška.

Zásah v Srbsku a Kosovu – otázka suverenity? Opravdu mizerné znalosti lidských práv.

Vyrovnaný rozpočet – otázka předlužených mimorozpočtových institucí? To si z nás, kluku, děláš legraci?

Vymahatelnost práv věřitelů – otázka ochrany bank? Což nejsou banky největšími dlužníky těch, kdož v nich přišli o své úspory? Kdo ochrání tyto věřitele? Obligačnímu právu tovaryšové moc nedali.

Boj proti organizovanému zločinu – otázka urychlení trestního řízení? V hodinách kriminalistiky asi lenoši chyběli.

Rovný přístup ke spravedlnosti – novela o. s. ř.? Při správním soudnictví a bezplatné právní pomoci se zřejmě ulejšvali u McDonalda.

Smluvní volnost – zástěrka podvodů a vyděračství; soudcovská nezávislost – paravan nevykonnosti; odklady správní reformy – clona úplatkářství a jiných neřádsteví; nejsou lidi, nejsou prachy, nejsou podmínky a ráno mi nezvonil budík – výmluvy, výmluvy a zase výmluvy; zkrátka pět, čtyři, pět a zase pět a nevěříš-li, tovaryši, sečti si to sám.

Tak, kamarádi a hlavně taky kamarádky (comrade je tady soudruh), vzhůru do příštího tisíciletí. Pec na Hrad! Hurá na Brusel!

Ti budou čučet, až uvidí to hypervelké duhové... ehm... ano, mávátko.

Pokud jde o mne, já lezu za pec. Tak sakra, mámo, kde jsou ty koláče?

Karel Čermák

Říjen 1999

JUDr. Tomáš Pohl
advokát, Praha

Vzdělávání advokátních koncipientů

V čísle 10 Bulletinu advokacie z roku 1998 mne zaujal článek Mgr. Jany Hamplové, advokátní koncipientky z Mohelnice, která se zabývá úlohou vzdělávání a komunikace pro advokátního koncipienta. Na podobné téma hovořil příspěvek Mgr. Štěpána Štastníka, advokátního koncipienta z Opavy v čísle 5 Bulletinu advokacie z roku 1999.

Protože od roku 1990 působím jako zkušební komisař a zároveň od téhož roku přednáším advokátním koncipientům, chtěl bych využít příležitosti a z této pozice se vyjádřit nejen k oběma citovaným článkům, ale i poněkud šířeji ke vzdělávání advokátních koncipientů a vůbec ke koncipientům jako takovým.

Oba uvedené články představují dvě strany jedné mince. Článek kolegyně Hamplové bych nazval „oslavnou básní“ na systém a úroveň vzdělávání advokátních koncipientů. Naproti tomu článek kolegy Štastníka bych nazval „statistika efektivity či spíše neefektivity“ školení advokátních koncipientů.

Čím tedy v dané oblasti začít?

Ve většině případů vycházím ze skutečnosti, že advokátními koncipienty se stává generace mladých lidí, kteří převážnou část či úplné, a to středoškolské a vysokoškolské vzdělání, získali na školách po listopadu 1989. Po tomto datu se postupně stávalo právnícké vzdělání tím, čím bylo do roku 1948. Zejména povolání advokáta bylo řazeno do určité společenské elity, a to nejen proto, že přinášelo relativně vysoké příjmy, ale i celkově bylo povolání advokáta váženo, stejně jako například povolání soudce.

Ale i po celou éru budování socialismu si povolání advokáta zachovalo určitou odlišnost a svébytnost. Socialistický stát v podstatě advokacii pouze mlčky trpěl, protože cítil, že se vymyká celému systému a spíše se blíží svobodnému povolání než ostatním právníckým povoláním, která spíše fungovala na základě klasického závislého pracovního poměru či dokonce služebního poměru.

Uvolněním po roce 1989 a zejména přijetím nového zákona o advokacii se stalo právnícké povolání a především povolání advokáta opět něčím, za co před tím bylo v okolní Evropě považováno, za co bylo považováno do roku 1948.

Kolegyně Hamplová ve svém článku hovoří o tom, že v případě, kdy právník zvolí dráhu advokáta, volí jednu z náročnějších variant. Pak kolegyně vypočítává veškeré vlastnosti a danosti, které by měl dobrý budoucí advokát mít.

Podle mého názoru však základem pro dobrého budoucího advokáta je úroveň právníckého vzdělávání. Myslím však, že systém právníckých fakult a úroveň jejich výuky v současné době není tím, co by většinu budoucích právníků pro dráhu advokáta efektivně připravovalo. Řada studentů se proto snaží v průběhu studia získat nějakou praxi. Zde nezáleží na tom, zda je praxe získávána v advokátní kanceláři, u soudu nebo někde jinde. Nejdůležitější je, že student právnícké fakulty poprvé vidí život takový, jaký je, tedy vidí podstatný rozdíl mezi tím, co je obsaženo ve vysokoškolských učebnicích a tím, jak aplikace práva vypadá ve skutečnosti.

Za dobu mých studií byla příprava pro praxi taková, že většina z nás neuměla sestavit ani jednoduchou žalobu a neuměla v podstatě nikomu v ničem pořádně poradit. To nebylo způsobeno pouze tím, že část studia tvořilo studium marxismu-leninismu, ústavního práva socialistických zemí a další disciplíny, kterým jsme souhrnně přezdívali „náboženství“, ale celkovým nepraktickým pojetím výuky. Studium probíhalo jednotně bez toho, že by si posluchač právnícké fakulty mohl v průběhu studia vybrat určitou specializaci. Pokud se v dnešní době setkávám s posluchači právnícké fakulty, mám pocit, že se situace v této oblasti zase tolik neměnila. Mám tím na mysli skutečnost, že zde stále chybí především snaha o praktickou část výuky. Zavedený systém má však širší souvislosti. Podíváme-li se na české školství jako takové, chybí mi v něm především výchova k rozhodování a samostatnému myšlení. Naše školství je stále zakotveno někde hluboko v rakousko-uherském mocnářství, kde bylo rozhodující znát letopočty různých bitev a data narození panovníků a nikoli vychovávat mladé lidi k samostatnému myšlení. Hlavním cílem žáků a studentů je získání dobrých známek, které pomohou při dalším vzdělávání, tedy při přijímacích zkouškách. Nepatřím k otcům, kteří by museli zamykat do stolu své vysvědčení před dětmi, ale v životě se mě nikdo neptal na to, jaké jsem měl maturitní vysvědčení nebo jaký jsem měl prospěch na vysoké škole. Moji klienti ode mě chtějí zcela něco jiného. Chtějí okamžitě poradit nebo chtějí mít alespoň pocit, že se jim věnuji. Zde nejde pouze o výuku právních disciplín, ale o tvorbu celé osobnosti. Nedostatky ve výuce však nejsou způsobeny jenom systémem. Hlavní příčinou jsou lidé, kteří tento systém vytvářejí. Vzpomeňme jen, kolik osob se vystřídal na postu ministerstva školství, kolik zažíváme a budeme zažívat školských reforem, a pokud jde o vysoké školy, řekněme si otevřeně, jaké budou platy na vysoké škole, taková bude úroveň výuky. Jestliže tuto problematiku odbýváme tím, že si vysokoškolský pedagog od hodnosti docenta může vydělat automaticky jako advokát, dáváme ho do role jakéhosi venkovského podučitele, který každou sobotu chodil od chalupy k chalupě a o posvícení vyhrával na housle, aby si přivydělal. Uvedený stav proto

vyvolává opačnou reakci. Výuka na vysoké škole je tím posledním, co pedagoga zajímá a především ho zajímá možnost získat relativně slušný výdělek výkonem advokacie. O přílivu mladých lidí na právnické fakulty, tedy takových lidí, kteří mají především praktické znalosti, raději ani nemluví.

Nechci ovšem paušálně tvrdit, že by právnická fakulta měla být pouze souborem lidí, kteří prošli určitou praxí a nezajímají je teoretické disciplíny. Bohužel, osobnosti, které bych označil přídomkem renesanční, znám již pouze z vyprávění starší generace, která je v současnosti ve vysoce důchodovém věku. Jména jako profesor Engliš nebo profesor Tomsa či jména dalších legend právnické fakulty jsou již jen záznamem v knihách a vzpomínkami našich dědů. A když sám lovím v paměti jména někoho podobného, kdo mě za doby mých vysokoškolských studií učil, až na výjimky nedokáži vyslovit jediné jméno.

Vím, že celá záležitost není vůbec jednoduchá. Přes dvacet let se zabývám jako lektor výukou dospělých, a to dospělých z řad právníků i neprávnicků. Mezi nejnáročnější publikum patří právě advokátní koncipienti, ale o tomto tématu bych chtěl hovořit až později.

Advokátní koncipienti tedy přecházejí do praxe vzdělaní tak, jak jim to umožňuje systém českého školství. Je samozřejmé, že bez vlastního zájmu o studium a rozšíření vzdělání nelze spoléhat pouze a jedině na školství. Ale na druhé straně nelze odkazovat při nedostatečném systému školství na jakési domácí samostudium. Vše by mělo být ve vzájemné jednotě a harmonii.

V čem spatřuji další obrovskou výhodu mladé generace, je možnost učit se cizí jazyky. Bohužel, moje generace tuto možnost neměla při systému výjezdních doložek, posudků z místa bydliště, celního a devizového prohlášení a dalších vymožeností socialismu, po kterých se snad nikomu z nás nemusí stýskat. Jen několik vybraných jedinců, kterým přálo štěstí nebo kteří neměli dostatek charakteru, se mohlo dostat do ciziny a získat tak praktické jazykové znalosti. Zbytek mé generace je na tom s jazykovým vybavením tak, jak je, tedy nevalně.

Absolventi právnické fakulty se tedy stávají koncipienty v relativně krátké době po ukončení studia. Jednou ze stránek života koncipienta je jeho další vzdělávání.

Domnívám se, že na prvním místě při prohlubování znalostí koncipienta, kromě samostudia, by měla stát osoba jeho školitele. V podstatě by tedy mělo platit, jaký je školitel, takový je koncipient. To znamená, že koncipient odráží ve své praxi znalosti, návyky, ale i zlovyky toho, kdo jej má v rámci výchovného procesu na starosti.

Skutečnost, že další proces vzdělávání má na starosti i Česká advokátní komora, by mělo být až druhořadým faktorem. Přesto nechci tuto část vzdělávacího procesu nějakým způsobem podceňovat, ale ani přeceňovat.

Otázka je, zda systém vzdělávání koncipientů v současné době je uspokojivý. Řešení vzdělávání koncipientů není jednoduchým problémem. Prvým faktorem,

kteřý zde působí, je počet koncipientů. Vzhledem k otevřenosti advokacie, kde je v podstatě každému absolventovi umožněno stát se koncipientem a omezen je jen tím, zda jej určitý advokát vezme či nevezme do pracovního poměru jako koncipienta, je velmi obtížné najít nějaký optimální systém vzdělávání.

Ve své praxi lektora jsem zažil dva systémy. Prvým systémem byla snaha přednést co největší skupině koncipientů určité téma. Z mých zkušeností lektora, ale i posluchačů vyplývá, že dospělý člověk je schopen vnímat určitou sumu znalostí denně maximálně čtyři až pět hodin. Čas, který překračuje uvedený časový limit, je podle mého soudu již časem zbytečným. Jsem však svědkem toho, že různé druhy vzdělávacích agentur, kterých je v České republice nespočetně, se snaží nalákat posluchače na různé druhy několikadenních kurzů, kdy délka jednoho výukového dne tvá osm i více hodin. Podle mého názoru není v lidských silách, aby při takovém systému výuky si posluchač odnesl znalosti a vědomosti ze vši přednášené látky. V hlavě posluchače nastane pouze určitý zmatek, který je způsobený velkou sumou informací, která je vtěsnána do jednoho či více dnů. Posluchači pak pouze vlivem toho, že takový kurz je více než drahý, se snaží tyto znalosti vstřebat. Ale z hlediska pedagoga i z hlediska posluchače pokládám většinu takových akcí za ztracený čas. Je sice možné, že určitá agentura vydělá určité peníze nebo se alespoň „udrží nad vodou“ a několik lektorů vydělá celkem slušný honorář, ale hlavní smysl akce, kterým je prohloubení znalostí posluchačů, uniká.

Nejinak tomu bylo podle mého soudu i u bývalého školení koncipientů. Situace byla taková, že jsem stejnou látku přednášel v odpoledních čtyřech hodinách jedné skupině posluchačů a tutéž látku ve stejném časovém úseku druhé skupině posluchačů. Celkově jsem tedy přednášel nejen já, ale i ostatní kolegové osm hodin určitou látku ve dvou úsecích. Takováto právní osvěta je pro lektora více než namáhavá. Uvedený systém byl vyvolán tím, že se ti, kteří se na školení přihlásili, do určité místnosti zkrátka a dobře nevešli. O nějakém bližším kontaktu s posluchači pak již nemůže být ani řeč. Na kontakt s posluchači pak tradičně slouží pouze přestávky, které by měl lektor využít k odpočinku, ale opak je spíše pravdou. Nikdy jsem se nebránil ze strany posluchačů jakýmkoli dotazům a nikdy jsem nepředstíral, že určitý problém znám, když jej neznám. Proto jsem se ani nevyhýbal a nevyhýbám kontaktu s posluchači během přestávky.

Osobně však dávám přednost komornějšímu obsazení, tedy skupině posluchačů v počtu maximálně 30 až 40, kdy je možnost s posluchači navázat kontakt a kdy je možno zodpovídat dotazy vznesené během přednášky, aniž by to ostatní rušilo.

Od letošního roku je zvolen nový způsob výuky. Tento způsob výuky sice konvenuje mému pojetí užšího kruhu posluchačů, ale znamená to, že lektor musí stejnou látku vykládat minimálně pěti až deseti skupinám posluchačů v relativně krátkém časovém úseku, což rovněž není bez újmy na únavě lektora.

Ani jeden ze zvolených způsobů vzdělávání není tedy optimální. Hovořím však pouze o systému a principu vzdělávání a nehovořím o jeho obsahu. Kromě obsahu, tedy náplně určité přednášky, je rozhodující další věc, a tou je způsob výkladu. V příspěvku kolegy Štastníka je uvedeno, že si dělal statistiku přínosnosti přednášek, kterých se účastnil jako posluchač. Kolega došel k závěru, že z jeho hlediska bylo přínosných pouze 25 %. V redakční poznámce je uvedeno, že se kolega Štastník účastnil školení v severomoravském regionu. V tomto regionu jsem jako lektor nevystupoval, a proto se nemohu konkrétně k jeho názorům vyjádřit. Názory posluchačů na mých přednáškách jsem však nikdy nepodceňoval a podceňovat nebudu. V případě přednášek pro advokátní koncipienty mohu odpovědně říci, že patří k těm nejobtížnějším, které jsem za svoji praxi absolvoval. Základním předpokladem pro úspěšnost lektora je obsahová náplň přednášky a způsob přednášky.

Předpokládám, že advokátní koncipient má mít základní znalosti z právnické fakulty, má mít určitou představu o daném tématu a má být seznámen s obsahem základních předpisů, kterých se přednáška bude týkat. Přednáška má skutečně sloužit pouze k prohloubení základních znalostí, lépe řečeno u koncipientů, kteří se připravují na advokátní zkoušky, má orientovat koncipienta na základní zaměření advokátní zkoušky. Z tohoto hlediska je zapotřebí, aby v lektorském sboru určeném pro advokátní koncipienty převažovali lidé s praxí. Nezáleží na tom, zda se jedná o advokáty, soudce, státní zástupce, důležitá je vždy osobnost lektora. Ale ne každý, kdo má poměrně rozsáhlé vědomosti ve svém oboru, je povolán k tomu, aby uměl a mohl posluchače zaujmout. V každém pedagogovi musí být i kus herce, lidově řečeno komedianta, který umí po celou dobu přednášky posluchače zaujmout. Přednáška nesmí postrádat ani prvky humoru. Vždy jsem preferoval a preferuji metodu praktických příkladů. Nepochybuji o tom, že zkušený lektor umí na praktických příkladech vysvětlit i složitější problematiku, tedy nejen vysvětlit laikům, jaký je rozdíl mezi promlčením a prekluzí a eventuálně další základní právní instituty, které musí koncipient bezpečně ovládat. Dále musí lektor počítat s tím, že někteří koncipienti se záměrně účastní školení s myšlenkou, že určitého lektora „vykoupou“ a pečlivě si připraví těžko řešitelný právní problém. Abych nemluvil abstraktně, v roce 1996 jsem jako lektor absolvoval prvé přednášky na téma novely obchodního zákoníku, která je účinná od 1. 7. 1996. Stejnou roli měli kolegové, kteří v loňském roce přednášeli novelu zákona o rodině a občanského zákoníku. V obou případech jde o velmi problémové předpisy, kdy kvalita předpisů není vynikající a především chybí jakákoli zkušenost ze soudní praxe. V přednášce určené advokátním koncipientům není úlohou lektora, aby přednášel určitý předpis v tom slova smyslu, že určité jednání je zakázané, ale spíše, aby se snažil najít cestu, jak i přes určitý zákaz lze dodržet zákonná pravidla. Klienti po nás nechtějí vědět, že určitá věc je zakázána, ale naopak, chtějí vědět, že určitou věc lze učinit, aniž by klient porušil zákon a byl za

to potrestán. Zde je základní hranice a rozdíl mezi myšlením soudce a myšlením advokáta. Ale i poznatky negativní, tedy poznatky varující před možným porušením zákona, jsou cenné. Za těchto okolností je jen velmi obtížné vykládat předpisy, které se při stále zhoršující se úrovni legislativy ani vlastně vykládat rozumně nedají. Na druhé straně nemá smyslu přednáška, kdy lektor společně s posluchači v podstatě kritizuje existující předpis a nenalézá východiska. Takovým dojmem působí i některé komentáře, kdy autoři v podstatě říkají jen to, že určité ustanovení je rozporné, neexistuje judikatura a problém vyřeší pouze soudní praxe. Takovýto komentář je rovněž bezcenný. Lektor je zkrátka a dobře v některých právních disciplínách při výkladu některých právních předpisů více než na rozpacích. Naproti tomu čelit této situaci jen tím, že lektor cituje zákon a v podstatě parafrázuje text jednotlivých paragrafů, řešením není. V takovém případě se lektor naprosto zákonitě dostane do zbylých 75 % přednášek, o nichž kolega Štastník prohlásil, že nejsou přínosné.

Vedle principu školení, jeho obsahu a způsobu výkladu, je dále zapotřebí se zamyslet nad tím, zda za dané situace témata přednášek jsou dostačující.

Koncipient je totiž postaven do role, kdy se v relativně dlouhé, ale na druhé straně velmi krátké tříleté lhůtě musí naučit znát základy veškerých právních disciplín, které jsou potřebné k advokátní zkoušce. To znamená, že koncipient by měl být do určité míry universálním advokátem.

Podle mého soudu je však univerzální advokát minulým pojmem. Za současného stavu a neustálých změn v legislativě neexistuje podle mého názoru právník, který by svými vědomostmi obsáhl veškerou materii právních předpisů. Tedy právník, který by nejen tyto předpisy znal, ale uměl je jako advokát aplikovat. Z tohoto důvodu by se i v advokacii měla zavádět specializace, a to i v průběhu koncipientské praxe.

Proto se domnívám, že kromě obvyklých právních témat by mohla být v rámci školení advokátních koncipientů zařazena i témata nová. Tato témata by měla být podle mého názoru spojením práva a ekonomie. Například by bylo nanejvýš vhodné zabezpečit pro advokátní koncipienty základní výklad účetnictví, daně a poplatků a řízení ve věcech daní a poplatků. Dále bych doporučoval zařadit v rámci školení výklad, který by se týkal praktického provádění bankovních obchodů, obchodů cennými papíry, činnosti Komise pro cenné papíry. V neposlední řadě bych doporučoval pro dobrovolné zájemce určitý kurz na téma legislativní práce. Advokacie je totiž i přes chvályhodnou snahu České advokátní komory poněkud na okraji při tvorbě připravovaných zákonů. Bylo by proto nanejvýš vhodné, aby i v rámci advokacie vyrostli ze současných koncipientů budoucí odborníci – legislativci. Takovýto odborníci nejsou bohužel ani v rámci resortů a ani v rámci soudů či státních zastupitelství. Problém totiž je, že se není od koho se učit. Nicméně by se podle mého názoru vyplatilo pořádat pro dobrovolné poslu-

chače alespoň kurzy legislativních pravidel a tvorby zákonů, tedy v podstatě výklad legislativního řemesla.

Dále vycházím z názorů kolegyně Hamplová, která říká zcela logicky, že advokát by měl být i dobrý řečník, psycholog atd. Proto by se vyplatilo pro posluchače z řad koncipientů, kteří o to projeví zájem, zabezpečit například i kurzy psychologie, sociální psychologie, komunikace nebo řečnictví. Dále by se vyplatilo uspořádat například kurzy s odborníkem na českou gramatiku. Vizitkou advokáta není totiž pouze úroveň jeho znalostí, ale i úroveň jeho ústního a písemného vyjádření. Některé projevy kolegů a kolegyně při advokátních zkouškách mě přesvědčují o tom, že takovýto kurz by pro některé z jejich řad byl více než potřebný.

Kromě samotného systému vzdělávání by bylo velmi vhodné zabezpečit v rámci České advokátní komory soustavu informací pro potřeby advokátních koncipientů, ale i advokátů. V době Internetu by jistě nebyl problém zabezpečit napojení na ostatní stavovské orgány advokátů v Evropě, ale i jinde s tím, že by touto cestou měla probíhat rychlá výměna aktuálních informací. Na stejné úrovni by měla být zpracována i knihovna, tedy nejen klasická knihovna, která funguje v rámci půjčování knih ve fyzické podobě, ale knihovna v podobě počítačových informací. To znamená, že součástí výuky advokátního koncipienta by měla být i práce s počítačem a práce se systémem informací na bázi výpočetní techniky. Jsem si vědom toho, že řada nových kolegů a kolegyně tuto praxi velmi dobře ovládá, ale tyto kurzy by měly být v podstatě „řidičským průkazem“ pro všechny ty, kteří se ve své advokátní praxi bez výpočetní techniky obejít nemohou.

V poslední části této úvahy bych se zaměřil na advokátní zkoušky. Osobně považuji advokátní zkoušku za jednu z nejtěžších, která se v praxi právníka vyskytuje. Řekl jsem, že tříletá doba potřebná k tomu, aby mohl koncipient zkoušku vykonat, je relativně dlouhá i krátká. Zde bych se znovu vrátil k myšlence, že advokát je vizitkou školitele. To znamená, že by každý školitel měl poskytnout advokátnímu koncipientovi dostatek času na přípravu ke zkoušce. Nemělo by se však jednat pouze a jenom o poskytnutí volna. Podle mého soudu by školitel měl osobně svého koncipienta na advokátní zkoušku připravovat. Přiznám se, že při advokátních zkouškách, kde působím od roku 1990 jako zkušební komisař v oboru obchodního práva, se v první řadě dívám do osobního spisu každého koncipienta. Začínám pracovní smlouvou se školitelem, která již sama o sobě vypovídá o úrovni školitele, ale i o vztahu mezi školitelem a koncipientem. Co si myslet o školiteli, který sjednává s absolventem vysoké školy zkušební lhůtu, přestože to zákoník práce nepřipouští? Co si myslet o školiteli, který napíše do pracovní smlouvy koncipientovi, že jej může přefadit na jiný druh práce v případě, kdy jeho firmě nastanou ekonomické obtíže? Takovéto případy nejsou bohužel ojedinělé. Jak může taková osoba školitele dobře připravit koncipienta na zkoušku? Takový koncipient je většinou ve smluvním vztahu ke školiteli pouze proto, aby školitel

měl koho posílat na obchodní rejstřík, živnostenský registr a na další úřady. Často jsem svědkem toho, že v soudní síni proti mně stojí nezkušený koncipient, který v den soudního jednání obdržel spis od svého školitele, a to často ve věcech, které zaslouží hlubší studium a delší poradu s klientem. Jsem sice pro samostatné myšlení a jeho rozvoj, ale takováto metoda „hození do vody“ se může obrátit proti školiteli a především škodí jeho klientovi a tedy i pověsti advokáta.

Nelze však veškerá negativa svádět na špatnou komunikaci se školitelem, na nedobrou úroveň školitele a na další faktory stojící mimo samotného koncipienta. V dnešní době totiž nikdo nedostane od nikoho nic zadarmo a v rámci advokacie existuje a bude stále více existovat větší konkurence. Z tohoto důvodu by každý z koncipientů měl především pracovat sám na sobě. Kolegyně Hamplová například píše o tom, že dobrou praxí je samostatná publikační činnost. S tímto názorem musím jedině souhlasit. Publikační činnost kromě toho, že se o autorovi začne postupně vědět, má především za cíl, aby se autor naučil řádně odborně i česky vyjadřovat. Jako člen redakční rady Bulletinu advokacie dostávám čas od času k připomínkám texty z obchodního práva, ale i z jiných oblastí. Co publikační činnosti v současné době chytí, je povinné lektorování článků. Vzpomínám na začátky své publikační činnosti, kdy v odborných časopisech byly předepsány nejméně dva lektorské posudky. Jak velkou radost jsem měl z toho, když mě obávaný lektor pochválil a jak jsem se naopak styděl, když lektor objevil základní nedostatky v psaném textu, a to jak po stránce odborné, tak i po stránce jazykové. Měl jsem zároveň obrovské štěstí, že jsem ve své minulé praxi spolupracoval s člověkem, který byl vynikajícím stylistou. Mnohokrát jsem musel překusovat pocit, že několikrát přepisovaný text nebude nikdy dokonalý, protože se mému nadřízenému prostě nelíbí. Jaká však byla radost, když jsem byl občas za své psané výtvory tímto člověkem pochválen. Totéž by se mělo týkat i vztahu koncipient a školitel, kdy především v začátcích by školitel neměl ponechat jediný koncipientův text bez kontroly. Koncipient se musí naučit vyjadřovat přesně, věcně a správně. K tomu, aby tohoto cíle bylo dosaženo, slouží bezesporu i jeho samostatná publikační činnost. Školitelé by tedy měli podporovat ty koncipienty, kteří chtějí napsat jakoukoli samostatnou práci v oboru práva a tím publikovat. Jako lektor se snažím být na jedné straně k začínajícím autorům více než laskavý, protože si vzpomenu vždy na své začátky, ale na druhé straně se snažím jim taktní formou vytknout nedostatky a říci jim, jak bych si představoval text článku podle mého názoru. Největší odměnou například bylo, když mi na základě mých připomínek autor textu – mladý koncipient – zatelefonoval a za moje kritické připomínky mi poděkoval. Není problémem začínajícího autora „strhat“, ale daleko obtížnější je mu taktně chyby a nedostatky vytknout a trvat na nápravě. Totéž se týká i jakýchkoli písemných projevů koncipienta. Je to práce velmi zdoluhavá a vyžaduje trpělivost. Výsledek

však stojí za to. Proto radím všem koncipientům, kteří by chtěli samostatně publikovat, ať to zkusí. Pokud však napíší první a další samostatné texty, které chtějí publikovat, radím jim, aby tyto texty nezasílali ihned do redakce, ale nechali je po určitou dobu ležet. Na druhé straně neustálé opravování napsaného textu není rovněž dobrou radou. Jeden z mých dnes již nežijících kolegů říkal, že nejlepší je druhé čtení a třetí a další čtení již práci pouze kazí. Každý má svoji metodu, ale v uvedené myšlence jsem vždy shledal její pravdivost. Dále je zapotřebí dát text vždy přečíst někomu, kdo o dané věci nic neví. Je to především dobrá kontrola jazyková, stylistická, ale i běžná oprava gramatických chyb, kterých se všichni dopouštíme.

Je toho mnoho, co bych chtěl svým kolegyním a kolegům – koncipientkám a koncipientům sdělit. Na závěr bych však chtěl říci, že pokládám ze všeho za nejdůležitější slušnost a řemeslnou poctivost. Jakákoli vysoká odměna advokáta nestojí za to, aby porušoval základní pravidla etiky a obecná pravidla slušného chování. Řemeslná poctivost je potřebná v každém povolání, ať jej děláme rukama či hlavou. Z tohoto důvodu přeji oběma mladým kolegům, tedy kolegyni Hamplové i kolegovi Štastníkoví, aby z nich byli dobří a slušní advokáti, kteří budou rádi vzpomínat na doby, kdy byli „pouhými“ koncipienty. Totéž přeji všem ostatním, kteří se na dráhu advokáta na právnických studiích pouze chystají a těm, s nimiž se občas setkám jako lektor na přednáškách či jako zkušební komisař u jejich úspěšně vykonaných advokátních zkoušek.

JUDr. Karel Čermák, Ph.D.
advokát, Praha

Držba a průmyslová práva

Platný občanský zákoník ve svém ust. § 129 odst. 2 počítá s tím, že držet lze nejen věci, ale i práva, která připouštějí trvalý nebo opětovný výkon. Kategorie práv připouštějících trvalý nebo opětovný výkon tvoří průnik s tradičními kategoriemi práv věcných a závazkových a absolutních a relativních. Vlastnickému právu se nepodobají svou výlučností nebo neomezeností, nýbrž tím, že nezanikají jediným aktem svého výkonu.¹⁾ Všeobecně se má za to, že pod kategorií práv připouštějících trvalý nebo opětovný výkon spadají vedle některých jiných věcných práv, než je právo vlastnické, zejména práv odpovídajících věcným břemenům,²⁾ i některá závazková práva, typicky např. právo nájmu, a zřejmě

i některá jiná práva absolutní povahy než práva věcná, což je případ i průmyslových práv.³⁾

Účelem tohoto článku je se krátce zamyslet nad tím, zda průmyslová práva skutečně jsou způsobilá být předmětem držby, jaké jsou podmínky nabytí a pozbytí držby průmyslového práva, v čem vlastně držba průmyslového práva jako právní stav spočívá, tj. jaké právní následky s sebou nese, zejména pokud jde o vztahy držitele a majitele průmyslového práva, a konečně jaký praktický význam institut držby v oblasti průmyslových práv v současnosti může mít a zda s ohledem na to je současná úprava držby ve vztahu k průmyslovým právům opodstatněná. Budeme přitom vycházet ze situace, že držitelem je někdo jiný než majitel průmyslového práva, neboť jedině tehdy může mít držba práva nějaký praktický význam (na rozdíl od držby věci, která může mít svůj smysl i tehdy, je-li držitelem sám vlastník).

Těmto úvahám je třeba předeslat dvě poznámky.

První z nich se týká důvodů, proč se právě problematikou držby průmyslových práv zabývat. Z teoretického hlediska je třeba si přitom klást otázku, zda jsou průmyslová práva ve vztahu k držbě něčím specifická, a z praktického hlediska je třeba se ptát, zda právě držba průmyslových práv je něčím významná či zda přináší nějaké zvláštní problémy. Tato dvě hlediska se v mnohém překrývají.

Průmyslová práva se jak po stránce právní (svou absolutní povahou a neomezeností), tak svým postavením v sociálním životě (možností dlouhodobého užívání, hospodářskou hodnotou, četností dispozic aj.) v řadě směrů podobají věcem, resp. vlastnickému právu či jiným věcným právům (ač podle současného práva věcmi nejsou). Z toho vyplývá zájem na hladkém právním styku a právní jistotě oprávněných i třetích osob na straně jedné a na straně druhé potřeba chránit jednání v dobré víře a rozumně a spravedlivě řešit nepravdivosti v právním styku, pokud k nim již jednou došlo. To jsou z právně-politického hlediska hlavní cíle institutu držby. Zdá se tedy, že tento institut by právě v oblasti průmyslových práv mohl mít určitý význam.

Zároveň z toho, že náš současný právní řád průmyslová práva za věci nepovažuje, vyplývá, že úvahy o držbě věci nelze bez dalšího vztáhnout na držbu průmyslových práv (k této otázce se ještě krátce vrátíme).

Průmyslová práva jsou specifická mj. i tím, že až na sporné a málo významné výjimky⁴⁾ podléhají registraci a vedou se o nich veřejně přístupné seznamy, což může mít právě ve vztahu k možnosti jejich držby určité důsledky.

Konečně ryze praktickým důvodem, proč se zabývat držbou průmyslových práv je to, že v poslední době, mj. v souvislosti s privatizací, restrukturalizací a jinými změnami v majetkových poměrech hospodářských subjektů, přibýlo dispozic s průmyslovými právy včetně dispozic, které lze z různých důvodů označit za právně vadné.

Smyslem druhé úvodní poznámky je poukázat na to, že problematika držby průmyslových práv je z řady důvodů obtížná.

Obtížná je už proto, že samotný institut držby věci přináší již od dob svého vzniku v římském právu množství zejména teoretických problémů. Tím spíše tomu tak je u držby práva, což je institut od institutu držby věci odvozený, který ale původnímu římskému právu nebyl znám a jeho analogie s držbou věci není v řadě směrů samozřejmá.

Je obtížná proto, že úprava držby je v našem občanském zákoníku velmi kusá, obzvláště pokud jde o držbu práva.

Je obtížná i vzhledem k tomu, že pojetí držby v našem právu, převzaté z práva rakouského, vychází z práva římského s jeho rozlišováním mezi vlastnictvím, držbou a pouhou detencí. Tím se liší od většiny jiných právních řádů kontinentálního právního systému (už vůbec nemluvě o právu angloamerickém), z nichž některé navíc vůbec neznají držbu práva. Právní komparatistika nám tedy s výjimkou srovnávání naší současné úpravy s úpravou v rakouském obecném občanském zákoníku (dále jen „ABGB“) mnoho nepomůže. Přístupovat k otázkám držby průmyslových práv komparatisticky by totiž zřejmě znamenalo volit jiné tertium comparationis než právě držbu průmyslových práv, což by patrně učinilo celou problematiku ještě složitější.

Konečně je probíraná problematika obtížná i vzhledem k tomu, že se jí naše literatura dosud téměř nezabývala. Pojednání z oboru občanského práva se většinou omezují na to, že možnost držby průmyslových práv připouštějí, zatímco stranou pozornosti autorů zabývajících se průmyslovými právy zůstávají otázky držby těchto práv téměř úplně.

S ohledem na to si tento článek neklade za cíl víc, než upozornit na některé základní otázky, jež jsou s držbou průmyslových práv spojeny, a načrtnout, jakým způsobem lze na ně hledat odpovědi.

1. ZPŮSOBILOST PRŮMYSLOVÝCH PRÁV BÝT PŘEDMĚTEM DRŽBY

Pod pojmem průmyslová práva máme v tomto článku na mysli zejména průmyslová práva registrovaná Úřadem průmyslového vlastnictví, tedy právo k patentu, užitnému vzoru, průmyslovému vzoru, ochranné známce, popř. chráněnému označení původu a topografii polovodičového výrobku. Na jiná průmyslová práva, ať již registrovaná jinak (právo k obchodnímu jménu, práva k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat), či neregistrovaná (právo k obchodnímu tajemství, právo k know-how) bude možno naše úvahy vztáhnout přiměřeně.

Pojetí považující za předmět držby v oblasti průmyslového vlastnictví práva, a nikoli věci (tzv. věci nehmotné), není zcela samozřejmé.⁵⁾ Tato otázka je

problematická dvojím způsobem: jednak je možno se ptát, zda předmětem subjektivních práv a povinností jsou samy nehmotné statky (předměty průmyslového vlastnictví), nebo práva k nim, jednak samotná tato práva je možno považovat za tzv. věci nehmotné (unkörperliche Sachen), jak to zčásti činilo a činí rakouské právo. Zabývat se těmito a podobnými otázkami není předmětem tohoto článku.⁶⁾ Nicméně ve vší stručnosti a pro naše účely lze k tomu uvést:

- 1) že předmětem subjektivních práv a povinností mohou být zřejmě jak nehmotné statky jako tzv. jiné majetkové hodnoty, tak práva k nim; avšak předmětem právních vztahů a zejména dispozic typicky bývají nikoli tyto nehmotné statky samy (např. nezveřejněné autorské dílo), nýbrž právě práva k těmto statkům, tudíž praktický význam má především držba těchto práv;
- 2) co se týče koncepce tzv. věcí nehmotných, ta nebyla nikdy jasná ani v rakouském právu⁷⁾ a do našeho současného práva podle dlouholetého převládajícího názoru teorie i praxe převzata nebyla, pro což lze najít řadu zejména systematických argumentů.

Práva, která lze držet, musí splňovat dvě podmínky, které jsme zmínili už v úvodu: musí připouštět trvalý nebo opětovný výkon a musí jít o práva majetková, tj. práva, jež mohou být předmětem právního obchodu.⁸⁾ Druhá z obou podmínek v zákoně výslovně uvedena není,⁹⁾ vyplývá však z povahy věci a traduje se v literatuře již od dob Randových,¹⁰⁾ a bylo by asi zbytečné její existenci na tomto místě nějak podrobněji odůvodňovat.

Klademe-li si otázku, zda určité právo připouští trvalý nebo opětovný výkon, musíme se nejprve ptát, co se v daném kontextu rozumí výkonem práva. Starší literatura v této souvislosti mluví o „výkonu obsahu práva“,¹¹⁾ což však bez dalších vysvětlení věc příliš nevyjasňuje. Tímto obratem se chce říci dvojí. V souvislosti s posouzením, zda určité chování lze v konkrétním případě kvalifikovat jako corpus possessionis pro účely držby, termín „výkon obsahu práva“ naznačuje, že nemusí jít o výkon práva, které skutečně po právu existuje, nýbrž že stačí chování odpovídající výkonu práva, které ovšem ve skutečnosti samo jako konkrétní subjektivní právo zpravidla neexistuje. Na tomto místě je pro nás ale důležitá druhá distinkce, kterou výraz „výkon obsahu práva“ naznačuje, totiž že výkonem práva se nerozumí pouhá dispozice tímto právem,¹²⁾ nýbrž výkon jiných oprávnění, v nichž to které právo spočívá. Jde nám totiž jen o takový výkon, který není jednorázový, a dispozice svou povahou jednorázová je. Pro účely posouzení, zda právo připouští trvalý nebo opětovný výkon, proto výkonem obsahu práva rozumíme chování oprávněného, ke kterému ho toto právo opravňuje, s výjimkou dispozice s právem.

Vztáhneme-li tyto úvahy na průmyslová práva, je zřejmé, že jejich obsahem je řada oprávnění, jež trvalý nebo opětovný výkon připouštějí. Typicky je toto

oprávnění užívat příslušného nehmotného statku (*ius utendi*), jehož výkon svou povahou vždy trvá a může trvat po určitý časový úsek. Tento časový úsek je sice u některých průmyslových práv omezen dobou platnosti průmyslového práva, to však nic nemění na tom, že za dobu trvání tohoto časového úseku k užívání může docházet trvale nebo znovu a znovu neomezeněkrát za sebou, aniž by právo zanikalo. K zániku práva po uplynutí doby platnosti dochází v důsledku uplynutí času, nikoli snad v důsledku toho, že bylo vykonáno. Stejně tak oprávnění k braní užiteků (*ius fruendi*) (např. poskytnutí licence) jediným aktem svého výkonu nezaniká, a to v dvojím smyslu. Jednak průmyslové právo včetně samotného oprávnění k braní užiteků po celou dobu užívání nehmotného statku jinou osobu v oslabené podobě trvá (a to v latentní podobě i v případě výlučné licence vztahující se třeba i na celou dobu platnosti průmyslového práva a vylučující z užívání práva i samotného majitele, kdy pořád může z různých důvodů dojít k zániku licenční smlouvy ještě v době jeho platnosti, což má za následek, že se právo obnoví do své původní podoby). Jednak za výkon oprávnění k braní užiteků nelze považovat uzavření příslušné smlouvy, např. licenční, nýbrž tento výkon se uskutečňuje po celou dobu trvání této smlouvy, byť třeba úplata za poskytnutí licence je sjednána jako jednorázová.

O něco problematictější by se mohla zdát podmínka druhá, tedy zda průmyslová práva jsou práva majetková. Průmyslová práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti, jakými je např. právo k patentu, průmyslovému nebo užitému vzoru, mají i své osobní aspekty (ochrana původcovství), a zařazují se proto někdy v literatuře mezi práva osobně-majetková. Tyto osobní aspekty mají v systému svobodného hospodářství většinou menší praktický význam než aspekty majetkové. Především ale osobní stránka průmyslových práv není neoddělitelně spjata s jejich stránkou majetkovou. Majetkové aspekty průmyslových práv (*ius utendi, fruendi, disponendi*) lze vykonávat nezávisle na aspektech osobních, včetně toho, že mohou být předmětem samostatné dispozice (právo převést patent, užitém vzor atd.). V tomto smyslu tedy mohou být průmyslová práva předmětem právního obchodu, a není důvodu, proč nepřipouštět i jejich držbu.

2. NABYTÍ A POZBYTÍ DRŽBY PRŮMYSLUVÉHO PRÁVA

Současně platný občanský zákoník na rozdíl od ABGB nevymezuje skutkovou podstatu držby stanovením podmínek jejího vzniku a zániku,¹³⁾ a to ani u držby věci, ani u držby práva, nýbrž omezuje se na to, že tuto skutkovou podstatu definuje jako určitý stav, v případě držby práva jako stav, kdy někdo vykonává právo pro sebe. To má své výhody,¹⁴⁾ ale i nevýhody, spočívající mj. v tom, že z textu zákona přímo nevyplývá, že držba je právním stavem, který nastane v okamžiku, kdy se splní podmínky (vzniku) držby, a že tento stav pak nadále trvá

až do okamžiku, dokud nenastane určitá další právní skutečnost, která teprve přivodí zánik držby.

To ovšem nic nemění na tom, že tímto způsobem je třeba současně platný zákonný text interpretovat. Výkon práva pro sebe (ostatně stejně jako nakládání s věcí jako se svou) lze totiž uskutečňovat v časových úsecích, mezi nimiž mohou být přestávky, nebo dokonce sérií jednorázových aktů, což přímo implikuje, že nejde o nepřetržitý stav. Připouští-li tedy zákon, že držet lze i práva, jež připouštějí „opakovaný výkon“, a stanoví-li, že držitelem je ten, kdo „vykonává“ právo (použití nedokonavého vidu může ovšem mít ještě i jiný význam, o němž bude řeč dále), říká tím v kontextu s dalšími ustanoveními, mj. se stanovením práva na posesorní ochranu, i to, že právní stav držby trvá nadále i po ukončení jednotlivého aktu výkonu práva (nebo nakládání s věcí).

Vymezení držby vymezením podmínek jejího vzniku a zániku není jistě jediný možný způsob, jak tohoto tradičního a žádoucího výkladu dosáhnout. K dosažení v podstatě týchž účinků v římském právu sloužily zásady, že držbu si lze zachovat pouhou vůlí (*possessionem solo animo retinere potest*), na druhou stranu že však pouhou vůlí *stricto sensu* jí nelze pozbyt (nulla *possessio amittitur*, nisi in qua utrumque in contrarium actum est). Lze také zákonnou formulaci explikovat tak, že nakládání s věcí či vykonávání práva je již svou povahou dlouhodobý stav či že se jedná spíše o „faktickou možnost“ nakládání s věcí, popř. výkonu práva.¹⁵⁾ I posledně uvedené pojetí ovšem předpokládá, že držba jako stav určitou právní skutečností započne a teprve potom jako faktická možnost trvá (samotným vznikem faktické možnosti výkonu ještě držba nevzniká).¹⁶⁾

Nejspolehlivějším způsobem, jak se přes tato úskalí překlenout, je proto snad přece jen pojmání držby jako časového intervalu mezi splněním podmínek jejího vzniku (nabytí) a zániku (pozbytí), a to zejména u držby práva. Zatímco totiž ve většině případů bude intuitivně jasné, co je „nakládáním s věcí jako se svou“, obtížněji již lze spoléhat na intuitivní pochopení toho, že nastal a trvá stav, kdy někdo „vykonává právo pro sebe“. Bylo by také spojeno s neúměrným důkazním břemenem pro osobu, která o sobě tvrdí, že je držitelem, a oslabovalo by právní jistotu, kdyby splnění podmínek držby bylo nutno či možno zkoumat v libovolném okamžiku jejího domnělého trvání.

A. Vznik držby

Ze shora uvedených důvodů je zákonnou definicí držby práva („držitelem je ten, kdo vykonává právo pro sebe“) třeba chápat především jako vymezení podmínek, za nichž držba vznikne. Tato definice v sobě podobně jako výraz „nakládání s věcí jako se svou“ skrývá dva klasické znaky držby, známé už římskému

právu, corpus possessionis a animus possidendi. Držba vzniká, jsou-li dány oba tyto znaky. (Nejsou to předpoklady jediné; dalšími nezbytnými předpoklady vzniku držby jsou k držbě způsobilá věc či právo, o čemž byla řeč v předchozím oddílu, a subjekt způsobilý být držitelem. Vzhledem k omezenému rozsahu tohoto článku se těmito podmínkami blíže zabývat nebudeme.)

Tyto dva znaky (corpus possessionis a animus possidendi) spolu úzce souvisí, zejména charakterizují-li okamžik, kdy držba vzniká. Zdá se být jasné, že samotná vůle vykonávat určité právo k nabytí držby nestačí, není-li demonstrována nějakým navenek zřejmým způsobem. A naopak samotné vykonávání práva za okolností, z nichž není zřejmý úmysl jednající osoby vykonávat toto právo pro sebe, k nabytí držby nestačí rovněž, byť by osoba právo vykonávající tak činila v úmyslu vykonávat právo pro sebe (např. není ještě držitelem věci nájemce, který převezme od pronajímatele pronajatou věc, byť má v úmyslu ji nevrátit a ponechat si ji, podobně není ještě držitelem práva k ochranné známce nabyvatel licence, který známku užívá v souladu s licenční smlouvou, nicméně v úmyslu užívat ji jako svou vlastní). Jiný výklad by znamenal, že za držitele by se mohl prohlásit kterýkoli detentor věci, resp. kterákoli osoba, jejíž chování odpovídá výkonu obsahu práva, což by vedlo k naprosté právní nejistotě. (Přitom samotnou vůli nakládat s věcí jako s vlastní nebo vykonávat právo pro sebe by nebylo nutno prokazovat pouze tím, že tato vůle byla obvyklým způsobem veřejně demonstrována, nýbrž i jinak, např. svědectvím osob blízkých detentorovi, resp. osobě vykonávající obsah práva aj.).

Oba znaky (tedy i animus) jsou tedy znaky určitého lidského jednání. V případě držby práva je to jednání, kdy někdo vykonává obsah určitého práva (corpus) za takových okolností, které obvykle dovolují soudit, že tak činí v úmyslu vykonávat toto právo pro sebe (animus).

a) Výkon obsahu práva

Už shora jsme narazili na to, že lze těžko pozitivně definovat, co je obsahem subjektivního práva. Podle ABGB se „v držbu nehmotných věcí nebo práv“ vcházelo „jejich užitím ve vlastním jméně“ (§ 312), přičemž zákon příkladmo uváděl, kdy „práva jest užito“ (§ 313); např. u zapovídacích práv to byl případ, „když jiná osoba na cizí zákaz opomine to, co by jinak byla oprávněna učiniti.“ Podobná ustanovení současného občanský zákoník neobsahuje, takže je třeba si pomoci výkladem.

Jelikož zákon nečiní výkon práva odvislým od chování třetích osob, nelze zřejmě žádný takový požadavek klást. K výkonu práva tedy stačí samotné chování osoby, která vykonává jeho obsah. Je také lhostejné, o výkonu jakého konkrétního oprávnění jde; stačí, kdyby toto oprávnění vyplývalo z příslušného práva. Obsah průmyslového práva vykonává tedy například ten, kdo jako poskytovatel licence

uzavře licenční smlouvu, označuje své výrobky ochrannou známkou aj. Tento liberální přístup je dostatečně vyvážen tím, že k výkonu musí docházet za okolností, které umožňují závěr, že dotyčná osoba vykonává právo pro sebe (viz dále).

Použití nedokonavého vidu v textu zákona („vykonává“) by mohlo napovídat, že výkon musí být opakovaný. Je ovšem otázkou, zda takovou distinkci chtěl zákonodárce skutečně vyjádřit, obzvláště když podle ABGB, kterým se patrně nechal inspirovat, postačoval jediný akt výkonu.¹⁷⁾ V každém případě u průmyslových práv by opakovanost jejich výkonu byla velmi vágním kritériem, neboť jednotlivé akty jejich výkonu lze těžko od sebe odlišit. Proti dikci ani duchu zákona by jistě nebyl výklad, že stačí takový výkon, z něhož lze soudit na úmysl vykonávat právo delší dobu (např. uvedení na trh zboží označeného ochrannou známkou, ale i uzavření licenční smlouvy).

b) Demontrace vůle vykonávat obsah práva pro sebe

Nelze patrně vypočítat všechny okolnosti, z nichž lze soudit, že někdo vykonává průmyslové právo pro sebe. Je ale jasné, že tyto okolnosti nejsou dány tehdy, jestliže osoba vykonávající obsah dotčeného práva tím vykonává jiné subjektivní právo (ve shora již jednou použitým příkladu je tímto jiným subjektivním právem právo nabyvatele licence užívat ochranné známky na základě licence).

U průmyslových práv, jejichž vznik je vázán na správní akt (rozhodnutí o zápisu ochranné známky, udělení patentu), je předpokladem držitelovy vůle vykonávat právo pro sebe a její demonstrace to, že okolnosti umožňují se domnívat, že právo příslušným správním aktem vzniklo. (Na druhou stranu takový správní akt není podmínkou výkonu obsahu příslušného práva, neboť vykonávat lze i obsah práva neexistujícího).

Od této nutné podmínky je třeba odlišit skutečnost registrace průmyslového práva ve veřejně přístupných seznamech, která má především význam pro posouzení, zda je držba oprávněná či neoprávněná, jak o tom bude řeč dále. Pokud jde o samotné nabytí držby, má registrace význam potud, pokud registrací průmyslové právo zaniká, což je případ ochranných známek a průmyslových a užitných vzorů (srov. ust. § 1 a § 12 odst. 2 zákona č. 137/1995 Sb. o ochranných známkách; ust. § 40 a § 52 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb. o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích; ust. § 7 a § 11 odst. 2 zákona č. 478/1992 Sb. o užitných vzorech).

Nelze nabytí držby průmyslového práva, které vzniká zápisem do veřejně přístupného rejstříku nebo jiným správním aktem, jestliže do takového rejstříku nikdy zapsáno nebylo nebo jiným předepsaným způsobem nikdy nevzniklo; v takovém případě se totiž nikdo nemůže domnívat, že takové právo existuje, a kdyby se snad tak mylně domníval, byla by to ignorantia iuris a nic by to na věci neměnilo.

Za předpokladu, že tyto nutné podmínky budou splněny, lze na držitelův úmysl vykonávat právo pro sebe soudit např. z jeho prohlášení, že přijímá dědictví, z toho, že uzavřel smlouvu, kterou by na něj za běžných okolností bylo průmyslové právo převedeno, nebo z toho, že se vlastním jménem brání porušování práva.

B. Zánik držby

Platný občanský zákoník zánik držby neupravuje. Podmínky zániku držby lze jen těžko dovodit z pouhé negace výroku „vykonává právo pro sebe“, zejména proto, že je obtížné vymezit, co se rozumí „vykonáváním“ (na rozdíl od aktu výkonu). Je proto vhodnější ptát se po právních skutečnostech, které přivodí zánik možnosti obsah práva nadále vykonávat nebo demonstrovatelné držitelovy vůle vykonávat je pro sebe.

Jelikož právo držby se podobně jako jiná majetková práva dědí a při zániku právnických osob přechází na právního zástupce, nezaniká držba v zásadě smrtí držitelovou nebo jeho zánikem, ledaže by neměl dědiců či jiných právních nástupců. Právní nástupce se držitelem stává bez ohledu na to, zda je či není zapsán jako majitel průmyslového práva v příslušném rejstříku (a to i v případech ochranných známek: pravidlo, samo o sobě sporné, že přechod ochranné známky je účinný až zápisem do rejstříku, se vztahuje na právo k ochranné známce a nikoli na právo jeho držby).

K zániku držby dochází dále tehdy, jestliže držitel již nechce nebo nemůže obsah práva vykonávat. Tyto případy lze klasicky rozdělit na její pozbytí animo, cor-pore a animo et corpore.

a) Pozbytí držby animo

Podobně jako u nabytí držby není pro její pozbytí rozhodná samotná držitelova vůle, nýbrž její demonstrace za takových okolností, které dovolují soudit, že držitel má v úmyslu právo nadále pro sebe nevykonávat.

Patří sem v první řadě všechny případy, kdy by držitel v důsledku svého právního úkonu pozbyl příslušného průmyslového práva, kdyby byl jeho majitelem, tedy např. učinil-li držitel úkon, který by měl za následek převod průmyslového práva nebo jeho zánik (na platnosti tohoto úkonu ve vztahu k průmyslovému právu přitom pochopitelně nezáleží). Takovým úkonem by bylo i neobnovení příslušného průmyslového práva nebo nezaplacení udržovacích poplatků (a to i kdyby samotné průmyslové právo v důsledku tohoto držitelova opomenutí nezaniklo, jelikož žádost o obnovu podal či udržovací poplatky zaplatil např. jeho majitel).

Dále si lze představit i případy, kdy držitel bude demonstrovat pouze vůli pozbytí samotné držby, tj. jeho chování by nemělo za následek pozbytí příslušného

průmyslového práva, kdyby držitel byl jeho majitelem. Tyto případy budou zřejmě méně časté. Za takový případ by bylo možno považovat např. držitelovo záměrné opomenutí uvádět průmyslové právo nadále ve své účetní nebo jiné evidenci, ačkoli dosud tak činil, apod.

b) Pozbytí držby corpore

Držba průmyslového práva zanikne corpore podobně jako u jiných práv tehdy, zanikne-li možnost reprodukce výkonu obsahu práva. Rozdíl oproti některým jiným právům je ovšem v tom, že musí zaniknout možnost reprodukce výkonu obsahu průmyslového práva *jakožto průmyslového práva*, tj. výkon obsahu tohoto práva nadále není možný za takových okolností, které by dovolovaly soudit, že držitel vykonává pro sebe průmyslové právo. Takové okolnosti nadále nejsou dány tehdy, jestliže průmyslové právo zanikne a jeho zánik je nebo musí být držiteli znám (např. nahlédnutím do příslušného rejstříku). Nelze tedy držet např. právo k patentu po uplynutí doby jeho platnosti, nebo právo k ochranné známce poté, co nebyla obnovena, byť by výkon obsahu tohoto práva z různých důvodů byl možný i nadále (např. nabyvatel licence pokračuje v placení licenčních poplatků).

Těžko si lze u průmyslových práv představit případ detekce, tedy vypuzení z jejich držby. Samotné porušení průmyslového práva beze sporu k pozbytí jeho držby nevede, a to i kdyby se držitel porušení nebránil. Porušení průmyslového práva totiž nikdy zcela nevylučuje jeho držitele z jeho dalšího výkonu (např. na rozdíl od práva odpovídajícího věcnému břemeni, výkonu, jehož obsahu lze zaměřit zcela, např. oplocením cesty).

c) Pozbytí držby animo et corpore

Mohou samozřejmě nastat podmínky pozbytí držby průmyslového práva animo a corpore zároveň, např. držitel neobnoví průmyslové právo a ono v důsledku toho skutečně zanikne.

3. PRÁVNÍ NÁSLEDKY DRŽBY

Nastane-li právní stav držby, vznikají držiteli práva vůči jeho majiteli a případně dalším osobám určitá práva a povinnosti. Jelikož se tato práva a povinnosti liší v závislosti na tom, zda držba je oprávněná nebo neoprávněná, zaměříme se nejprve na rozbor této distinkce.

A. Držba oprávněná a neoprávněná

Podle ust. § 130 odst. 1 občanského zákoníku je oprávněným ten držitel, který „je se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře o tom, že mu věc nebo právo

patří.“ Přitom „v pochybnostech se má za to, že držba je oprávněná“. Kdo je držitelem neoprávněným, zákon nestanoví, ale z povahy věci plyne, že neoprávněným je každý držitel, který není oprávněný (*tertium non datur*). Z dikce zákona („se zřetelem ke všem okolnostem“) dále plyne, že držitelovu dobrou víru je třeba hodnotit z hlediska průměrně obezřetné osoby, kdyby byla na jeho místě (objektivně), subjektivní přesvědčení držitelovo, byť by se mu podařilo je prokázat, je nerozhodné.¹⁸⁾ Domněnka, že držba je oprávněná, nenastupuje automaticky, ale teprve tehdy, nelze-li jednoznačně učinit ani závěr, že držba je oprávněná, ani že je neoprávněná.

U průmyslových práv, o nichž se vedou veřejné přístupné seznamy (rejstříky), má pro posouzení držitelovy dobré víry význam stav zápisů v rejstříku. V této souvislosti je třeba si položit otázku, jakou povahu zápisy v rejstřících průmyslových práv mají.

Vyčerpávající odpověď na tuto otázku by vzhledem k drobným rozdílům v právní úpravě u jednotlivých druhů průmyslových práv a zřejmé koncepční nejasnostem jednotlivých právních úprav v tomto směru vydala na samostatný článek. Velmi zjednodušeně lze však říci, že povaha zápisů v těchto rejstřících je dvojitá, jednak konstitutivní, tzn. zapisovaná právní skutečnost zápisem teprve nastává, jednak jiná než konstitutivní (příčemž lze těžko říci, jaká vlastně).

Konstitutivní povahu má zápis ochranné známky, průmyslového a užitného vzoru do příslušného rejstříku (tedy zápisem příslušné průmyslové právo vzniká). Právo k ochranné známce nebo průmyslovému nebo užitnému vzoru, k jejichž zápisu do příslušného rejstříku nikdy nedošlo, proto vůbec nemůže být předmětem držby, a to ani neoprávněně, jak již bylo uvedeno výše.

Ostatní zápisy do rejstříků průmyslových práv konstitutivní povahu nemají. Označují se za zápisy „evidenční“ či „deklaratorní“,¹⁹⁾ ovšem jejich povaha je ve skutečnosti nejasná. Mezi těmito případy lze rozlišit ještě dvě podskupiny, a to případy, kdy zákon stanoví, že převodní nebo licenční smlouva „nabývá účinnosti vůči třetím osobám“ zápisem do rejstříku, a ostatní případy. Doslovným výkladem textu zákona by bylo možno dovést, že konstitutivní povahu má zápis převodu a přechodu ochranné známky (ust. § 19 zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách), což by však vedlo k absurdním důsledkům, a je proto nutno přijmout výklad (který je v souladu i s důvodovou zprávou k návrhu zákona), že podobně jako u jiných průmyslových práv převod nebo přechod ochranné známky se zápisem v rejstříku stává účinným vůči třetím osobám.

Pro účely posouzení držitelovy dobré víry ovšem rozlišování mezi těmito dvěma podskupinami význam nemá. Podstatné je, že od okamžiku, kdy průmyslové právo bylo jednou registrováno, již údaje v rejstříku nevypovídají nic spolehlivého o tom, kdo je jeho majitelem, a dokonce ani o tom, zda právo trvá. Z toho vyplývá, že je v zásadě možná tzv. držba *contra tabulas*, tedy v rozporu

se stavem zápisů ve veřejných knihách, a to i oprávněná. Má-li ale být držba průmyslového práva *contra tabulas* držbou oprávněnou, je samozřejmě nutné, aby držitelova dobrá víra o tom, že mu právo patří, vyplývala z něčeho jiného než ze stavu zápisů v příslušném rejstříku, např. z usnesení o dědictví, z listiny osvědčující právní nástupnictví aj. Na druhou stranu vychází-li držitel ze správnosti zápisů v příslušném rejstříku a na základě toho se domnívá, že mu právo patří (např. jelikož je sám zapsán jako majitel práva nebo jako majitel práva byl zapsán jeho právní předchůdce), nelze mu v zásadě upřít dobrou víru, ledaže musel znát, že stav zápisů v rejstříku neodpovídá skutečnosti.

Po dobu svého trvání se držba oprávněná samozřejmě může změnit na neoprávněnou a naopak. Při určení, jaké právní následky taková držba způsobila, pak bude nutno určit okamžik, kdy došlo k právní skutečnosti zakládající ten který následek, a zda držba v té době byla oprávněnou nebo neoprávněnou.

B. Postavení oprávněného držitele

Ačkoliv v ust. § 129 odst. 2 občanský zákoník připouští držbu práva, nestanoví už nikde výslovně nic o postavení držitele práva. Ust. § 130 a § 131 týkající se postavení oprávněného a neoprávněného držitele jakoby počítala pouze s tím, že předmětem držby je věc. O právních následcích držby práva se nedozvíme nic ani v jiných právních předpisech. Těžko lze ale přijmout, že by zákon sice výslovně připouštěl, že držet lze nejen věci, ale i jistá práva, avšak právní důsledky přičítal pouze držbě věci. Ust. § 129 odst. 2 by pak bylo nesmyslné a zbytečné. Nezbyvá proto nic jiného než analogické použití ust. § 130 a § 131, kdy „vlastníkem“ musíme v případě držby práva rozumět osobu z práva oprávněnou, resp. u průmyslových práv jeho majitele, a „věcí“ právo.

Ust. § 130 občanského zákoníku jednak obecně stanoví, že „nestanoví-li zákon jinak, má oprávněný držitel stejná práva jako vlastník, zejména též právo na plody a užitky z věci po dobu oprávněné držby“, čemuž v případě průmyslových práv je nutno rozumět tak, že oprávněný držitel průmyslového práva má v zásadě stejné postavení jako jeho majitel, jednak obsahuje zvláštní pravidla týkající se vypořádání mezi vlastníkem věci a jejím držitelem, tj. u průmyslových práv mezi majitelem práva a jeho držitelem. Z tohoto obecného a těchto zvláštních pravidel lze o postavení oprávněného držitele průmyslového práva dedukovat asi toto:

- Především, že oprávněný držitel při výkonu obsahu průmyslového práva jedná v souladu s právem, a za toto své jednání nesmí být nijak postižen. Oprávněný držitel neporušuje průmyslové právo majitele, a nelze tedy proti němu uplatňovat nárok na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení ani jiné nároky vyplývající z porušení průmyslového práva, dokonce

ani nárok zdržovací (to vše samozřejmě pouze do okamžiku případné ztráty dobré víry). Co v souvislosti s výkonem obsahu práva po dobu oprávněné držby obdržel od třetích osob (např. licenční poplatky), obdržel po právu.

- Podobně jako jeho majitel je i oprávněný držitel průmyslového práva oprávněn s tímto právem disponovat, a za předpokladu, že i třetí osoby, vůči nimž jednal, byly v dobré víře, má dispozice stejné účinky, jako by právem disponoval sám majitel.²⁰⁾ Oprávněný držitel tedy může na takové osoby průmyslové právo i platně převést. Podmínkou dobré víry třetích osob ovšem u registrovaných průmyslových práv většinou bude, že držitel byl v příslušném rejstříku uváděn jako majitel.
- Z povahy věci plyne, že majitel nemá vůči držiteli jakousi obdoba reinvikační žaloby, kterou by se na držiteli domáhal zpětného převodu práva na sebe, neboť majitel průmyslového práva zůstává po celou dobu dražby dál jeho majitelem. V případě pochybností může jak držitel, tak majitel požádat soud o určení, kdo je majitelem práva. Ztratí-li držitel dobrou víru, je povinen od výkonu obsahu práva upustit; případným dalším užíváním nehmotného statku bez souhlasu majitele práva by příslušné právo porušoval a majitel by vůči němu měl obvyklé nároky z porušování průmyslového práva (nárok zdržovací, odstraňovací atd.).
- Jelikož oprávněný držitel měl možnost právo užívat, popř. brát z něho užítky, nemá vůči majiteli právo na náhradu obvyklých nákladů souvisejících s udržováním práva, zejména udržovacích poplatků. Má však vůči majiteli nárok na náhradu nákladů, které účelně vynaložil na zhodnocení práva. Vynaložení takových nákladů bude asi spíše výjimečné, nicméně nelze takové případy vyloučit, např. náklady právního a ekonomického poradenství v souvislosti s uzavřením výhodné licenční smlouvy, z níž držitel zatím nebyly zaplacený žádné licenční poplatky aj.

Pro úplnost je třeba ještě uvést, že naše právo (např. na rozdíl od francouzského Code Civil)²¹⁾ nepřipouští vydržení jiných práv než práva vlastnického a práv odpovídajících věcným břemenům. Jelikož průmyslová práva nejsou věci, nelze je vydržet.

C. Postavení neoprávněného držitele

Podle ust. § 131 občanského zákoníku „je neoprávněný držitel povinen vždy vydat věc vlastníkovému spolu s jejími plody a užítky a nahradit škodu, která neoprávněnou držbou vznikla“, přičemž „si může odpočítat náklady nutné pro údržbu a provoz věci a od věci oddělit to, čím ji svým nákladem zhodnotil, pokud je to možné bez zhoršení podstaty věci“.

Jak už jsme uvedli v předchozím oddílu, nepřichází u průmyslových práv v úvahu obdoba vydání věci. Jinak ovšem lze dispozice tohoto ustanovení opět celkem snadno přenést do oblasti průmyslových práv a pak z nich vyplývá zhruba následující:

- Neoprávněná držba je stav protiprávní, kterým dochází k porušování průmyslového práva se všemi s tím spojenými důsledky, jak je stanoví jednotlivé právní předpisy z oblasti průmyslového vlastnictví. Majitel průmyslového práva má vůči neoprávněnému držiteli zejména nárok na to, aby se dalšího výkonu obsahu práva zdržel, odstranil závadný stav, nahradil mu způsobenou škodu, vydal vše, čím se v důsledku výkonu obsahu práva obohatil, popř. poskytl majiteli přiměřené zadostiučinění aj.
- Neoprávněný držitel není samozřejmě ani oprávněn s právem disponovat. Úkony, kterými by tak činil, by byly neplatné. Třetí osoby ovšem mohou od neoprávněného držitele nabýt držby průmyslového práva, a to případně i oprávněné, za předpokladu, že splní příslušné podmínky.
- Pouze při vypořádání vzájemných nároků s majitelem průmyslového práva je držitel oprávněn uplatnit vůči majiteli právo na náhradu nákladů nutných na udržování průmyslového práva, tedy kupř. udržovací poplatky nebo náklady právního zastoupení v souvislosti s řízením o výmazu průmyslového práva aj. Ust. § 131 odst. 2, které neoprávněnému držiteli dává tzv. *ius tollendi*, nelze v případě držby práva ani analogicky aplikovat.

4. DRŽBA PRŮMYSLOVÝCH PRÁV V PRAXI

Smyslem institutu držby je především rozumně a spravedlivě řešit různé nepravdivnosti v právním styku. Držba je tedy již z povahy věci institutem, který dopadá na případy spíše výjimečné, a tak to také má být. Význam tohoto institutu proto nelze měřit počtem praktických případů, kdy je někdo držitelem věci nebo třeba průmyslového práva, a už vůbec ne počtem případů, kdy z takového důvodu vznikne spor. Na druhou stranu je pradávnou lidskou zkušeností, že k nepravdivnostem dochází v právním styku často právě v těch nejzávažnějších věcech, ať již jejich závažnost je dána hodnotou majetku, o který jde, hospodářským dopadem, osobami účastníků nebo jinak.

Praktický význam institutu držby spočívá i v oblasti průmyslových práv tedy v první řadě v tom, že ustanovení o držbě lze vzhledem k jejich vysoké obecnosti aplikovat na výjimečné, nepravdivné skutkové děje, jejichž průběh není nikdo schopen předem ani při sebevětším úsilí přesně předvídat, a které tudíž nikdy nebude možné „ošetřit“ jakkoli dokonalou kazuistickou úpravou.

Některé typické případy, kdy nastává držba průmyslového práva, ovšem lze jmenovat.

Držba průmyslových práv nastává v praxi především tehdy, je-li průmyslové právo neplatně převedeno. K tomu může dojít (a dochází) celkem snadno, mj. i vzhledem k nejasné povaze a nedostatečné zákonné úpravě smluv o jejich převodu. Přitom Úřad průmyslového vlastnictví platnost převodní smlouvy při zápisu nabyvatele do rejstříku nezkontroluje a ani zkoumat nemůže, takže jako majitel průmyslového práva může být v příslušném rejstříku zapsán nabyvatel podle neplatné smlouvy (neplatný právní úkon převodu tím pochopitelně nekonvaliduje). Nabyvatel je pak v dobré víře o tom, že mu právo patří, a příslušný nehmotný statek užívá nebo dokonce právo dále převádí. Jiný typický případ vzniká, není-li v příslušném rejstříku vyznačen převod nebo přechod průmyslového práva (a tedy takový převod či přechod je vůči třetím osobám neúčinný) a právo je různým způsobem, popř. dokonce více různými osobami dále převáděno. Představit si lze i převody zaniklých práv, o jejichž zániku účastníci z různých důvodů nevědí aj.

Současná úprava držby práva, připouštějící i možnost držby práv průmyslových, jakkoli je zcela obecná a kusá, tedy jistě může být užitečná, a to především již pro mimosoudní řešení podobných případů, nemluvě o jejich možných soudních dohrách. Případné opuštění institutu držby práva by muselo být vyváženo zásadními systémovými změnami v celém právním řádu, které ovšem bývají spojeny s nebezpečím nežádoucích a těžko předvídatelných vedlejších efektů, ve srovnání s nimiž by se nedostatky současné úpravy zřejmě jevily jako podružné.

Při nové úpravě držby a zejména držby práva by nicméně bylo vhodné upravit některé otázky podrobněji než doposud, zejména kdy se držba práva nabývá a pozbývá a jaké právní následky s sebou držba práva nese (aspoň např. tak, že ustanovení týkající se postavení držitele věci platí přiměřeně o držiteli práva, jak to zčásti činil ještě občanský zákoník z r. 1950 ve svém ust. § 146).

Poznámky:

- 1) Srov. Rouček – Sedláček: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl druhý, Praha 1935, komentář k § 311.
- 2) Pochybnosti naopak vyvolává už např. právo zástavní; držba tohoto práva se v současné literatuře (M. Knappová) připouští, zatímco starší literatura (Randa, Roučkův a Sedláčkův komentář k o.z.o.) ji odmítala s odůvodněním, že obsahem tohoto práva je dojití uspokojení, a jeho výkon je tudíž jednorázový.
- 3) Držbu „práva k nehmotnému statku“ („Immaterialgüterrecht“) připouští např. současný komentář k rakouskému obecnému zákoníku občanskému, herausgg. von prof. Dr. Rummel, 2. Auflage, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, str. 341; stejně tak jako shora cit. Roučkův a Sedláčkův komentář, srov. komentář k § 311. Systematický výčet práv, která jsou způsobilá k držbě, podal již před více než 120 lety

prof. Randa v článku „Která práva jsou předmětem držení“, Právník 1876, str. 1, 14 a 37 a násl., kde je (v naší literatuře zřejmě poprvé) rozebrána a odůvodněna i tato podmínka.

- 4) Srov. Knap – Opltová – Kříž – Růžička: Práva k nehmotným statkům, CODEX, Nakladatelství Hugo Grotia, a. s., Praha 1994, str. 22, kde se k průmyslovým právům zařazují vedle práva k vynálezu, k užitému a průmyslovému vzoru, k ochranné známce, k obchodnímu jménu a k označení původu výrobku i právo k objevu, jiná práva k výsledkům tvůrčí činnosti (právo k zlepšovacím návrhům) a jiná práva na označení. Kritériem tohoto zařazení mezi průmyslová práva podle všeho není absolutní povaha toho kterého práva, jinak by většina „jiných práv“ ze systému vypadla.
- 5) Srov. i např. drobnou pochybnost o této otázce v článku Marty Knappové: Držba, Právo a zákonnost 10/1992, str. 583 („o držbu práva jde patrně i u tzv. práv ke statkům nehmotným“).
- 6) Poměrně podrobnou pozornost této problematice věnuje např. Ivo Telec v díle Tvůrčí práva duševního vlastnictví, Masarykova univerzita v Brně, nakladatelství Doplněk, Brno 1994, str. 11 a násl.
- 7) Např. jen v souvislosti s držbou má ABGB jednou věcmi nehmotnými na mysli zřejmě jakákoli práva (§ 311), jindy (§ 312) hovoří o „nehmotných věcech nebo právech“.
- 8) Srov. Rouček – Sedláček: dílo výše cit., komentář k § 311.
- 9) Na rozdíl od ABGB, který v ust. § 311 za předmět držby připouštěl „všechny hmotné a nehmotné věci, které jsou předmětem právního obchodu“.
- 10) Srov. A. Randa: Která práva jsou předmětem držení, Právník 1876, str. 1 a násl.
- 11) Srov. A. Randa: dílo výše cit., str. 7; Rouček – Sedláček: dílo výše cit., komentář k § 313.
- 12) Srov. Rouček – Sedláček: dílo shora cit., tamtéž.
- 13) Srov. Rouček – Sedláček: dílo shora cit., komentář k § 309; a § 312, § 313 a § 349 a násl. ABGB.
- 14) Srov. Marta Knappová: dílo shora cit., str. 584.
- 15) Srov. tamtéž, str. 585.
- 16) Srov. Rouček – Sedláček: dílo shora cit., komentář k § 313.
- 17) Srov. ust. § 312 větu druhou ABGB a komentář k němu.
- 18) Srov. Jehlička – Švestka: Občanský zákoník, komentář, 4. vydání, C. H. Beck 1997, str. 230.
- 19) Srov. J. Ježek: Patentový zákon, Zákon o užitečných vzorech, Komentář, C. H. Beck 1998, str. 138.
- 20) Srov. Marta Knappová: dílo shora cit., str. 588.
- 21) Srov. čl. 2228 a 2229.

Mgr. Ing. Radek Jurčík
advokátní koncipient, Zlín

Soudní přezkum správních rozhodnutí založených na správním uvážení

V poslední době jsme se měli možnost setkat s několika rozhodnutími založenými na správním uvážení daného správního orgánu. Jde zejména o následující typy správních řízení: řízení o přiznání postavení uprchlíka podle zákona č. 498/1990 Sb., o uprchlících v platném znění, řízení podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání v platném znění, řízení podle zákona č. 335/1992, o správě daní a poplatků, v platném znění. Zajímavý je pohled na tyto správní rozhodnutí z hlediska jejich přezkumu soudem, či spíše jejich nepřezkoumatelnosti v rámci správního soudnictví.

Tato rozhodnutí, založená na správním uvážení daného orgánu, můžeme obecně rozdělit do dvou hlavních skupin:

1. Správní rozhodnutí založená na správním orgánem provedeném výkladu **neurčitého právního pojmu**. Pokud jde o definici neurčitých právních pojmů, můžeme je zjednodušeně definovat jako víceznačné pojmy, jejichž definici neobsahuje žádný právní předpis. Neurčité právní pojmy se vyskytují v právních předpisech velmi frekventovaně a prakticky by neměly vznikat větší obtíže je rozpoznat, např. „odůvodněný strach z pronásledování“ podle § 2 zákona o uprchlících, „bezúhonnost“ podle § 6 zákona o živnostenském podnikání.

Tato rozhodnutí jsou soudem částečně přezkoumatelná. Soud přezkoumává v souladu s § 245 odst. 2 občanského soudního řádu, zda takové rozhodnutí nevybočilo z mezí a hledisek stanovených zákonem. Tato rozhodnutí lze napadnout pouze pro porušení zásady materiální pravdy (§ 3, § 32 správního řádu) ukládající povinnost správnímu orgánu zjistit přesně a úplně skutečný stav věci. Na jeho základě je výlučným právem a povinností správního orgánu kvalifikovaně rozhodnout.

Při výkladu neurčitého právního pojmu soud zjišťuje, zda v konkrétním případě provedené a správním orgánem zohledněné důkazy zapadají do rámce vytvořeného neurčitým právním pojmem. Soud zde zkoumá, zda rozhodnutí správních orgánů vycházelo ze spolehlivě zjištěného stavu věci a byl dodržen zákonný postup řízení, včetně řádného odůvodnění rozhodnutí. **Soud však nemůže, vzhledem ke skutečnosti, že přezkoumává zákonnost rozhodnutí správních orgánů, zrušit rozhodnutí správního orgánu, založeného na volném hodnocení těchto důkazů.** Nemůže podrobit přezkumu volné

uvážení založené na subjektivním názoru správního orgánu, spočívající ve výběru jedné z variant řešení předmětné otázky, pokud je v řízení naplněna zásada materiální pravdy. V souladu s rozsudkem bývalého Nejvyššího soudu České republiky z 15. 10. 1992, spis. zn. 6 A 6/92, publikovaného v Bulletinu advokacie č. 1/1995, si správní orgán nemůže při svém uvážení počínat libovolně, nýbrž musí respektovat zákonná kritéria, na základě kterých může správní orgán skutečně vybrat a zjišťování rozhodnutí konkrétního případu, jež jsou potřebné pro jeho rozhodnutí. Pokud vztáhneme toto interpretační vodítko na výše uvedené konkrétní příklady, pak živnostenský zákon např. pro pojem „bezúhonnost“ tyto kritéria v § 6 odst. 2 obsahuje, uprchlický zákon pro „odůvodněný strach z pronásledování“ žádná kritéria pro vymezení tohoto pojmu nevynechává.

2. Správní rozhodnutí založená na zmocnění správního orgánu **pouze na základě svého uvážení** dospět k určitému rozhodnutí. Výlučné správní uvážení je v tomto případě založeno např. na vložení slova „může“ do textu právního předpisu. Typickým příkladem je formulace „Ministerstvo může daň zcela nebo částečně prominout...“, která je obsažena v § 55a zákona o správě daní a poplatků.

Tento typ rozhodnutí je podle § 248 odst. 2 písm. i) občanského soudního řádu vyloučen ze soudního přezkumu, jako rozhodnutí o žádostech na plnění, na něž není právní nárok. Je však tento stav z právního hlediska vyhovující? Podle mého názoru nikoliv. Podle výše uvedeného příkladu je právo tzv. daňové milosti téměř neomezené a proslychá se, že mnohdy záleží na známosti příslušného úředníka u daného správce daně, zda žádosti o prominutí daně nebo penále vyhoví. Zajímavá je i skutečnost, že za žádost o prominutí daně nebo jejího příslušenství se platí správní poplatky, ale nárok na přezkum neexistuje. U tzv. daňové amnestie stanovují osvobození interní normativní instrukce v podobě pokynů Ministerstva financí řady „D–“, např. D–120 a D–193. Jediným zákonným ustanovením, zakotvujícím daňovou amnestii, je § 25 odst. 3, 4 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, v platném znění.

Podle mého názoru by daný zákon, popř. podzákoný právní předpis, měl stanovit přesnější kritéria např. pro prominutí daně nebo jejího příslušenství. Rozhodnutí vydané podle těchto kritérií by mohlo podléhat soudnímu přezkumu.

Obě skupiny rozhodnutí představují skupinu rozhodnutí, která, přestože se dotýkají práv a zájmů jednotlivců, nepodléhají sama o sobě autoritativnímu přezkumu soudem. **Správní orgány se zde dostávají do pozice autonomních „všemocných“ orgánů výkonné moci.** Podle mého názoru zde dochází k porušení vyváženosti trojí dělby moci, a to mezi mocí soudní a výkonou, ve prospěch výkoné moci a na úkor práv a oprávněných zájmů jednotlivců. Dochází

zde k porušení principů právního státu, ústavně zakotveného v čl. 1 Ústavy ČR, podle kterého mají práva a povinnosti účastníků právních vztahů a postup jejich uplatňování vyplývat z právních předpisů a nemají vznikat pochybnosti při jejich realizaci. V nesouladu s touto zásadou je nejednoznačné zakotvení práv a povinností a jejich následný výklad správními orgány a soudy. Podobně judikoval Ústavní soud ohledně neurčitých právních pojmů. Podle jeho názoru lze obecně konstatovat, že neurčitost určitého ustanovení právního předpisu nutno považovat za rozpornou s požadavkem právní jistoty a právního státu (čl. 1 Ústavy České republiky) toliko tehdy, jestliže intenzita této neurčitosti vylučuje možnost stanovení obsahu daného ustanovení i pomocí obvyklých interpretačních postupů (např. rozhodnutí Pl. ÚS 4/95). Pro pojem „bezúhonnost“ je podle mého názoru tato podmínka splněna, pro pojem „odůvodněný strach z pronásledování“ už méně.

Přitom je obecně známo, že veřejná správa tvoří obsáhlý a vnitřně strukturovaný mechanismus prostoupený vztahy nadřízenosti a podřízenosti, který je primárně zaměřený na ochranu zájmu státu. Konkrétní zájem jednotlivce však bývá rozdílný se zájmy celku. Je tedy namístě, aby práva a povinnosti byly konkretizovány v zákonech, jak to ukládá Ústava a Listina základních práv a svobod. Vzhledem k této skutečnosti si myslím, že i správní uvážení by se mělo řídit určitými vodítky, zakotvenými v zákonech. V současné době naše právní předpisy splňují tento předpoklad nedostatečným způsobem. Hlediska pro rozhodnutí závisející na správním uvážení jsou zakotveny většinou v interních normativních předpisech. Tyto jsou mimo soudní kontrolu, neboť jejich posláním je zabezpečit realizaci vztahů podřízenosti a nadřízenosti a je dáována velká míra rozhodování správními orgány.

Můžeme dojít k závěru, že to není chyba soudu, ale zákonodárce, který přiznal našim správním orgánům mnohdy značné pravomoci, které dávají předpoklady k poměrně značné svémoci. Přitom jedním ze základních požadavků na tvorbu práva je vytvářet právní předpisy tak, aby jejich slovní znění bylo jasné a určité, aby při jejich uvádění v život nedocházelo k pochybnostem o jejich smyslu.

Výše uvedené typy správních rozhodnutí jsou podle mého názoru v rozporu se zásadou právní jistoty účastníků správněprávních vztahů a se zásadou právního státu. Pravdou je, že na první pohled nejsou v rozporu s naší platnou právní úpravou, i když podle mého názoru by bylo možné namítnout rozpor s čl. 1, 2 Ústavy ČR a čl. 4 Listiny základních práv a svobod, kdy práva a povinnosti účastníků by neměly vyplývat ze správního uvážení správního orgánu, který je součástí výkonné moci a do nezávislosti má daleko, nýbrž ze zákonů. U vnitrostátních soudů by však poškozený účastník s takovou argumentací s největší pravděpodobností neuspěl. Podle mého názoru by však měl větší šanci u Evropského soudu

pro lidská práva, jako orgánu bdícím nad dodržováním Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která je podle čl. 10 Ústavy přímo použitelná i našimi vnitrostátními soudními i správními orgány. Případný stěžovatel by musel namítat rozpor s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, podle kterého má každý právo, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem. Soudní přezkum výše uvedených správních rozhodnutí tuto podmínku podle mého názoru nespĺňuje.

Závěrem bych se rád omluvil za možná příliš zjednodušené podání daného problému a budu vděčný za každou připomínku a názor zkušenějších a fundovanějších kolegů. Tato stanoviska by byla určitě užitečná, zvláště v současné době, kdy probíhá diskuse nad budoucí podobu našeho správního soudnictví a naši zákonodárci by se měly de lege ferenda zaměřit i na důslednější provedení mezinárodněprávních závazků, kterými je vázán náš stát. Cesta to bude nelehká a bude třeba změnit i současný přístup našich legislativců k tvorbě práv. Zatím se tak neděje.¹⁾

¹⁾ Např. podle připravované a v současnosti tiskem (Lidové noviny ze 16. 4. 1999) prezentované podoby vládní novely zákona o zbraních a střelivu musí žadatelé o zbrojní průkaz prokázat, že zbraň potřebují ke své osobní ochraně nebo k ochraně svého majetku. Zde je další zářný příklad neomezeného správního uvážení úředníka a jeho případné libovůli. Podle mého názoru lze namítat rozpor tohoto s čl. 1, 3, 11 Ústavy ČR a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy.

Mgr. Stanislav Křeček
advokát, Praha

Co s administrativně rozdělenými byty?

Problematika tzv. administrativně rozdělených bytů začíná být v poslední době velmi aktuální a je na místě očekávat, že se nejen k otázkám výpovědí z „nájemů“ těchto bytů, resp. z části těchto bytů, ale obecně k otázkám postavení „nájemců“ těchto bytů vyjádří Nejvyšší soud ČR. V současné době je praxe soudů v posuzování této problematiky velmi nejednotná a tato nejednotnost se zásadním způsobem dotýká práv občanů.

Obecně je možné konstatovat, že za byt je soudy i správními orgány považován „soubor místností, pod společným uzavřením, splňující funkční a stavebně-technické požadavky ČSN 73 4301 a určený k trvalému bydlení“. Stavebně-technické požadavky příslušné ČSN jsou osvědčeny kolaudačním řízením podle stavebního zákona, tedy zák. č. 50/1976 Sb., v platném znění. Soudu posuzování těchto otázek nečinilo dosud zvláštní potíže.

Tak Městský soud v Praze ve věci 21 Co 476/96 v rozhodnutí ze dne 30. 5. 1997 vyslovil tento právní názor obecně soudy respektovaný: „*V této souvislosti se připomíná, že byt coby způsobilý předmět řádného nájmu je zásadně definován právoplatným kolaudačním rozhodnutím.*“

Jiná je ovšem situace, pokud jde o žaloby na výpověď z nájmu těch nájemců, kteří obývají tzv. administrativně rozdělené byty. V žalobě ve věci 7 C 104/97 vyslovil Obvodní soud pro Prahu 9 v rozsudku ze dne 12. 5. 1998 pokud jde o postavení nájemců v administrativně rozděleném bytě, tedy nájemců, kterým kdysi byla dána do užívání část (administrativně rozděleného) bytu tento, svojí poslední zde uvedenou větou, dosud výjimečný právní názor: „*Pokud jde o byt, který užívají žalovaní a o bytovou jednotku, kterou obsadili po bývalém nájemci K., žalobce žádným způsobem nedoložil, že by tyto bytové jednotky byly kolaudovány jako dva byty, ba naopak, předložená rozhodnutí, resp. pasporty bytů naznačují, že se jedná o byt č. 20, který byl administrativně rozdělen na dvě bytové jednotky se společným příslušenstvím. Lze žalobci přisvědčit, že o tom svědčí i listinné důkazy ONV v Praze 9, který nakládal s bytovými jednotkami jakoby se samostatnými byty, nic to však nemění na tom, že neexistuje žádný administrativně rozdělený byt, ale jedná se o jednu bytovou jednotku. Žalobce pak nepředložil doklad o tom, že bytová jednotka č. 15 a č. 16 je samostatná a že tyto bytové jednotky byly takto kolaudovány. Naopak je zřejmé, že se jedná o jeden byt, který byl posléze rozdělen na dvě bytové jednotky. Po ukončení nájmu druhým nájemcem K., pak žalovaní zůstali nájemci celého bytu, uvolněný pokoj je součástí jejich bytu a užívají jej právem.*“

I když jde o rozhodnutí o žalobě na vyklizení, má toto rozhodnutí význam i pro problematiku výpovědi z nájmu, neboť žalobce, kromě žaloby na vyklizení, podal i žalobu na přivolení k výpovědi z nájmu pro výpovědní důvod, který spočívá v hrubém porušení povinnosti nájemce – ti neumožnili pronajímateli, aby další část administrativně rozděleného bytu se společným příslušenstvím znovu dal do nájmu (nájemci se brání dalšímu společnému užívání příslušenství bytu s jiným nájemcem).

I když lze jistě mít jiný právní názor než obvodní soud na to, že po uvolnění části administrativně rozděleného bytu se nájemci zbývající části stávají nájemci celého bytu (který jim nikdo nedal ani do užívání, ani do nájmu) je jistě názor, který vychází z určení bytu jako kolaudované jednotky bez ohledu na minulé „administrativní“ zásahy, správný.

O to podivnější je právní názor, který v této věci vyjádřil, na základě odvolání žalobce, Městský soud v Praze. Ten v této věci vyslovil: *„Je třeba vycházet z toho, se podle dřívější právní úpravy mohl výkonný orgán bývalého místního národního výboru před 1. lednem 1957 bez projednání se stavebním úřadem a bez provedení jakýchkoliv stavebních změn rozdělit byt na dva nebo více bytů (zák. č. 138/48 Sb.). Byty takto vzniklé bez stavebních úprav administrativním rozdělením na základě rozhodnutí bytového orgánu, jemuž náleželo právo hospodaření s bytovým fondem, je třeba považovat rovněž za samostatné byty. Ke každému z takto vzniklých bytů se vázaly samostatné nájemní smlouvy. Bylo totiž v mezích působnosti tehdejšího správního orgánu, aby svým rozhodnutím o administrativním rozdělení bytu vytvořil nový právní stav bez ohledu na stav kolaudační.“*

Je nepochybné, že před 1. lednem 1957, ale i později, mohly státní orgány, a to i na základě tehdy přijatých zákonů, cokoliv, ovšem celá řada těchto rozhodnutí je nyní napravována např. restitučními zákony. Kdyby se citovaný právní názor Městského soudu stal obecně sdíleným, měli bychom dvě kategorie bytů, tedy ty, které jsou určeny kolaudačním rozhodnutím, a potom ty, které kolaudační rozhodnutí nepotřebují, a to pouze proto, že je kdysi tehdejší státní orgán „rozdělil“. Avšak nejen to: zůstaly by v platnosti důsledky jednoho ze zákonů velmi výrazně poplatného tehdejšímu politickým poměrům, které dovolovaly hrubý zásah do vlastnických práv majitelů nemovitostí, když tento zákon umožňoval proti vůli vlastníka domu rozdělit byty v jeho domě způsobem, který si vlastník nepřál. Nelze rovněž nepřihlédnout k tomu, že tzv. administrativně rozdělené byty neodpovídají žádnému vymezení bytu podle dnes platných vyhlášek a ČSN (pod uzavřením, společné příslušenství). Tento právní stav by byl podle mého názoru zcela nepřijatelný.

Nejde ovšem o ojedinělý případ. Obvodní soud pro Prahu 4 ve věci 25 C 491/95 rozhodoval v žalobě na přivolení k výpovědi z nájmu, kterou podala žalobkyně

proti oběma nájemníkům obývajícím administrativně rozdělený byt, totiž pro rodinu H. a rodinu Ž., z nichž každá užívala na základě dřívějších administrativních rozhodnutí část tohoto administrativně rozděleného bytu. Důvodem této žaloby a výpovědi bylo podle představ žalobkyně to, že ti užívají tento byt v rozporu s kolaudovaným stavem a tedy hrubě porušují povinnosti nájemce. Soud se v rozsudku ze dne 26. 11. 1997 ovšem moudře vyhnul úvahám nad nájemním právem uživatelů administrativně rozděleného bytu a žalobu zamítl s tím, že „*ve výpovědi není žádným způsobem specifikován byt, který mají žalovaní vyklidit a tuto skutečnost dle názoru soudu není možné odvodit pouze z adresy, na kterou je výpověď z nájmu adresována. I když je mezi účastníky v současné době sporné, zda předmětný byt je 1+1 II. kat. nebo zda jde o 2 byty 2+1 IV. kat. a 1+1 IV. kat. (tato skutečnost ovšem nikdy sporná nebyla, jde skutečně o kolaudovaný byt 4+1, pouze byl administrativně rozdělen a jeho části přiděleny dvěma nájemcům) je na žalobci, aby tyto skutečnosti tvrdil a označil v tomto směru důkazy, které mají být provedeny.*“

Žalobce ovšem žádné nové důkazy již předložit nemohl: prokázal, že byt byl kolaudován jako byt 4+1 a že byl později administrativně rozdělen. Vzal tedy žalobu na přivolení k výpovědi z nájmu zpět a zažaloval oba nájemce o zaplacení nájemného z jediného bytu 4+1 II. kat., neboť oba platili nájemné pouze z bytů IV. kat., které užívají a které jim byly přiděleny. Zde ovšem již Obvodní soud pro Prahu 4 neváhal a ve věci 24 C 25/96 rozsudkem ze dne 21. 4. 1998 žalobě vyhověl: „*Soud se při svém rozhodování musel vypořádat s rozporem na straně právní a na straně faktické, když v řízení bylo jednoznačně prokázáno, že sporný byt je bytem o velikosti 4+1 II. kategorie, jedná se o jednu bytovou jednotku, dle dochované dokumentace byt obsahuje jednu kuchyň, jednu předsíň, jednu koupelnu, jedno WC, jednu spíž, platí původní kolaudovaný stav dle ověřeného plánu z r. 1901 – jedna bytová jednotka, byt nikdy nebyl rekolaudován, nikdy nebyl rozdělen ani sloučen. Na druhé straně je zde stav právní, kdy v řízení bylo prokázáno, že existuje dohoda o odevzdání a převzetí bytu znějící na jméno J. H. a dále je zde přechod nájmu po M. Ž. na druhou žalovanou.*“

Podle názoru soudu se tedy, pokud jde o právní stav, jedná o „*určitý paakt*“, neboť byly přidělovány byty, které fakticky nikdy neexistovaly. Soud tímto rozsudkem uložil oběma žalovaným rodinám povinnost platit jaksi „společně“ nájem příslušející bytu o rozměrech 4+1 II. kat. a v logice tohoto rozhodnutí i platit „společně“ stanovené zálohy za služby poskytované s bydlením, a to vše za situace, kdy část z toho, co by nájemci měli platit, nemají v užívání a nebylo jim nikdy ničím přiděleno ani dáno do nájmu.

Kdyby měl tento právní názor získat všeobecnou platnost, jednalo by se o pozoruhodnou formu „*slučování rodin*“, kdy naprosto cizí rodiny, bydlící v důsledku podivného zacházení s bytovým fondem v minulém právním i politickém režimu,

platily společně jedno nájemné z původně kolaudovaného bytu se všemi z toho plynoucími myslitelnými důsledky. Naštěstí pro nájemce, ale naneštěstí pro vývoj právního nazírání na problematiku administrativně rozdělených bytů, Městský soud v Praze na základě odvolání žalovaných tento rozsudek zrušil pro naprostou nepřezkoumatelnost z celé řady důvodů.

Takováto velmi výrazná nejednotnost v posuzování právního postavení uživatelů dříve administrativně rozdělených bytů není podle mého názoru nadále snesitelná a nepochybně existuje naléhavá potřeba jednotného právního názoru nejen na postavení, ale i práva a povinnosti uživatelů těchto bytů.

Pokud jde o výpověď z nájmu bytu, domnívám se, že **je možné připustit, aby pronajímatel dal výpověď z nájmu bytu nájemci užívajícího část administrativně rozděleného bytu**, která byla nájemci kdysi přidělena, nebo ke které mu vzniklo právo nájmu jiným způsobem, a domáhal se před soudem přivolení k této výpovědi, i když byt, ze kterého má být nájemce vypovězen, nebude odpovídat kolaudačnímu stavu. Úspěšnost takové žaloby bude ovšem záležet na použitém výpovědním důvodu. Domnívám se, že pronajímatel se nemůže domáhat přivolení k výpovědi podle ust. § 711 odst. 1 písm. a), b) nebo f), neboť je nezbytně nutné respektovat kolaudační stav bytu a není proto možné dát do nájmu nebo, a to i na základě vlastnictví nemovitosti, užívat jen část kolaudované bytové jednotky. Pokud by se pronajímatel domáhal přivolení k výpovědi z jiných důvodů, mohla by být žaloba úspěšná.

Pokud by vypovězenému nájemci náleželo právo na opatření rovnocenného náhradního bytu, jednalo by se přirozeně o takový rozměr a vybavení bytu, který vypovídaní nájemci dosud užívali. Uvolněnou část kolaudovaného, resp. administrativně rozděleného bytu by ovšem z důvodů již řečených nemohl pronajímatel dát jinému nájemci do nájmu, neboť není možné znovu tak vytvořit pouze administrativně rozdělený byt.

Dovedu si ovšem v praxi představit i úspěšnou žalobu na přivolení k výpovědi z nájmu pro výpovědní důvod podle § 711 odst. 1 písm. e), tedy proto, že je třeba z důvodů veřejného zájmu naložit s bytem tak, že jej nebude možné po delší dobu užívat. Je podle mého názoru nepochybné, že odstranění jednoho z významných pozůstatků minulého, z hlediska lidských práv nezákonného nakládání s bytovým fondem, resp. s majetkem pronajímatelů, je ve veřejném zájmu, a lze si tedy představit takový výklad zákona, který by takovou výpověď z nájmu umožnil. Nájemce by měl, jak již řečeno shora, právo na opatření rovnocenného náhradního bytu, tedy bytu o rozměrech a vybavení, který dosud užíval.

Veřejný zájem na dosažení jednoty kolaudovaného a užívaného stavu, tedy zájem na odstranění jednoho z pozůstatků minulé doby, musí mít přednost před právem nájemce na užívání dosavadního bytu, resp. jeho administrativně oddělené části. Přispěje to k právní jistotě nájemců i pronajímatelů.

JUDr. Vladimír Boubela
advokát, Praha

Platba předem je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku?

Rád bych seznámil odbornou právnickou veřejnost s jedním, dle mé zkušenosti neobvyklým soudním řešením jinak poměrně obvyklého typového případu. Ve třech samostatných sporech se dostala před soudy (v jednom případě před soud rozhodčí) žaloba na zaplacení kupní ceny či zálohy na kupní cenu v přibližné výši kupní ceny dle obdobné obchodně-právní kupní smlouvy. Dle této typové smlouvy měla být tato částka zaplacená před dodáním zboží v pevně dohodnutém termínu a bez dalších podmínek. V ujednání o lhůtě plnění prodávajícího byla pak sjednána doložka, že lhůta dodání zboží se prodlužuje o tolik dní, o kolik dní bude kupující v prodlení se zaplacením sjednané částky.

Zatímco ve dvou případech (č. j. 11/Ro/1136/96 u Krajského obchodního soudu v Brně a č. j. Rsp 36/96 u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR) bylo žalobám bez problému pravomocně vyhověno, ve třetím případě se spor vyvíjel jinak.

Dne 4. 5. 1995 byla zaslána Okresnímu soudu v Mělníce žaloba společnosti s ručením omezeným P. (dále jen „žalobce“) proti podnikateli M. (dále jen „žalovaný“) na zaplacení 3 339 937,- Kč s přísl. na základě výše popsaného smluvního ujednání. Po zrušení platebního rozkazu, vydaného v této věci a několika zdvořilých urgencích, aby soud začal jednat, začal soud ve věci jednat dne 6. 5. 1998, tedy po třech letech od podání žaloby. Po prvním jednání ve věci žalobu zamítl s odůvodněním, že

1. žalobce ve vyjádření k odporu proti platebnímu rozkazu uvedl slovo „záloha“, zatímco ujednání smlouvy se týká zaplacení kupní ceny, a smlouva je podepsána jen na posledním, šestém listu, ostatní listy nejsou účastníky ani podepsány, ani parafovány, nelze tedy vyloučit záměnu některých listů smlouvy.
2. Z ujednání o tom, že lhůta plnění prodávajícího se prodlužuje o dobu prodlení kupujícího se zaplacením kupní ceny soud dovodil, že „lhůta k plnění může být takto posunuta do nekonečna, a tedy že pokud žalovaný nezaplatí kupní cenu vůbec, posune se o tuto dobu i lhůta k plnění žalobci, a tedy ani jemu nevznikne povinnost plnit. Žalovaný se tudíž nikdy nemůže dostat s placením kupní ceny do prodlení.

3. Soud považoval za prokázané, že povinnost zaplatit kupní cenu žalovanému nevznikla, neboť na žalovaného nikdy nepřešlo vlastnické právo k předmětnému zboží, zboží nebylo předáno na místo určené ve smlouvě, doposud nebyla ukončena jeho výroba.
4. Podle smlouvy měly smluvní strany vyplnit jeden ze dvou způsobů platby, a druhý proškrtnout. Smluvní strany vyplnily dohodu o platbě předem, a opomněly proškrtnout nevyplněný variantní předtisk, týkající se platby prostřednictvím bankovního akreditivu. Podle soudu tak nebyla prokázána existence závazku platby předem.
5. Dalším důvodem zamítnutí žaloby soud označil skutečnost, že smlouva neobsahuje ujednání o tom, že žalovaný upouští od předchozí prohlídky smlouveného zboží.

Tento rozsudek č. j. 10 C 485/95 ze dne 6. 5. 1998 napadl žalobce odvoláním ke Krajskému soudu v Praze, avšak pouze proti zamítnutí nároku do výše 1 000 000,- Kč. Svůj postup pak zdůvodnil odvolacímu soudu svým právem na svobodné určení rozsahu, v němž rozsudek prvního stupně napadne, a to jednak ve vazbě na nutnost platit znovu vysoký soudní poplatek za odvolání, jednak ve vazbě na účel sporu, který nutně nevyžadoval změnu rozsudku v celém rozsahu.

Při jednání dne 6. 5. 1999 vyslovil odvolací soud názor, že rozsudek nelze napadnout a odvolání projednat jen co do části z uplatněného nároku 3 339 000,- Kč, nýbrž že předmětem odvolání musí být celá tato částka. Pokud mne neklame paměť, tak nás profesori na Právnické fakultě Univerzity Karlovy učili, že si odvolatel může zvolit, v jakém rozsahu svým odvoláním rozsudek napadne, včetně určení výše peněžitého plnění z celkové výše, která byla prvoinstančním rozsudkem přiznána či zamítnuta. Identický názor zastávají i autoři všech odborných příruček, které mám k dispozici. Přesto však uvádím argument svědčící o tom, že věc není tak jednoduchá. Z ust. § 206, odst. 2 o. s. ř. totiž vyplývá, že nenapadne-li odvolatel rozsudek v části, která by se týkala jen některých účastníků sporu, nebo netýká-li se odvolání některých práv se samostatným skutkovým základem, nenabude prvoinstanční rozsudek v části, nenapadené odvoláním, právní moci. Pokud by tedy bylo přípustné odvolat se jen do výše 1 000 000,- Kč z celkové zamítnuté částky 3 339 937,- Kč, pak by to dle dikce ust. § 206, odst. 2 o. s. ř. neznamenal, že ve zbylé výši 2 339 937,- Kč rozsudek nabyl právní moci, neboť se dílčí odvolání netýkalo práva se samostatným skutkovým základem.

Soud rozhodl o zamítnutí odvolání, které ústně zdůvodnil tím, že zde sice existoval závazek žalovaného zaplatit žalovanou částku, avšak „smlouva zanikla tím, že zakázka nebyla realizována“. V písemném vyhotovení rozsudku pak soud odůvodnil své rozhodnutí jinak, a to tak, že „obchodní zákoník dovoluje ve svém

ust. § 450 odst. 3 kupujícímu, aby neplatil cenu kupovaného zboží, dokud mu prodávající neumožní prohlédnout si kupované zboží“. Zde si nemohu odpustit glosu, že osobně nevěřím, že by se mohlo jednat o nepozornost tříčlenného senátu, který by opřel své rozhodnutí o právní větu zákona, kterou by si nepřčetl do konce, čímž by zjistil, že se jedná pouze o podpůrné ustanovení („... ledaže tato podmínka je v rozporu se smluvným způsobem placení kupní ceny“).

Soud dále v odůvodnění doslova uvedl: „Jestliže se žalovaný zavázal k zaplacení částky 3 339 937,- Kč před tím, než uvidí čerpací stojany a měrné a řídicí systémy pro jeho čerpací stanici, takový závazek podle názoru odvolacího soudu odporuje ustanovení § 450 odst. 3 a je v rozporu i se zásadami poctivého obchodního styku. Proto vynucování jeho splnění nepoživá podle § 265 obchodního zákoníku právní ochrany a soud nesmí přiznat žádný nárok z takového závazku.“

Soud tak svým rozsudkem prolomil dosavadní výklad obchodního zákoníku, dle něhož si smluvní strany smějí dohodnout platbu předem i před prohlídkou dokončeného zboží, neboť to ust. § 450, odst. 3 obchodního zákoníku výslovně dovoluje, a postavil se na stanovisko, že ani u drahého zboží vyráběného v individuálních sestavách na zakázku dle přání zákazníka si nesmějí smluvní strany sjednat platbu předem, tj. před tím, než je zboží alespoň vyrobeno a než je kupujícímu umožněna jeho prohlídka. Poznávám jen, že při aplikaci takového výkladu by výrobcům a prodejcům vznikaly obrovské škody, neboť např. v předmětném projednávaném případě kupující namísto respektování uzavřené kupní smlouvy bez jakéhokoliv jednání s prodávajícím či alespoň oznámení ignoroval své závazky z uzavřené kupní smlouvy a osadil na svou čerpací stanici zboží od konkurenční firmy.

Co dodat závěrem? Jistě nejsem povolán hodnotit kvalitu rozhodování soudů obou stupňů, zejména když proti rozsudku již není přípustný opravný prostředek, a rozsudek se tak stal v podstatě právně nekritizovatelným, chcete-li posvátným. O úrovni rozhodovacího procesu v obou stupních nechť si proto učiní úsudek každý čtenář sám. Rozhodně však mohu říci, že názor, že nelze platně při uzavírání kupní smlouvy dohodnout platbu předem, je v soudní praxi zřejmě nový a ojedinělý.

JUDr. Milan Skalník

advokát, Ostrava

K otázce odměny advokáta v restitučních věcech

Ve zvláštním čísle Bulletinu advokacie září 1999 byla uveřejněna judikatura, literatura a stanoviska orgánů ČAK k výkladu platného advokátního tarifu. Pod číslem 25 je stanovisko výboru ČAK pro advokátní tarif týkající se odměny za poskytování právních služeb v restitučních věcech. Uvádí se v něm, že při restitučním nároku jde o typickou určovací žalobu na povinnost uzavřít smlouvu o vydání nemovitostí a toto stanovisko je převažující i v případech, kdy je přímo žalováno na vydání nemovitostí, neboť předmětem sporu je zjištění existence vlastnického nároku a splnění podmínek pro vydání podle zákona č. 87/1991 Sb., resp. zákona o půdě. Z toho, že uvedené stanovisko je uveřejněno k výkladu ustanovení § 9 adv. tarifu, lze usuzovat, že podle názoru výboru by v restitučních věcech měla být za tarifní hodnotu považována částka 10 000 Kč [§ 9 odst. 3 písm. a), případně b) advokátního tarifu]. Tento závěr považuji za chybný stejně jako argumentaci, ze které je vyvozován.

Posuzované stanovisko se zjevně netýká všech restitučních věcí, nýbrž jen případů, kdy předmětem právních služeb je uplatnění nároku na vydání věci; proto se i v této glose zaměřím pouze na tyto případy. Určovací žalobou je nutno rozumět žalobu o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není [§ 80 písm. c) o. s. ř.]. Je-li návrhem na zahájení řízení u soudu uplatněn návrh na vydání nemovitosti či movité věci, jde o žalobu na plnění a nikoliv o žalobu určovací. Určení práva či právního vztahu ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nelze zaměňovat za zjišťování předpokladů pro přiznání práva. Žalobou na určení není ani žaloba na uzavření dohody o vydání věci, tedy žaloba na projev vůle. Tarifní hodnotu je proto nutno při uplatňování nároku na vydání věci podle restitučních předpisů určit podle ustanovení § 8 odst. 1 advokátního tarifu a nikoliv podle ustanovení § 9 odst. 3 adv. tarifu, a to i tehdy, když je žalováno na uzavření dohody o vydání věci, neboť podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) ani u žalob na projev vůle nelze částku 10 000 Kč považovat za tarifní hodnotu, jestliže předmět právního úkonu, k jehož vzniku, změně nebo zániku má projev vůle směřovat, je penězi ocenitelný. Nutno jen dodat, že případné tvrdosti je možno odstranit aplikací ustanovení § 12 odst. 2 tarifu nebo sjednáním přiměřené smluvní odměny.

JUDr. Lubomír Müller

advokát, Praha

Odpírání vojenské služby kvůli svědomí či náboženskému vyznání

Poznámka: autor článku uznává právo státu budovat armádu i právo občana na svobodu svědomí a náboženského vyznání. Tento článek se nezabývá problematikou těch, kteří se chtějí prostě „ulejt“ z vojny, nýbrž výlučně těmi, kteří prokázali, že jsou kvůli svému svědomí či náboženskému vyznání ochotni trpět.

Odpírání vojenské služby z důvodu svědomí či náboženského vyznání bylo od dob starého Rakouska považováno za vážný zločin. Kruté trestání odpíračů vojenské služby má v našich zemích bohatou tradici.

Z roku 1908 máme zprávu o sedláku Möcskovi, který prohlásil: „Nikdy se nestane, abych přísahal, že budu zabíjet člověka, nikdy mne nedonutíte, abych vzal zbraň do ruky. Jak je ta zbraň ošklivá a odporná!“ Co následovalo? „Byl tedy, jak přirozeno podle vojenských názorů, svázán do kozelce a poddůstojník Bártany šlapal mu na břicho.“ Po tomto přípravném řízení „sedlák Möcske dostal deset let pevnostního vězení a ve výroční den svého zločinu malou komůrku, aby přemýšlel v temnotě o své hrozné řeči.“

Je také znám případ „vojína Nemravy, který odepřel sloužit“. Nemrava byl „po krutém žalářování konečně propuštěn z vojny, když lékaři vojenští prohlásili ho za nepřítčetného“.

Za první republiky byl postih odpíračů mírnější, ale vytrvalý. Bohumil Müller (1915 – 1987), svědek Jehovův z Prahy, byl v roce 1938 třikrát odsouzen k ne podmíněnému trestu odnětí svobody: v únoru na „pět měsíců“, v srpnu na „dvanact týdnů“ a v prosinci na „tři měsíce“.

Když přišel k moci Hitler, byli mnozí z těch, kteří odepřeli sloužit v jeho armádě, nemilosrdně zastřeleni. V lepším případě skončili odpírači v káznici či koncentračním táboře. V seznamu rozsudků je obvykle poznámka „Bibelforscher“, tedy *badatel Bible*, což bylo dřívější označení pro svědky Jehovovy.

Po skončení druhé světové války tvrdý postih odpíračů pokračoval. Dne 1. července 1947 odepřel vojenskou službu Albert Peroutka (nar. 1919) z Oldřichovic na Moravě. Nejenže byl za to sám odsouzen, ale v roce 1949 se Peroutkovo odepření stalo jedním z oficiálních důvodů, proč bylo rozpuštěno Mezinárodní sdružení badatelů Bible, československá větev.

Tvrdé trestání odpíračů se vystupňovalo po Únoru 1948. Karel Wrzecionko (nar. 1926) z Třince byl 14. října 1948 odsouzen „k trestu žaláře v trvání deseti

měsíců, což bylo zostřeno jednou měsíčně postem a tvrdým ložem a samovazbou v každém třetím měsíci“. Opykáním trestu to ovšem neskončilo; v padesátých letech byl odsouzen ještě třikrát.

Josef Stasiuk z Prahy (nar. 1930) byl poprvé odsouzen v roce 1952, podruhé v roce 1955 a potřetí v roce 1963. Naposled dostal „plnou sazbu“ – pět let, a odseděl si je do posledního dne. Vrátil se až v roce 1968. Také jiní, například Ludvík Kaminský (nar. 1936) z Karlových Varů nebo František Eszenyi (nar. 1937) z Nýřan, byli třikrát odsouzeni proto, že se nechťelo – slovy proroka Izajáše – „učit válce“.

Ale nebyla to jen padesátá a šedesátá léta; v sedmdesátých letech československé soudy v trestání pokračovaly. Například Michal Habiňák (nar. 1956) z Velkého Krtíše byl potrestán čtyřikrát: 1975 – 13 měsíců; 1978 – 22 měsíců; 1981 – 36 měsíců; 1985 – 42 měsíců. Ani jedna amnestie se na něj nevztahovala a vše si „odseděl“ do posledního dne. Vrátil se v dubnu 1989.

Za pár měsíců se pak celý společenský systém i se svou ideologií zhroutil. Odpírači už nebyli považováni za zavilé třídní nepřátele, ale za normální, slušné lidi – a stovky jich byly rehabilitovány.

Dne 14. března 1990 byl navíc přijat zákon o civilní službě, který umožňoval podat legální prohlášení o odepření vojenské služby, pokud v jejím výkonu bránilo člověku svědomí či náboženské vyznání.

Tento zákon byl velkorysý a záhy ho samozřejmě začali zneužívat ti, kteří žádné náboženské motivy ani nijak tříbené svědomí neměli. A tak byl poněkud ukvapeně přijat nový zákon o civilní službě, který s účinností od 16. ledna 1992 zavedl odvedencům nevratnou třicetidenní lhůtu pro podání prohlášení o odepření vojenské služby. A problémy s odpírači vojenské služby se začaly objevovat znovu.

Opět nastávají soudní procesy. Několik jich probíhá už v roce 1992 a v té době na scénu poprvé vstupuje Ústavní soud, tehdy ještě České a Slovenské Federativní Republiky. V kause Pavola Marcincáka (nar. 1971) ze Stretavy dne 10. prosince 1992 rozhodl, že nový zákon o civilní službě vlastně při svém překotném přijetí diskvalifikoval z práva na odepření vojenské služby všechny odvedence odvedené před 16. lednem 1992. A Ústavní soud nařizuje parlamentu, aby zjednal nápravu. To se stalo v květnu následujícího roku přijetím novely č. 135/1993 Sb.

Nicméně jestliže jsou ročně odvedeny desetitisíce mladých mužů, vždy se mezi nimi najde několik, kteří z nějakého důvodu lhůtu promeškají, ačkoli své svědomí či náboženské přesvědčení berou vážně. A tak i v roce 1993 a 1994 probíhá několik soudních procesů s odpírači. Nový režim je tentokrát milosrdnější a všichni jsou trestáni podmíněným trestem. Je ale takový výsledek skutečným řešením, nebo jen další zkouškou pro obě strany? Ukázalo se, že to druhé.

Vojenská správa totiž po čase opět poslala povolávací rozkaz a mladý muž, jestliže je věrný svému přesvědčení, opět odmítl vojenskou službu nastoupit. Ted šlo do tuhého. Soudy už udělovaly tresty nepodmíněné, a první – podmíněný, vzápětí proměnily na nepodmíněný.

A přichází rok 1995 a s ním první uvěznění – Martin Duda (nar. 1973) z Chvalčova u Kroměříže a Martin Novák (nar. 1974) z Ludgeřovic u Ostravy. Další na řadě je Jiří Římánek (nar. 1974) z Havířova. Jemu ale soud povoluje odklad výkonu trestu do rozhodnutí Ústavního soudu České republiky. A 18. září 1995 Ústavní soud vydává revoluční nález, v němž doslova říká:

„Je nepochybné, že i po odsuzujícím rozsudku za první takový čin je možno doručit povolávací rozkaz nový, jeho neuposlechnutí však nelze hodnotit jako nový trestný čin, byl-li v předchozím soudním řízení zjištěn úmysl nenastoupit službu trvale.“

Soudce – zpravodaj JUDr. Pavel Varvařovský tehdy v interview pro Mladou Frontu Dnes o nálezu řekl: „Bude kolem toho spousta řečí.“ A měl pravdu. Nález Ústavního soudu ve věci Jiřího Římánka byl hořkou pilulkou pro všechny, kteří po dlouhá desetiletí neustálým odsuzováním týrali odpírače vojenské služby až do jejich fyzického a duševního zhroutilí.

Nicméně někteří úředníci a soudci nález jednoduše ignorovali, a to i po jeho publikování ve Sbírce zákonů (č. 32/1997 Sb.). Jiní se domnívali, že věc je sporná a že je nutné změnit trestní zákon a branný zákon. Soudci Ústavního soudu však ve svém nálezu ze dne 3. února 1999 řekli jasně: ano, lepší zákonou úpravu si dovedeme představit, nicméně platné zákony o vojenské službě není nezbytné měnit; stačí, když budou vykládány v souladu s Listinou základních práv a svobod, která jasně stanoví, že občan má právo na odepření vojenské služby z důvodu svědomí a náboženského vyznání (článek 15 odstavec 3) a že nikdo nesmí být opakovaně soudně trestán pro jedno provinění (článek 40 odstavec 5).

Ústavní soud tak vhodně poukázal na osobní odpovědnost soudců a státních úředníků, kteří by neměli být otroky paragrafů, nýbrž lidmi, kteří prosazují spravedlnost v duchu Listiny základních práv a svobod, a přitom uvažují o skutečném smyslu svých rozhodnutí.

A Ústavní soud udělal ještě jednu věc. Ohlédl se totiž do minulosti a ve svém nálezu ze dne 7. října 1998 v kause Ladislava Koreně z Košic vysvětlil, že právo na odepření vojenské služby bylo již v padesátých letech založeno na článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv. Jestliže stát tehdy výkon tohoto práva fakticky neumožnil, nemůže to být občanovi k tíži. Na základě tohoto nálezu pak Nejvyšší soud dne 4. března 1999 zrušil Koreňovo odsouzení z roku 1959. A ze stejných důvodů zrušil 25. května 1999 rozsudek z roku 1953 nad Jurajem Kaminským, který je nyní občanem Spolkové republiky Německo.

A nakonec ještě úleva pro ty, kteří zmeškali onu nevratnou třicetidenní lhůtu. Dne 2. června 1999 Ústavní soud vyhověl návrhu na zrušení části zákona o civilní službě, kde bylo striktně řečeno, že k prohlášení o odepření vojenské služby mimo stanovené lhůty se nepřihlíží.

Lze tedy doufat, že nové soudní případy tohoto druhu už v naší zemi nebudou.

Ohlédneme-li se zpět, je dnes zřetelné, že minulé právní spory ohledně odpírání vojenské služby nevyvolávali svědkové Jehovovi či jiné náboženské skupiny, ale že těžkosti pramenily od těch soudců, státních zástupců, vyšetřovatelů a jiných státních úředníků, kteří nerespektovali základní občanská práva a svobody. Ústavní soud se však prokázal jako garant těchto práv. Přitom se v otázce odpíračů dotkl i řady jiných právních otázek a přispěl tak k utvrzení občanských práv, která s vojenskou službou nemají nic společného. Užitek z těchto nálezů mají tedy všichni občané České republiky (viz dodekatek).

Poznámka redakce: Ministerstvo spravedlnosti připravuje v rámci novely tr. z. též novou úpravu autorem pojednávané problematiky, která by měla výslovně opakovaným postih vyloučit a trestnost upravit odchýlně od dosavadní úpravy.

DODATEK:

NÁLEZY ÚSTAVNÍHO SOUDU VE VĚCI ODPÍRAČŮ

Nálezy Ústavního soudu obsahují často nejen rozhodnutí o konkrétním případě, ale také zdůrazňují určité právní principy či přispívají k odstranění nedostatků v právním řádu. To potvrzuje i následující přehled nálezů v kausách těch, kteří z důvodu svědomí či náboženského přesvědčení trvale odepřeli výkon povinné služby:

10. prosince 1992 – Pavol Marcinčák ze Stretavy

Občanovi nemůže být odňato jeho právo na odepření vojenské služby jenom proto, že byl odveden před 16. lednem 1992.

18. září 1995 – Jiří Římánek z Havířova

Neuposlechnutí povolávacího rozkazu není novým trestným činem, pokud byl někdo v minulosti již jednou pravomocně odsouzen za trvalé odepření povinné služby.

20. března 1997 – Josef Choděra z Nové Vsi u Kolína

Český občan

a) může oprávněně podat ústavní stížnost i proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR,

- b) nemůže být donekonečna trestně stíhán za trvalé odepření státem určené povinnosti,
- c) se může dovolávat při jednání před českým soudem mezinárodních smluv přijatých ČR.

28. srpna 1997 – Martin Novák z Ludgeřovic u Ostravy

Právní normy nelze interpretovat způsobem obvyklým v dobách, kdy jen samotné dovolání se základních lidských práv a svobod mohlo být důvodem perzekuce.

14. října 1997 – Martin Duda z Chvalčova u Kroměříže

Každá represe musí mít své meze, a zákon nelze vykládat tak, že by docházelo k ničím nelimitovanému trestání pachatele.

16. ledna 1998 – Anna Korousová z Lokte u Karlových Varů (v kauze svého zemřelého manžela Zdeňka Korouse)

Nikomu nemůže být uložena povinnost na základě předpisů, které byly zrušeny.

31. března 1998 – Pavel Kočička z Havlíčkova Brodu

Ústavní soud nemá důvod odklánět se od své již zavedené judikatury ve věci trvalého odpírání povinné služby.

2. dubna 1998 – Josef Choděra z Nové Vsi u Kolína (druhý nález)

Nálezy Ústavního soudu jsou závazné, a jestliže je nějaký státní orgán nerespektuje, nezbyvá Ústavnímu soudu, než v řízení o další ústavní stížnosti opět rozhodnutí takového orgánu zrušit.

7. října 1998 – Ladislav Koreň z Košic

Článek 18 Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 zakládá právo občana na odepření vojenské služby. Jestliže československý parlament přijal zákon o civilní službě až v roce 1990, nic to nemění na tom, že občan měl právo na odepření vojenské služby z důvodu svědomí či náboženského vyznání i předtím. Trestní postih odpírače byl v takovém případě nezákonný.

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Ryšánek, Zdeněk: Obecná cena nemovitostí v dědickém řízení.

AD NOTAM č. 3/1999, s. 45 – 47.

Autor v článku zmiňuje některé problémy související s určováním obecné ceny majetku v dědickém řízení. Soud v řízení o dědictví musí určit obecnou cenu majetku zůstavitele, podle judikatury je tato obecná cena srovnávaná s cenou tržní. Od 1. 1. 1998 se pro daňové účely vychází z obvyklé ceny majetku, která ovšem není totožná s cenou obecnou. V praxi tak může docházet k tomu, že cena obvykle stanovená na základě oceňovací vyhlášky neodpovídá ceně, za kterou je nemovitost ve skutečnosti prodejná.

Autor si klade otázku, zda je za této situace vhodné ukládat účastníkům dědického řízení povinnost předložit znalecký posudek o ceně nemovitosti. Autor se domnívá, že ke stanovení obecné ceny není třeba odborných znalostí (§ 127 o. s. ř.), není tedy třeba vyžadovat znalecký posudek. Důležité je mít dostatek informací o nemovitosti a obecnou cenu by pak bylo možné určit tak, že dědicové by dodali základní informace o nemovitosti a notář by na základě toho zjistil cenu orientační, z které by dědicové shodným prohlášením učinili cenu obecnou. Používání důkazu znaleckým posudkem v dědickém řízení by tak mělo být věcí spíše výjimečnou, a to např. v případech, kdyby se dědicové na obecné ceně neshodli nebo v případech řízení o vyměření daně dědické (kdy by nepřipadalo v úvahu osvobození od daně dědické).

Dle názoru autora by soudy a notáři při zjišťování obecné ceny neměli ukládat účastníkům řízení povinnost předložit znalecký posudek v případech, kdy to není nutné a někdy dokonce ani správné. ■

Kovařík, Zdeněk: Smluvní pokuta. Právní rozhledy č. 9/1999, s. 454 – 466.

Komplexní pojednání o velmi diskutovaném institutu občanského i obchodního práva. Kromě úvodu a závěru obsahuje stať tyto oddíly: Stručně o vývoji právní úpravy, Současná právní úprava, Smluvní pokuta, Dohoda o smluvní pokutě, Forma smluvní pokuty, Konstrukce smluvní pokuty, Výše smluvní pokuty, Smluvní pokuta a úroky z prodlení, Vyvinění dlužníka a moderace smluvní pokuty. Upozorňujeme zejména na úvahu o přípustné výši smluvní pokuty. Autor se zde snaží jít alespoň v obecných rysech dále než dosavadní judikatura a literatura. ■

Tichovský, Ivo: Nad jedním rozhodnutím Ústavního soudu.

Právní rozhledy č. 9/1999, str. 482 – 484.

Ostravský advokát referuje o nálezu Ústavního soudu z 10. 5. 1999 sp. zn. II Ús 79/99, jímž odmítl jako neopodstatněnou ústavní stížnost obhájce, podanou za obžalovaného v otázce, zda osoba, zadržaná podle § 76 tr. ř. po tom, co jí bylo sděleno obvinění, má v průběhu zadržení právo hovořit s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby. Tuto rozmluvu za dané situace vyšetřovatel obviněnému neumožnil. Obhajoba namítala jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem prvního i druhého stupně, že došlo k porušení práva obviněného na obhajobu, zakotvené v čl. 40 odst. 3 Listiny, dále právo na pomoc v řízení před soudy a jinými orgány veřejné správy uvedené v čl. 47 odst. 2 Listiny a též jeho právo na rovnost i v důstojnosti i v právech zakotvené v čl. 1 Listiny. Ústavní soud stížnost odmítl. Uvedl zejména, že po celou dobu výslechu byl obhájce stěžovatele přítomen a žádné námítky proti způsobu výslechu nevnesl, z čehož lze dovodit, že výslech byl proveden řádným způsobem. Námítka ovšem směřovala k tomu, že nebyla před výslechem povolena rozmluva o samotě. Ústavní soud proto neshledal porušení základního práva na obhajobu.

Autor podrobuje názor Ústavního soudu obsáhlé kritice a k tomu redakce poznamenává, že názor, zastávaný autorem, je v justičních kruzích převážně uznávaný. Z podnětu České advokátní komory obsahuje návrh novely trestního řádu k odstranění jakýchkoliv pochybností ustanovení, z něhož bude jednoznačně patrné, že zadržovaný podle § 76 před i po sdělení obvinění v průběhu celé doby zadržení má právo na rozmluvu s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby. ■

Koubová, J.: Může se český advokát po roce 2000 usadit v Mnichově?

Právní rozhledy č. 9/1999, str. 503 – 504.

Autorka, působící v pražské advokátní kanceláři, se zabývá podrobně směrnicí č. 98/5/EU ze 16. 2. 1998 k usnadnění stálého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě Evropské unie než v tom, kde je zapsán v seznamu advokátů. Článek je přitom zaměřen na Spolkovou republiku Německo. Informuje o předchozích směrnici EHS k této problematice a podrobně se pak zabývá citovanou směrnicí EU. Konstatuje, že s platným právem EU je v rozporu současný stav Spolkového advokátního řádu (BRAO – § 206 I) o působnosti zahraničních advokátů v SRN. Uvádí možnosti, které směrnice zavádí k realizaci úplné integrace advokáta v přijímací zemi a tím i k oprávnění pro označení povolání, které se v přijímacím státě užívá. Jedná se o cestu přes uznávací zkoušku, přes tříletou činnost v oblasti práva přijímacího státu a cestu přes tříletou činnost v přijímacím státě. Článek přináší další podrobné informace. ■

V březnovém čísle publikace **Brussels Agenda** vyšel článek **Komise EU navrhuje zákon zabývající se bezpečností služeb a odpovědností poskytovatelů služeb.**

Článek zmiňuje, že v říjnu 1990 Evropská komise navrhla direktivu, kterou by se prokazování nevinu přeneslo na provozovatele služeb, a která by zavedla systém odpovědnosti bez zavinění. Tam, kde došlo k fyzickému zranění nebo ekonomické ztrátě zaviněné provozovatelem služeb, by byla aplikována tzv. *presumpce odpovědnosti*.

Po negativní reakci Ekonomického a sociálního výboru a Výboru právních záležitostí a občanských práv Evropského parlamentu a kritice mnoha profesních kruhů stáhla Evropská komise návrh této direktivy. Komise se k tomuto tématu vrátila ve svém Akčním plánu spotřebitelské politiky na roky 1999-2001, ve kterém praví, „že se bude snažit prozkoumat důvody k posílení bezpečnosti služeb a pokusí se identifikovat praktické problémy, se kterými se spotřebitelé setkávají v různých sektorech služeb, zejména v těch, které jsou transnacionální povahy. Na základě vypracované analýzy výsledků Komise navrhne nový zákon zabývající se jak bezpečností služeb, tak odpovědností za poskytované služby.“

I když je Akční plán navrhován tak, aby zahrnoval také služby právní, je pravděpodobné, že se bude týkat především bezpečnosti spotřebitele. ■

Do rubriky přispěli Dr. J. Urban, Dr. V. Mandák, F. Jirousek

RECENZE, ANOTACE

Ševčík, Vlastimil

Ústavní soudnictví v praxi – rukověť se vzory podání Ústavnímu soudu

200 stran. Vyšlo jako zvláštní číslo Bulletinu advokacie v listopadu 1999. Zasilá se zdarma všem advokátům a advokátním koncipientům.

V nedávném rozhovoru pro denní tisk (Právo, 24. 7. t. r.) si předseda Ústavního soudu JUDr. Z. Kessler posteskl, že řada lidí se mylně domnívá, že Ústavní soud je prostě další instancí, k níž se mohou dovolat, když neuspějí u soudů obecných. Někteří si též neuvědomují, že ústavní stížnost lze podat až po

vyčerpání všech předchozích právních možností. V řízení před Ústavním soudem je povinné zastoupení advokátem a uvedené výtky platí bohužel nejednou i do našich řad. Je až podivující, jaké věcné či formální vady některé ústavní stížnosti vykazují. Často se zapomíná, že úspěšné může být jen takové podání Ústavnímu soudu, v němž je tvrzena a dokládána protiústavnost napadeného rozhodnutí. Mnozí zpracovatelé si neuvědomují např. to, že do pravomoci Ústavního soudu nenáleží hodnotit hodnocení důkazů provedené obecnými soudy; že skutkové námitky mohou mít své oprávnění pouze tam, kde zásada volného hodnocení důkazů byla obecnými soudy porušena protiústavním způsobem nebo tam, kde si provedené důkazy podle vyhodnocení obecným soudem a jeho závěry výrazným způsobem odporují nebo jsou v extrémním rozporu se závěry, k nimž obecný soud dospěl. Mimo jiné je opakovaně předkládána plná moc bez patřičných náležitostí. Zejména není koncipována jako zvláštní plná moc a obsahuje též substituční doložku, ačkoliv substituční zastoupení je před Ústavním soudem vyloučeno. Na tyto a řadu dalších nedostatků upozorňuje autor v první části své práce, věnované ústavnímu soudnictví obecně.

Autorovým záměrem je – jak uvádí v předmluvě – dát prakticky činné odborné veřejnosti stručné a základní informace o ústavním soudnictví vůbec a o činnosti Ústavního soudu ČR a o řízení před ním zvláště. První část proto obsahuje výklady o těchto otázkách: ústavní soudy obecně, ústavní soudy Československa, ústavní soudnictví v ČR, vztah Ústavního soudu k obecným soudům, podmínky a způsob rozhodování, rozhodnutí o odmítnutí návrhu, řádná plná moc, zvláštní plná moc, podání Ústavnímu soudu, opomenuté důkazy, spravedlivý proces, ústavně zaručená základní práva a svobody, ústavní stížnost, dovolací řízení, petit ústavní stížnosti, zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení, problémy spojené s protiústavností právní normy, jiný zásah orgánů veřejné moci, než je rozhodnutí, nepravomocná rozhodnutí, nevyčerpání všech procesních prostředků, zákonem stanovené lhůty, zvláštní petit, zastupitelstvo obce jako subjekt oprávněný podat ústavní stížnost, ostatní procesní prostředky v řízení před Ústavním soudem, kompetenční spory, ústavní žaloba proti prezidentovi republiky.

Tato obsáhlá úvodní část obsahuje vše podstatné, s čím by se měl každý seznámit, dříve, než přistoupí k sepsání podání Ústavnímu soudu, tedy nejčastěji ústavní stížnosti. Měla by být pro každého advokáta povinnou četbou, která mu pomůže k tomu, aby se vyvaroval někdy i elementárních nedostatků a současně jej povzbudí k tomu, aby odevzdal kvalifikovanou práci, která se v těchto věcech od advokáta očekává.

Samotné vzory jsou rozděleny do dvou částí – první obsahuje vzory ústavní stížnosti ve věcech procesních vad, druhá ve věcech porušení ostatních ústavně zaručených základních práv a svobod (čl. 8 – čl. 13 Listiny základních práv a svobod). Práce obsahuje též tři vzory vyjádření účastníka k ústavní stížnosti.

Celkem se jedná o 35 vzorů, obsahujících vždy skutkový přednes s odkazy na příslušná ústavní ustanovení, k jejichž porušení podle tvrzení stěžovatele došlo. Čtenář ze vzorů vyčte vše podstatné, co je třeba před Ústavním soudem uplatnit a čeho je na druhé straně třeba se vyvarovat. Osvojí si podle nich též potřebnou dikci a způsob námitek proti napadeným rozhodnutím; uvědomí si rozdíly mezi ústavní stížností a podáním v rámci opravného řízení.

Výběr vzorů je přitom natolik reprezentativní, že zahrnuje podstatnou část problematiky, která přichází v úvahu.

Jde o průkopnické dílo, určené především advokátům. Komplexnost a vysoká instruktivnost této práce pocházející z pera nejpovolanějšího autora – soudce Ústavního soudu, který navíc dříve působil jako advokát – zaručuje, že se stane spolehlivým průvodcem při poskytování služeb tohoto druhu.

Václav Mandák

Henssen, E. W. A.

Twee eenwen advocatuur in Nederland 1798 – 1998

Amsterdam 1998, 321 str.

Anotovaná kniha nizozemského právního historika E. W. A. Henssena (nar. 1950) se řadí k dalším nejnovějším monografickým zpracováním dějin národních advokací, o nichž je v *Bulletinu advokacie* průběžně referováno a jež dokumentují, že zájem o danou oblast narůstá. Na místě samém se o tom bylo možno přesvědčit i na setkání nizozemských advokátů konaném v Enschede v roce vydání publikace. Tehdy byla pro tuto příležitost připravená část nákladu obratem vyprodána.

Autor knihu pojal jako vědecké pojednání, jež vychází z bohaté znalosti primárních pramenů (zejména právnické a advokátské časopisy) i nizozemské a zahraniční literatury věnované dějinám advokacie a advokátnímu právu. Periodizace vývoje advokacie stanoví základní etapy podle kritéria „modernosti“ právní úpravy advokacie a kritérií, daných celoevropskými či světovými souvislostmi (Velká francouzská revoluce a její doznívání, světová válka atp.). S ohledem na to, že kniha je očividně určena zejména nizozemským čtenářům (chybí např. jakékoli resumé ve světovém jazyce), předpokládá se znalost nizozemské historie a nizozemských reálií. Henssenovi se podařilo vymezit téma tak, že se soustředil na vývoj advokátního práva a advokátních organizací a na otázky týkající se advokátního

stavu jako celku, takže kniha není předimenzována biografiemi jednotlivých advokátů, popisy slavných procesů či – s výjimkou politických aktivit – výkladem o činnosti advokátů mimo výkon advokátní profese. Počínaje obdobím od roku 1918, kdy 18. ledna bylo vydáno prvé číslo časopisu *Advocatenblad*, stala se tato tiskovina autorovi téměř výlučným pramenem, z něhož čerpal většinu informací pro svůj výklad. Samotné líčení dějin advokacie začíná pasáží o francouzské advokacii za Starého režimu a v období Velké francouzské revoluce. Zde vidí Henssen kořeny, jež ovlivnily i vývoj a vznik moderní advokacie v Nizozemsku. V kapitole o období let 1775 – 1838 autor zmiňuje významné holandské advokáty, kteří zasáhli do politiky, např. Rutgera Jana Schimmelpennincka (1761 – 1825), v r. 1795 člena Národního shromáždění Batávské republiky, posléze diplomata, v r. 1805 hlavu republiky a posléze hraběte a člena císařské rady Napoleona I. či Hermana Willema Daendelse (1762 – 1818), generála v prusko-rusko-britské koalici, posléze generálního guvernéra na Jávě a na Zlatém pobřeží.

První moderní advokátský předpis „*Reglementen orde en discipline voor de advocaten en procureurs bij Provinciale Gerechtshoven en de Arrondissements – Regtbank*“ zvaný *Reglement III.*, který vstoupil v účinnost 1. října 1838 je charakterizován jako „špatná kopie Napoleonova dekretu“. Nelze však přehlédnout, že s několika novelizacemi např. v r. 1844, 1879 či v r. 1929 platil až do r. 1952.

Henssen při popisu období do 1. světové války vychází z právního časopisu *Weekblad van het Regt*, jehož šéfredaktor Abram de Pinto (1811 – 1878) patřil ke kritikům *Reglementu III.* Kniha zmiňuje první mezinárodní advokátský kongres v Bruselu v r. 1897, uvádí údaje o počtu advokátů (13. 1. 1876 – 600 advokátů) a líčí založení a osudy spolku nizozemských advokátů *Nederlandse Advocaten – Vereniging* (od r. 1870). Od přelomu století vstupuje do advokátních kanceláří technika, a to telefon (90. léta 19. století), automobil a psací stroj (1910). V r. 1903 zahájila v Rotterdamu praxi první nizozemská advokátka A. E. van den Hoek-Kok.

Meziválečné období je předestřeno jako etapa diskusí o dalším vývoji advokátní profese. Jsou kladeny otázky, zda je advokacie nobile officium či předmět obchodu, řeší se otázky slučitelnosti s jinými povoláními, pozice advokáta jako obhájce, diskutují se etická pravidla a – mimochodem dle polského vzoru – i postavení mladých advokátů. *Advocatenblad* tehdy živě reaguje na problémy spojené s hospodářskou krizí, na založení *Union Internationale des Avocats* i na nástup Adolfa Hitlera a vydání německého *Gesetz über die Zulassung zur Rechtsanwaltschaft* ze 7. dubna 1933, zakazujícího od září 1933 výkon advokacie nearijským advokátům.

Osudy nizozemské advokacie zůstávají podobné osudům advokacie v českých zemích i v období německé okupace v letech 1940–1945, a to včetně protizidovského zákonodárství a likvidace advokátů v koncentračních táborech.

Je zřejmé, že nebýt únorových událostí v Československu, nebylo by obtížné nalézat analogie. V poválečných letech v Nizozemsku probíhala diskuse o novém zákonu o advokacii, byly pěstovány mezinárodní styky (např. s UIA či International Bar Association), na mezinárodní úrovni se diskutovalo o deontologických pravidlech. Je zajímavé, že *Advocatenblad* podrobně referoval o smrti Jana Masaryka i o našem zákoně o advokacii z r. 1948, díky čemuž se tato tematika stala předmětem zpracování i v anotované publikaci (srov. str. 171 – 174).

Nový zákon vstoupil v Nizozemsku v účinnosti 1. října 1952. Podle nové právní úpravy se advokacie organizuje nejen na principu regionálních komor, ale i na celostátní úrovni. Dnešní *Niederlandse Orde van Advocaten* tak vznikl v r. 1952, prvním jeho předsedou (*Deken*) byl A. F. Visser van Ijzendoorn. Dějiny nizozemské advokacie jsou pak dovedeny do současnosti, takže můžeme meditoval o tom, jaká by byla naše advokacie, nebýt odlišnosti režimů v obou státech. Autor se zvláště věnuje např. otázkám advokátských penzí, diskusí o výpomoci sociálně slabším při poskytování právních služeb, debatám v 60. letech o tom, zda advokacie má více oligarchický či demokratický charakter a konečně i účasti advokacie v procesech proti účastníkům studentských demonstrací v r. 1969 (*Maagdenhuisprocessen*).

Lze uzavřít, že anotovaná kniha je nepochybně úspěšným shrnutím dějin nizozemské advokacie let 1798–1998, a to nejen díky řadě zajímavých informací o advokacii v Nizozemsku, ale i zakotvením dané problematiky do širšího obecnějšího rámce advokátního práva a dějin dalších evropských advokací. Lze si jen přát, aby příznivá odezva a zahraniční zájem autora povzbudily ke zpracování, jehož podrobnějšímu prostudování nebude bránit jazyková bariéra.

Stanislav Balík

Z JUDIKATURY

K postupu soudu v případech, kdy obhájce obhajuje současně více obviněných, mezi nimiž soud shledává rozpor zájmů

I. Pokud obhajuje obhájce dva nebo více obviněných, mezi nimiž je rozpor zájmů a sám tento rozpor neuznává, ani ho neuznávají obvinění, je třeba, aby příslušný orgán trestního řízení obhájce požádal, aby vypověděl udělené plné moci. Pokud tak obhájce neučiní, je třeba řešit jeho účast na řízení prostřednictvím advokátní komory postupem podle § 66 odst. 3 tr. ř.

II. Pokud orgán trestního řízení toleruje společnou obhajobu obhájcem osob, jejichž zájmy jsou v rozporu, a nezajistí, aby každý obviněný měl samostatného obhájce, jde o závažné porušení práv obviněných na obhajobu. Došlo-li k takové situaci v přípravném řízení, je třeba, aby soud vrátil věc k došetření a v dalším řízení zopakoval všechny důkazy provedené v době, kdy obviněný, mezi nimiž je rozpor zájmů, měli společného obhájce.

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze 17. 3. 1998 sp. zn. 7 To 174/98.

Krajský soud v Plzni zamítl stížnosti okresního státního zástupce v Chebu a obviněných M. Č. a A. V. proti usnesení Okresního soudu v Chebu ze dne 16. 2. 1998 sp. zn. 3 T 21/98.

Z odůvodnění:

Dne 30. 1. 1998 byla proti obviněným M. Č. a A. V. podána u Okresního soudu v Chebu obžaloba pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák., kterého se měli dopustit 3. 9. 1998 na polní cestě u obce O. spolu s dalšími dvěma dosud neustanovenými pachateli tím, že zastavili se svým automobilem před zaparkovaným vozidlem poškozeného F. B. a pod pohrůžkou zdůrazněnou tím, že M. Č. mu přiložil nůž na krk, po něm požadovali vydání peněz. Potom ho napadli a svého jednání zanechali teprve při příjezdu policejního auta. Z vozidla poškozeného navíc měli odcizit peněženku, finanční hotovost a doklady.

Napadeným usnesením ze dne 16. 2. 1998 sp. zn. 3 T 21/98 rozhodl Okresní soud v Chebu tak, že podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. věc vrátil státnímu zástupci k došetření a současně podle § 192 tr. ř. ponechal nadále oba obviněné ve vazbě s tím, že trvají vazební důvody uvedené v § 67 písm. a), b) tr. ř. Důvodem postupu podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. bylo zjištění, že nebyla náležitě zajištěna obhajoba obviněných v průběhu celého dosavadního přípravného

řízení, když tuto zajišťoval obhájce JUDr. Z. S., kterému oba obvinění udělili plnou moc. Takový postup bez ohledu na vyjádření jmenovaného obhájce ze dne 28. 10. 1997 byl nezákonný, neboť mezi výpověďmi obviněných je kolize. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že postup orgánů přípravného řízení byl v souladu se zákonem až do 22. 9. 1997, kdy každý z obviněných měl svého ustanoveného obhájce. Po tomto datu nebyla obhajoba obviněných náležitě zajištěna. Považuje proto za nutné oběma obviněným ustanovit samostatného obhájce, v obou případech odlišné od osoby JUDr. Z. S., a zároveň vyřešit případné další působení tohoto obhájce v tomto řízení i prostřednictvím České advokátní komory.

Z obsahu spisu lze zjistit, že oběma obviněným byli již soudem dne 16. 2. 1998 ustanoveni opětovně původní obhájci, tedy obviněnému A. V. JUDr. K. H. a obviněnému M. Č. JUDr. M. V.

Proti usnesení podal okresní zástupce v Chebu v zákonné lhůtě stížnost, jíž se dožaduje jeho zrušení a vrácení věci soudu prvního stupně, aby o ní znovu jednal a rozhodl. Stěžovatel poukázal na to, že poté, kdy si obvinění zvolili společného obhájce JUDr. Z. S., podal vyšetřovatel návrh na zrušení ustanovení původních obhájců. Soudkyně okresního soudu pak bez dalšího toto zrušení provedla, neboť nedošla k závěru, že by obhajobu obviněných nemohl řádně zajišťovat jeden obhájce. Na konflikt zájmů obviněných byl písemně obhájce upozorněn 10. 10. 1997 a samostatní obvinění byli vyzváni, aby si zvolili obhájce nové. Žádný z nich tak neučinil a JUDr. Z. S. se vyjádřil v tom smyslu, že ke konfliktu zájmů u jeho klientů nedochází. Dále poukazuje na to, že situaci, která nastala v případě zvoleného obhájce, trestní řád neřeší, ustanovení samostatných obhájců každému z obviněných, kteří by působili vedle zvoleného obhájce, se jeví jako neúčinné. Způsob řešení naznačený v napadeném usnesení (řešení cestou advokátní komory) se jeví jako časově náročný, jímž by řízení bylo nadbytečně protahováno. Dále poukazuje na to, že konflikt zájmů, ke kterému ve věci došlo, není nijak zásadní, nejde o situaci, kdy by jeden z obviněných usvědčoval druhého, který se nedoznává, ani o případ, kdy by navzájem na sebe svalovali vinu. Oba popírají, že se skutku, který je předmětem obžaloby, dopustili a rozdíl se nacházejí ve vylíčení okolností předcházejících činů. Domnívá se proto, že nedošlo k porušení práva obhajoby a že je možno ve věci nařídit hlavní líčení.

Proti tomuto usnesení podali v zákonné lhůtě stížnost také oba obvinění prostřednictvím svého obhájce JUDr. Z. S. Tato stížnost nebyla blíže zdůvodněna, pouze obviněný A. V. ve svém podání ze dne 25. 2. 1998 uvádí, že obviněným nevdává, jakého mají obhájce, jde jim jen o to, aby byla prokázána jejich nevina. Jsou již delší dobu ve vazbě, nikdo se o ně nezajímá, doposud nikomu nevdávalo, že mají společného obhájce.

Krajský soud přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. napadené usnesení i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že žádná z podaných stížností není důvodná.

Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. lze vrátit věc státnímu zástupci k došetření, je-li toho třeba k odstranění závažných vad přípravného řízení nebo k objasnění základních skutečností pro rozhodnutí. V posuzovaném případě zcela evidentně došlo postupem orgánů činných v přípravném řízení k porušení práva obviněných na řádnou obhajobu, a to postupem, který soud prvního stupně v napadeném usnesení podrobně rozvedl, což odpovídá obsahu spisu. Je třeba souhlasit s tím, že v řízení prováděném po 22. 9. 1997, kdy bylo zrušeno ustanovení původních obhájců JUDr. K. H. a JUDr. M. V. a obhajoba byla zajišťována JUDr. Z. S., nešlo o řádné zajištění obhajoby. I když každý z obviněných v dosud učiněných výpovědích uvedl, že nespáchali skutek, pro který jim bylo sděleno obvinění, a v době, kdy se měl stát, se nacházeli na jiných místech, je kolize zřetelná. Obviněný M. Č. totiž v průběhu přípravného řízení uvedl, že kritického dne večer se vrátil na chatu, kde tehdy dočasně pobývali, přičemž druhý obviněný A. V. nebyl doma, M. Č. není známo, kde byl, sám se až do pozdních hodin díval na televizi a přítomnost obviněného A. V. zjistil až v ranních hodinách následujícího dne. V podstatě tedy tento obviněný popírá, že by se obviněný A. V. zdržoval v jeho přítomnosti, čímž nevylučuje skutečnost, že se A. V. mohl nacházet na místě činu. Naproti tomu obviněný A. V. rozdílně uvádí, že kritického dne byl sám na rybách, poté šel k vodě obviněný M. Č., za chvíli se vrátil a od toho okamžiku byli společně na chatě, a to až do ranních hodin. Je tedy zcela zřejmé, že výpovědi obviněných v podstatných skutečnostech nejsou v souladu, přestože oba shodně popírají, že byli pachatelé činu. Za této situace nebylo namísto zrušení ustanovení původních obhájců, k němuž došlo 22. 9. 1997 po předložení plné moci JUDr. Z. S., neboť již tehdy z obsahu spisu byla kolize zájmů obou obviněných zřejmá. Rovněž nelze považovat za adekvátní postup, kdy státní zástupce, který dne 22. 10. 1997 upozornil obhájce JUDr. Z. S. na kolizi zájmů jeho klientů v této trestní věci, se spokojil se sdělením obhájce ze dne 28. 10. 1997 a nereagoval na již dříve avizovaný postup prostřednictvím advokátní komory.

Je tedy nepochybné, že po 22. 9. 1997, kdy obhajoba obviněných byla zajišťována jedním zvoleným obhájcem, JUDr. Z. S. (přičemž šlo o postup odporující ustanovení § 38 odst. 2 tr. ř.), nebyla obhajoba obou zajišťována řádně, a došlo tak v tomto řízení k porušení práv obviněných na obhajobu. I když do 22. 9. 1997 byly provedeny podstatné důkazy, zejména výpovědi obviněných, výpověď poškozeného F. B. a výpověď svědkyně A. N. a byla též provedena rekoznice, přesto po uvedeném datu bylo provedeno ještě obsáhlé dokazování, mimo jiné byla zde vyslechnuta i svědkyně A. E., která se v době činu nacházela na místě činu. Ani další důkazy, které poté byly prováděny, nelze považovat za bezvýznamné, byly provedeny například i svědecké výslechy policistů a dalších osob, které se

mohly k věci vyjádřit. Závažnou skutečností je, že v době, kdy nebyla řádně zajištěna obhajoba obviněných, došlo i k seznámení s výsledky vyšetřování, což je důležitý procesní úkon, který dává široké možnosti obhajobě učinit návrhy na doplnění vyšetřování, zastavení trestního stíhání apod.

Soud prvního stupně proto postupoval správně, když podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. věc vrátil státnímu zástupci k došetření, přičemž toto usnesení je také podrobně a zcela přesvědčivě zdůvodněno. V dalším řízení bude třeba zopakovat všechny důkazy provedené po 22. 9. 1997, přičemž obviněn musí mít samostatné obhájce, ať již zvolené nebo ustanovené. Pokud jde o JUDr. Z. S., bude třeba ho opětovně upozornit, v čem konkrétně spočívá kolize zájmů jeho klientů, požádat ho, aby vypověděl udělené plné moci, a pokud by se tak nestalo, řešit jeho účast prostřednictvím advokátní komory postupem podle § 66 odst. 3 tr. ř.

Stížnost okresního státního zástupce v Chebu a stížnosti obviněných M. Č. a A. V. nebyly shledány důvodnými, a byly proto zamítnuty podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., neboť i ponechání obou obviněných ve vazbě podle § 192 tr. ř. z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b) tr. ř. je zcela v souladu se zákonem a je dostatečně v napadeném usnesení zdůvodněno.

Právní věta redakce. ■

Obhájci nenáleží tarifní odměna za předložení písemně zpracované závěrečné řeči při hlavním líčení

Písemné zpracování závěrečné řeči obhájcem, předložené soudu, je prostředkem k zajištění přesné protokolace závěrečné řeči obhájce a současně i pomůckou obhájce. Je-li v písemné formě založen do spisu, nespojuje s tím trestní řád žádné procesní následky. Podle ustálené praxe se takový písemný návrh zakládá do spisu a stává se součástí protokolu o hlavním líčení, nejde však o „písemné podání“ soudu týkající se věci samé ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) adv. tar. Obhájci za tento úkon nenáleží odměna.

Usnesení Vrchního soudu v Praze z 27. 5. 1999 sp. zn. 8 Po 59/99.

Z odůvodnění:

Usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 21. 4. 1999 sp. zn. 8 T 40/96 byla obhájci obžalovaného JUDr. L. L. stanovena podle § 151 odst. 3 tr. ř. odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 14 775,- Kč.

Proti tomuto usnesení podal obhájce JUDr. L. L. včas stížnost. Stížnost neodůvodnil.

Vrchní soud v Praze přezkoumal napadené usnesení a shledal, že stížnost je částečně důvodná. Zároveň však shledal, že jedna z přiznaných položek za úkon právní služby přiznána být neměla. Toto pochybení však nelze pouze z podnětu stížnosti obhájce napravit, protože by se jednalo o rozhodnutí v jeho neprospěch, což ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř. nepřipouští.

Pod položkou „písemný závěrečný návrh § 11 odst. 1 písm. d)“ přiznal soud prvního stupně odměnu ve výši 2 800,- Kč. Tento postup je chybný. Písemný závěrečný návrh nemá charakter písemného podání soudu, jak je uvedeno v § 11 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb. (advokátní tarif). Trestní řád žádný takový institut nezná a samotný charakter tohoto podání je naprosto rozdílný od jiných listin podávaných k soudu. Písemný závěrečný návrh není ničím jiným než a) prostředkem k zajištění přesné protokolace závěrečné řeči obhájce, b) prostředkem k usnadnění protokolace, c) pomůckou obhájce. Se založením písemného závěrečného návrhu trestní řád nespojuje žádné procesní následky, nezavazuje soud k rozhodnutí o něm ani k tomu, jak s ním má naložit. Pokud je takový písemný návrh předložen, zakládá se podle ustálené praxe do spisu a stává se součástí protokolu o hlavním líčení.

Právní věta redakce.

Poznámka redakce: Stejně závěry zřejmě platí i pro písemné shrnutí vyjádření k dokazování i k právní stránce věci podle § 118 odst. 3 o. s. ř., což je úkon srovnatelný se závěrečnou řečí obhájce.

Stejně závěry by bylo třeba aplikovat zajisté i pro písemně zpracovanou závěrečnou řeč zmocněnce poškozeného nebo zúčastněné osoby (§ 216 odst. 2 tr. ř.). ■

K výši mimosmluvní odměny advokáta v případě, kdy obviněný byl původně stíhán pro vícečinný souběh, avšak soud shledal v žalovaném jednání jeden pokračující trestný čin

Tarifní hodnota a sazba mimosmluvní odměny se určuje vždy podle stavu v době započetí úkonu právní služby (§ 8 odst. 1 advok. tar.).

Jde-li o obhajobu v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu, náleží advokátovi za každý takto stíhaný trestný čin mimosmluvní odměna snížená o 20 % (§ 12 odst. 4 advok. tar.). Na tom

nic nemění skutečnost, že soud (až v posléze vydaném rozsudku) posoudil žalované jednání jako jeden pokračující trestný čin.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové z 4. 8. 1999, č. j. 10 To 482/99–265.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením rozhodl Okresní soud v Trutnově podle § 151 odst. 3 tr. řádu v trestní věci odsouzeného M. M., o odměně a náhradě hotových výdajů tak, že obhájce JUDr. H. N. se přiznává odměna ve výši 5 400,– Kč podle § 10 odst. 3 písm. b) vyhl. č. 177/1996 Sb. a § 15a) vyhl. č. 235/1997 Sb. a na náhradě hotových výdajů a za promeškaný čas částka 2 503,40 Kč, podle § 13 odst. 1, 3, 4 a § 14 odst. 1, 3 vyhl. č. 177/1996 Sb. Nepřiznává se částka 3 240,– Kč na odměně obhájce.

Okresní soud odůvodnil své rozhodnutí tím, že ve shora uvedené věci byla ustanovena v rámci nutné obhajoby podle § 36 tr. řádu obhájce JUDr. H. N. Podle § 151 odst. 2 tr. řádu má obhájce, který byl odsouzenému ustanoven vůči státu nárok na odměnu podle advokátního tarifu.

Okresní soud přezkoumal oprávněnost nároku obhájce podle vyhl. č. 177/1996 Sb. a č. 235/1997 Sb. a dospěl k závěru, že uplatněný nárok není zcela v souladu s ustanovením citovaných vyhlášek. Obhájce při předložení vyúčtování vycházela zřejmě z toho, že se v případě odsouzeného M. M. jednalo o dva trestné činy krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák., jak bylo uvedeno i v obžalobě. Účtovala podle § 10 odst. 3 písm. b) vyhlášky č. 177/1996 Sb. částku 1 000,– Kč za jeden tr. čin, tzn. 2 000,– Kč za dva trestné činy. Tuto částku snížila o 20 % podle § 12 odst. 4 vyhl. č. 166/1997 Sb., tedy na částku 1 600,– Kč a tu dále snížila o 10 % ve smyslu ust. § 15a) vyhl. č. 235/1997 Sb. Takto dospěla k částce 1 440,– Kč za jeden úkon. Okresní soud se však domnívá, že od samého počátku trestního stíhání se jedná o pokračující trestný čin, nikoliv o vícečetný souběh trestných činů. Proto při přiznání odměny vycházel ze sazby 1 000,– Kč (odměna za 1 úkon) snížené o 10 % ve smyslu ust. § 15a) vyhl. č. 235/1997 Sb.

Proti tomuto usnesení podala v zákonné lhůtě stížnost obhájce JUDr. H. N. a namítá, že mimosmluvní odměna v trestní věci se stanovuje podle právní kvalifikace skutků v době, kdy je úkon obhájcem prováděn. Od převzetí obhajoby až do vynesení rozsudku byly skutky odsouzeného kvalifikovány jako dva trestné činy krádeže podle § 247 odst. 2 tr. zák., proto není možné po pravomocném odsuzujícím rozsudku již provedené úkony přehodnotit podle kvalifikace provedené tímto rozsudkem. Obdobně byly-li by spáchané skutky soudem klasifikovány přísněji, než tomu tak bylo před vyhlášením rozsudku, nebylo by

možné provést již korekci provedených úkonů, obdobně není možné změnit mimosmluvní odměnu za již provedené úkony v případě, že původně mírněji kvalifikovaný skutek je podřazen pod přísnější ustanovení tr. zákona v průběhu pokračujícího řízení, nebo je-li dodatečně zjištěn vícečinný souběh. Má za to, že okresní soud pochybil a navrhuje, aby odvolací soud zrušil výrok napadeného usnesení a rozhodl o přiznání odměny obhájce v tom rozsahu, jak bylo původně navrhováno.

Krajský soud přezkoumal z podnětu podané stížnosti napadené usnesení ve smyslu § 147 odst. 1 tr. řádu, jakož i průběh řízení předcházející jeho vydání a dospěl k závěru, že stížnost obhájkyň je důvodná.

Lze konstatovat, že argumenty uvedené okresním soudem odpovídají skutečnosti a jsou obsaženy v příslušném trestním spise. Podstatou problému je, jaká odměna náleží obhájci za jeden úkon právní služby. Krajský soud se plně ztotožnil se stížnostními námitkami obhájkyň JUDr. H. N. a zdůrazňuje, že celé přípravné řízení i řízení před soudem prvního stupně proběhlo takovým způsobem, že po formální stránce bylo vedeno trestní stíhání proti nyní již odsouzenému M. M. pro dva samostatné skutky tr. činu krádeže podle § 247 odst. 2 tr. zák., viz např. strana 15 obžaloby, kdy je uváděno, že jmenovaný se měl u skutku č. 7 dopustit dalšího trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zák. Tak proběhlo i celé hlavní líčení a teprve při vyhlášení odsuzujícího rozsudku došlo tímto způsobem k upozornění a změně právní kvalifikace. Lze tedy uzavřít, že celé trestní řízení až do vyhlášení odsuzujícího rozsudku bylo vedeno tak, že jednání nyní již odsouzeného bylo po formální stránce kvalifikováno jako dva trestné činy krádeže. Proto je třeba ustanovené obhájkyňi podle § 151 odst. 2 tr. řádu přiznat za úkony právní pomoci poskytnuté za tuto dobu sazbu tarifní odměny tak, jak to obhájkyň uvádí ve svém návrhu, přičemž shledal krajský soud nárok obhájkyň zcela oprávněný tak, jak ho uplatnila. Krajský soud proto stížností napadené usnesení podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. řádu zrušil a nově rozhodl tak, že se podle § 151 odst. 3 tr. řádu přiznává odměna a výdaje obhájkyňi v jí uplatněné výši.

Rozhodnutí zaslala JUDr. Helena Neubertová, advokátka ve Vrchlabí. Právní věta redakce. ■

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 12. 10. 1999

Po kontrole zápisu z minulé schůze a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva následovaly tyto body programu:

Stav přípravy sněmu 1999. Vstupní informace podal Dr. Klouza. Bylo konstatováno mj., že na pracovní jednání sněmu jsou přihlášeni 1974 advokáti. Představenstvo pak po diskusi schválilo program a časový harmonogram, program pro zahraniční hosty sněmu dne 8. 11. 1999 a uložilo Dr. Čermákovi na příští schůzi předložit skutkový návrh usnesení sněmu.

Stav zákonodárných prací, vyhodnocení semináře o bezplatné právní pomoci. Dr. Račok informoval o zveřejnění novely zákona o advokacii ve Sbírce zákonů s účinností od 5. 10. 1999. Novely zkušebního a kárného řádu se projednávají a měly by být rovněž publikovány. Představenstvo vzalo zprávu na vědomí společně s informací o semináři o bezplatné právní pomoci. Dr. Čermák poděkoval organizátorům semináře a Dr. Račokovi a Dr. Balíkovi pogrataloval k úspěšné činnosti na tomto semináři.

V rámci **běžných věcí Komory** byl mj. stanoven poplatek za advokátní zkoušku ve výši 4 000,- Kč, byla projednána příprava slavnostní akce k 10 letům demokratické české advokacie, příprava konference ČAK a Rady Evropy „Etika advokáta“, byla vzata na vědomí zpráva o vývoji přípravy systému vzdělávání advokátů a advokátních koncipientů v evropském právu, byla schválena s připomínkami rámcová pojistná smlouva na rok 2000 a řešena pesonalia (uznání jiné právní praxe za praxi advokátního koncipienta, prominutí a snížení příspěvků na činnost ČAK, žádosti o zápis do seznamu advokátů a advokátních koncipientů a pozastavení výkonu advokacie).

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Mezinárodní seminář České advokátní komory a Nadace Hugo Grotius k bezplatné právní pomoci

Česká advokátní komora již delší dobu hledá cesty, jak dosáhnout toho, co do r. 1951 bylo přirozenou částí našeho právního řádu, tj. zajištění přístupu k soudu a právům těm, kteří pro svoje nedostatečné finanční prostředky a tedy slabší sociální postavení tuto možnost nemají, resp. je omezena. Soudní poplatky i náklady zastupování advokátem nejsou sice zdaleka tak náročné, jako v některých členských státech Evropské unie, nicméně nesrovnatelné je také sociální postavení podstatné části obyvatelstva. Náročnost současného soudního řízení, trestního i civilního, neposkytuje vždy možnost takovým sociálně slabým osobám podat vůbec žalobu, obhájit se před soudem či nechat se zastoupit advokátem. To, co je pro případy trestných činů známo pod termínem advokát „ex offio“ (tj. podle okolností bezplatné zastupování advokátem v některých trestních řízeních), není z hlediska množství a různorodosti trestných činů a celé civilní oblasti realizace práva vůbec dostačující.

Průzkum, který Česká advokátní komora podnikla v letech 1997 a 1998 pokud jde o existující (a velmi rozdílné) modely systémů bezplatné právní pomoci, jak jsou zajišťovány vládami členských států Evropské unie, přinesl nesporné poznání, že takový systém financovaný státem je zcela samozřejmou součástí přístupu k právům a výkonu práva, bez ohledu na svoji finanční náročnost, že některé státy ho mají již z dob předválečných a těsně poválečných (tedy dávno předtím, než se zrodila Evropská úmluva o ochraně lidských práv se svým striktním požadavkem článku 6 odst. 1), a že způsob, jakým tyto systémy fungují a jak jsou pro stát finančně náročné, závisí na jejich demokratických i právních tradicích a pochopitelně i na možnostech státních pokladen.

Bez ohledu na tyto státní systémy někde dokonce tradičně a souběžně fungují i systémy provozované nevládními organizacemi (zpravidla jako sociálně-právní pomoc) a s nimi pak zmíněné systémy státní kooperují a dokonce si i vzájemně vypomáhají (Velká Británie).

Z poznatků zjištěných v různých státech a srovnání výhodnosti a nevýhodnosti fungování toho kterého systému bezplatné právní pomoci a s vědomím nepochybnosti požadavků kladených jak uvedeným čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a související judikaturou Evropského soudu lidských práv, tak i dalšími právními instrumenty Rady Evropy, přistoupila Česká advokátní komora ke koncipování návrhu takové právní úpravy bezplatné právní pomoci v České republice, která by byla z hlediska jejích tradic přijatelná

(navazovala by na starou tradici práva chudých), vycházela z pozitivních rysů takových systémů v okolních státech s podobným právním řádem (viz Rakousko) a zároveň by byla finančně přijatelná pro současný stav financí České republiky.

Návrh tohoto předpisu konzultovala s různými zahraničními experty a představiteli těch institucí, které s takovými úpravami mají zkušenosti (v pozitivním i negativním slova smyslu) a pozvala je na seminář, který se konal 30. 9. 1999 v České advokátní komoře a byl spoluorganizován a spolufinancován nizozemsko-českou Nadací Hugo Grotius, která je zaměřena na podporu rozvoje českého práva.

JUDr. Michal Račok, místopředseda ČAK, prezentoval účastníkům nejprve návrh nové úpravy a zdůraznil, že v souvislosti se změnami, které se připravují v občanském soudním řádu, bude pozice každého účastníka řízení náročnější: účastníci, kteří nebudou odborně zastoupeni, mohou utrpět újmu právě proto, že jejich finanční situace jim nedovolí hradit kromě nákladů soudního řízení i zastoupení advokátem. Hlavně však jde o to zajistit rovnost účastníků a rovnost zbraní. JUDr. Václav Mandák upozornil, že podle návrhu novely trestního řádu, který právě vláda schválila, se má zlepšit situace obviněného i poškozeného, pokud jde o bezplatné právní zastoupení. Toto právo má být rozšířeno na obviněného i mimo případy nutné obhajoby a na poškozeného, který uplatňuje nárok na náhradu škody. Na žádost by jim soud měl při prokázané sociální potřebnosti ustanovit obhájce, resp. zmocněnce z řad obhájců, přičemž náklady takových právních služeb by hradil stát.

Z těchto důvodů je Česká advokátní komora pro zásadní a systémové řešení za předem uvážených a jasných podmínek. Zatím totiž nedostatek státního systému supluje svými bezplatnými právními poradnami v Praze i regionálních městech jednou týdně, a podle zájmu veřejnosti je zřejmé, že toto řešení není zdaleka dostačující. Přitom finanční možnosti státu by zřejmě nedovolily zvolit řešení, jaké lze nalézt v některých státech, jako je Velká Británie a Skotsko, kde pro bezplatnou právní pomoc a její provozování existují, separátně od exekutivy, nezávislé a přímo financované státní agentury. Dr. Balík, který seminář moderoval, poukázal v této souvislosti na článek doc. Zoulíka, uveřejněný v Bulletinu advokacie, kde se mj. uvádí, že v r. 1905 bylo v českých zemích 1571 advokátů a kandidátů, kteří v průměru poskytli bezplatnou právní pomoc 1,47 klientům za rok. Zdůraznil, že návrh nového předpisu má především na mysli ochranu klienta a nejde tedy o jakousi státní zakázku pro advokacii, jak často argumentují odpůrci zavedení této úpravy.

Dr. Mokrý, předseda Vrchního soudu, upozornil na to, že v praxi soudy a soudci velmi málo využívají institut ustanovení zástupce z řad advokátů, i když osob „chudých“ je nepochybně dost. Domnívá se, že v občanském soudním

řízení má soud především povinnost zjišťovat materiální pravdu a vést účastníky řízení tak, aby neutrpěli újmu. Tento požadavek souvisí s poměry v době vzniku občanského soudního řádu, tj. v r. 1963. Právního zástupce tehdy zčásti účastníkům nahradil soud. Naproti tomu nový občanský soudní řád bude založen na odpovědnosti účastníka za průběh a výsledek procesu. To ovšem klade vysoké nároky na jeho vedení, zvyšují se rizika pro účastníky a nedostatek řešení může v řadě případů nepochybně vést k řetězu stížností na nedostatek bezplatné právní pomoci, které by patrně měly šanci na úspěch u Evropského soudu lidských práv, kdyby se zjistilo, že český právní řád nezaručuje v tomto smyslu rovnost práv, a že tedy Česká republika jako členský stát Evropské smlouvy o ochraně lidských práv nezajistila požadovaný systém financovaný státem.

V diskusi dále vystoupila řada advokátů, kteří poukazovali na svoje zkušenosti se zmíněnými nedostatky.

Ze zahraničních expertů shrnul ve svém vystoupení p. Gianluca Esposito, právník Právního odboru Rady Evropy v přednášce na téma „Mezinárodní právní instrumenty Rady Evropy a judikatura Evropského soudu lidských práv k bezplatné právní pomoci“ vše, co svědčí pro nutnost zavedení takového systému a znovu poukázal na právní i politické důsledky pro stát, který, ač je členským státem Rady Evropy a zmíněné Úmluvy, svoje povinnosti a závazky v dostatečné míře neplní. Z diskuse k jeho přednesu lze uvést upozornění zástupce Ministerstva práce a sociálních věcí – že totiž bude třeba zavést objektivní rozlišování cesty vedoucí ke zjištění, zda je z hlediska nároků na bezplatnou právní pomoc žadatel chudý či ne (to je ovšem ve všech státech, kde takové systémy fungují, jejich samozřejmá součást).

Podle Dr. Račoka by návrh zákona měl obsahovat vzor prohlášení o příjmových a majetkových poměrech žadatele. O povinnosti státu nahradit náklady právního zastoupení by rozhodoval soud. Jistě by k návrhu mohla být vnesena a zodpovězena řada dalších otázek, např. jak zjišťovat potřebnost žadatele, případný trestní postih toho, kdo by zamlčel či vědomě nesprávně v takovém prohlášení uvedl nesprávná fakta atd.

Prof. Daffyd Walters z Univerzity v Bruselu, autor několika publikací o různých systémech bezplatné právní pomoci v členských státech EU (jednu z nich má knihovna ČAK k dispozici), se věnoval východiskům pro řešení institutu bezplatné právní pomoci:

- zásadním aspektem je souvislost mezi existencí právního státu a individuálními svobodami (právy) zaručenými a limitovanými zákonem,
- řešení sporů v právním státě vyžaduje užití právních prostředků – nelze připustit svémocné vymáhání práv. Naopak je třeba vytvořit takové prostředí, aby vymáhání práva mělo v právu všechny prostředky,

- zaručit rovný přístup ke spravedlnosti pro všechny,
- rovný přístup znamená, že spravedlnost funguje efektivně, bez překážek, právních či ekonomických.

Pojem „chudý“ se dnes, zejména v Evropě, vztahuje na širokou škálu populace a vzhledem k nákladům na právní zastoupení a soudní řízení (v některých státech značně náročných); lze do této kategorie a v této souvislosti zařadit i širokou střední vrstvu obyvatelstva. V této souvislosti považoval za nutné zabývat se i reformou procesních řádů v Evropě, alternativním řešením sporů, pojištěním právních výloh i etikou advokátní profese.

Z diskuse vyplynulo, že stanovení objektivních kritérií pro stanovení potřeby osoby (i když budou selhávat), je nutné. JUDr. Jiří Mucha, velvyslanec ČR u Rady Evropy uvedl, že Evropský soud pro lidská práva plní roli nalézací a konstatuje porušení nebo neporušení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Shledá-li porušení, přiznává poškozenému „spravedlivé zadostiučinění“, zpravidla vyjádřené značnou finanční částkou. Výbor ministrů Rady Evropy pak dbá o to, aby státy takové rozhodnutí skutečně realizovaly.

Dr. Rupert Volff, advokát ze Salzburgu a 2. místopředseda Evropské rady advokací a právních společností v Bruselu, prezentoval rakouský model bezplatné právní pomoci, s jeho klady i zápory, jak z pohledu rakouského práva, tak z pohledu evropského.

Hodnocení současného stavu systému bezplatné právní pomoci v Nizozemí vyplynulo z příspěvku Dr. Petra Levenkampa, ředitele odboru bezplatné právní pomoci ministerstva spravedlnosti Nizozemí, jehož základ tvoří samostatný zákon – Legal Aid Act. Zdůraznil, že jak nizozemský systém, tak všechny ostatní, jsou pravidelně podrobovány zkoumání, reorganizovány s cílem učinit je funkčnější a levnější. To však neznamená, že by bylo přijatelné nemít, zejména ve věcech civilních, systém žádný. Soudy, stejně jako v Rakousku, mohou kdykoliv ověřit v případech pochybností správnost údajů uvedených v příslušných žádostech či formulářích.

K dotazům p. Esposito vysvětlil, že všechny státy mají finanční potíže, které by mohly zabránit existenci systémů bezplatné právní pomoci, nebo je omezit. V každém z nich je však třeba hledat takové řešení, které bude představovat vyvážený systém, a to třeba i jen pro určité vývojové období státu. V zásadě nelze takovou pomoc odmítnout argumentem, že stát nemá peníze.

Po bohaté diskusi, která díky velmi početné účasti odborníků z justičních i politických kruhů a zástupců nevládních organizací měla vysokou úroveň, byla účastníky přijata následující **rezoluce**:

- 1. Přístup k soudům by měl být zaručen ve všech případech týkajících se posouzení obvinění z trestného činu nebo posouzení práv a povinností občanů, a to zejména v případě prokazatelného nároku na**

základě porušení základních práv bez ohledu na občanskou, trestní či správní podstatu věci.

2. Měly by být podniknuty kroky k odstranění překážek v přístupu ke spravedlnosti. Jakákoliv legislativa na toto téma by měla vycházet z existujících standardů tak, jak jsou uvedeny v článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a v relevantních doporučeních Výboru ministrů Rady Evropy, a to zvláště ve vztahu k bezplatné právní pomoci.

JUDr. Jana Wurstová

3) *Návštěva delegace polské advokacie v Praze*

Spolupráce s polskou advokací má své dlouhodobé kořeny a není tedy možné hodnotit pouze jednorázový přínos vyplývající z výměny názorů při jednom setkání s její delegací. Obě advokacie spojuje jak podobný vývoj zejména v posledním desetiletí (i když v Polsku stále přetrvává profese komerčních právníků odděleně od profese advokátů a advokacie pracuje na principu krajských advokátních rad a rady ústřední), tak např. fakt, že v obou případech jde o státy přidružené k Evropské unii, které po r. 1989 vstoupily do Rady Evropy a staly se členskými státy Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a mj. také o státy tzv. Viszegrádu, jejichž politici a profesní zástupci se scházejí na různých fórech a diskutují o problémech, které jsou jim společné.

Dále jde o stát, s nímž má Česká republika společnou hranici. Z toho vyplývá i řada shodných a naléhavých právních problémů v oblasti trestní i civilní, které zpravidla nejsou tak důležité pro státy, které společné hranice nemají. Tyto problémy řeší jak justiční složky, tak advokacie.

Tentokrát se setkání se zástupci polské advokacie konalo 21. 6. 1999 v Praze, v budově České advokátní komory. Z Polska přijel p. Czeslaw Jaworski, předseda polské advokacie, advokátka Ewa Stawicka, členka výboru pro zahraniční styky a šéfredaktor advokátního časopisu *Palestra* p. Stanislav Mikke. Za Českou advokátní komoru se jednání zúčastnili předseda JUDr. Karel Čermák, místopředseda JUDr. Stanislav Balík, vedoucí mezinárodního oddělení JUDr. Jana Wurstová a JUDr. Václav Král z téhož oddělení a vedoucí právního odboru JUDr. Václav Mandák.

Rozhovory se týkaly řady otázek, které se současně řeší v advokátní i obecně právní oblasti v obou státech, např. povinného zastoupení advokátem. Stejně jako u nás je i v Polsku tento institut zakotven v právním řádu jen v malém počtu případů

– jde-li o dovolání a při obnově řízení. Ve všech ostatních případech může soud přidělit advokáta bezplatně jako v ČR (osvobození od soudních poplatků atd.).

V Polsku platí od září 1997 nový trestní zákon, trestní řád a řád výkonu trestu. Protože ale opakovaně poukazuje část politiků a občanů na přílišnou liberálnost těchto úprav, vedou se opět diskuse o změnách.

Pokud jde o bezplatnou právní pomoc – dlouhotrvající téma české advokacie, informoval p. Jaworski o úloze ombudsmana, kterého Polsko, na rozdíl od nás, zřídilo již před několika lety. Ten navrhl s podporou advokacie řešit pomoc osobám, které se na soud ještě neobrátili a případně tak preventivně zabránit soudním sporům a přetěžování soudů. Eliminována by se tak bezdůvodná podání tížící advokáty, kteří jsou sice soudem ustanoveni, ale často i v případech žalob zjevně neodůvodněných. V tomto směru podporuje Ústřední advokátní rada advokáty, aby taková podání či bezdůvodná odvolání nepodávali. V Polsku se v této souvislosti nyní bojuje o zavedení samostatného rozpočtu soudů, v nichž by byla vyčleněna částka určená na úhradu advokátů *ex offio*.

Předseda České advokátní komory informoval polské hosty o statistických údajích týkajících se nákladů na advokáty *ex offio* a potížích spojených s úhradou jejich služeb. V Polsku bohužel taková ústřední statistika, jaká je vedena v ČR neexistuje, ale odhaduje se, že jde o částku 30 – 40 mil. zlotých, vynaložených zejména na zastupování ve věcech trestních.

Dalším předmětem diskuse byla otázka DPH advokátů. V Polsku dosud advokáti platí poměrně nízké DPH, ale od r. 2003 by se na všechny právní úkony měl vztahovat DPH značně vyšší. K tomu zaujal stanovisko i Nejvyšší soud Polska. Ani v Polsku, ani v České republice soudy nepřičítají DPH k nákladům řízení a domnívají se, že s touto otázkou se musí vypořádat advokát.

V Polsku, a stejně tak i v Maďarsku, zjevně pokročili dále v oblasti vzdělávání advokátů a advokátních koncipientů v evropském právu. V Polsku musí každý advokát, nejen koncipient, absolvovat kurs tohoto práva. Výchozí úvahou je totiž povinnost advokáta neustále se v tomto ohledu vzdělávat.

Srovnávaly se také důsledky neplacení advokátských příspěvků Komoře v ČR a v Polsku. V Polsku bude zavedena povinnost hradit příspěvky přímo do novely zákona o advokacii a oblastní advokátské výbory budou vést soudní řízení proti neplatičům. Ve sporech, kde si na takový postup advokáti stěžovali, dal Nejvyšší soud Polska za pravdu stanovisku Ústřední advokátní rady.

Etická pravidla advokátů v Polsku existují v různých formách již od minulého století. Hlavní zásadou je, že některé etické zásady nesmějí podléhat změnám, jiné být měněny a novelizovány být mohou. V poslední novele etických pravidel byla řešena otázka, co lze ještě pokládat za přípustnou nabídku či informaci o advokátských službách, a co už je reklama. Kromě informace o tom, že advokát pracuje sám, nebo ve sdružení s dalšími, může uvést svoje tituly a reference, a také oblast

práva, kterou se přednostně zabývá. Bylo dovoleno nejen zřídit vývěsnou tabuli s informací o sídle, ale i zápis v internetu (seznam právních firem a advokátů).

V Polsku roste počet stížností podávaných na advokáty jak soudy, tak i klienty. Orgány advokacie zkoumají, zda stěžovatel nechce snížit důvěryhodnost advokáta obecně. Nové aspekty advokacie budou vtěleny do nového etického kodexu v souvislosti s novelou Evropských etických pravidel (Code of Conduct CCBE), např. pokud jde o praní špinavých peněz, o službách mafiím atd. Ústřední advokátní rada proto zorganizovala setkání s médii, aby neprezentovala advokáta pouze jako spolupachatele mafií.

Delegace dohodly vyslání svých zástupců na některé vybrané advokátní akce (celopolské právnícké dny, konference polské advokacie k bezplatné právní pomoci atd.). Byla též dohodnuta další spolupráce mezi Bulletinem advokacie a Pa-lestrou.

JUDr. Jana Wurstová

4) Návštěva delegace Berliner Anwaltsverein v Praze

Česká advokátní komora má v Německu tradičně řadu bilaterálních partnerů jak na úrovni federace v Bonnu, tak v některých sousedních německých zemích, jako je Bavorsko a Sasko. Nejsou to vždy jen advokátní komory, ale i různé advokátní asociace, spolky a jiné instituce, jako je např. Deutsche Stiftung für die internationale rechtliche Zusammenarbeit.

Mezi nimi zajímá významné místo Berliner Anwaltsverein. Členství v tomto spolku je dobrovolné, a proto ani aktivity tohoto spolku nemohou překrývat aktivity a povinnosti advokátních komor. Berliner Anwaltsverein se zejména snaží, aby rozvíjel svobodu advokátního povolání, jehož úkolem není plnit úkoly státu. Z toho důvodu nejsou proto vždy názory tohoto spolku shodné s názory Spolkové advokátní komory, nicméně spolek se vyjadřuje k návrhům zákonů, zejména k zachování demokratického charakteru advokátní profese. V tom jsou jeho cíle nepochybně shodné i s některými cíli České advokátní komory, stejně jako v podpoře vzdělávání advokátů na poli evropského práva. Dalším shodným tématem obou stran, tedy Berliner Anwaltsverein a České advokátní komory, je věčně živé téma volného usazování advokátů v členských státech Evropské unie, otázka zvýšení daně z přidané hodnoty i hledání vhodných forem výkonu advokacie. Vliv tohoto německého spolku tkví v tom, že až 80 % zapsaných německých advokátů jsou jeho členy.

Představitelé Berliner Anwaltsverein s 1. předsedou p. Uwe Kärgelem navštívili Českou advokátní komoru dne 25. června 1999, aby jednali nejenom o tématech, která jsou shodná a současně významná pro obě strany, ale také o uzavření smlouvy o přátelství, která by tvořila základ pro budoucí spolupráci. Smlouva je rámcová, aby příliš neomezovala budoucí spolupráci v takových formách a tématech, která se mohou jako oblasti společného zájmu ukázat i později. V současné době jde zejména o výměnu informací k chystaným právním předpisům a jejich aplikaci, o možnost výměny judikatury ve věcech, kdy kterákoliv z obou stran bude mít zájem se s ní seznámit, i o výměnu právních pramenů na požádání. Český text dohody je otištěn v tomto čísle na str. 118.

JUDr. Jana Wurstová

5) Systém vzdělávání advokátů v evropském právu – žádost o předběžné přihlášky

Připravovaný vstup České republiky do Evropské unie bude pro příslušníky advokátního stavu mj. znamenat nutnost znalosti evropského práva. Volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil přinese takové situace, kdy i čeští advokáti budou vystupovat před nadnárodními soudy.

Vzhledem k této skutečnosti je třeba učinit, a to včas, všechna opatření, aby také advokáti z České republiky byli na novou činnost dobře připraveni.

Česká advokátní komora proto zahajuje v roce 2000 systém vzdělávání advokátů v evropském právu. Půjde o systematickou a intenzivní přípravu, neboť s ohledem na složitou a nekoherentní strukturu evropského práva a jeho velký rozsah, není možné takové znalosti získat během několika seminářů.

Bude postupováno tak, že ti, co absolvují tuto systematickou přípravu, vytvoří tzv. „školitelský sbor“, který by měl dále zabezpečovat přednáškovou činnost pro další advokáty v České republice. Členům „školitelského sboru“ bude ze strany České advokátní komory a příslušných mezinárodních organizací věnována trvalá péče, pokud jde o rozšiřování jejich dalších znalostí v této sféře práva. Znalost některého cizího jazyka je vítána, není však podmínkou.

Česká advokátní komora vyzývá všechny advokáty, kteří mají zájem o danou problematiku, aby se do systému vzdělávání v evropském právu přihlásili.

Predběžné přihlášky zašlete na adresu: Česká advokátní komora, k rukám pí. Dr. J. Machové, Národní 16, 110 00 Praha 1.

6) Informace o výsledku advokátních zkoušek ve II. pololetí 1999 – I. termín

Zkoušky se konaly 27. 9. – 29. 9. (písemná část) a 6. 10. – 8. 10 (ústní část) před sedmi zkušebními senáty. Podrobilo se jim 77 žadatelů. Výtečně prospělo 19, neprospělo 7, ostatní prospěli.

Výtečně prospěli:

Mgr. Roman BUCHAL, Brno
Mgr. Šárka DUŠKOVÁ, Prostějov
Mgr. Stanislav DVOŘÁK, Praha
Mgr. Iveta HAVLÍKOVÁ, Praha
Mgr. Petr HROMEK, Praha
Mgr. Simona JANOUŠKOVÁ,
Ostrava
Mgr. Bohuslav KUDRNA, Vyškov
JUDr. Hana MARVANOVÁ,
Praha
Mgr. Stanislav MOLÁK, Jihlava

JUDr. Mgr. Jana NOVÁKOVÁ,
Ph.D., Praha
Mgr. Petra PIKOVÁ, Šestajovice
Mgr. Linda PLACHÁ, Praha
Mgr. David PLCH, Praha
Mgr. Jiří SLAVÍČEK, Praha
Mgr. František STEIDL, Praha
Mgr. Kateřina ŠPOULOVÁ, Praha
Mgr. Monika ZÍKOVÁ, Brno
Mgr. Jiří ZRŮSTEK, Blansko
Mgr. Lenka ŽÍDKOVÁ, Přerov

JUDr. Milan Skalník
předseda zkušební komise

7) Termíny advokátních a uznávacích zkoušek v roce 2000

ADVOKÁTNÍ ZKOUŠKY V 1. POLOLETÍ:

I. termín:

20. – 22. 3. 2000 (pondělí – středa) – písemná část

3. – 5. 4. 2000 (pondělí – středa) – ústní část

Termín pro podání přihlášek: do 31. 1. 2000.

II. termín:

22. – 24. 5. 2000 (pondělí – středa) – písemná část

5. – 7. 6. 2000 (pondělí – středa) – ústní část
Termín pro podání přihlášek: do 31. 3. 2000.

UZNÁVACÍ ZKOUŠKY V 1. POLOLETÍ

27. 4. 2000 (čtvrtek)
Termín pro podání přihlášek: do 29. 2. 2000.

ADVOKÁTNÍ ZKOUŠKY VE 2. POLOLETÍ

I. termín:

18. – 20. 9. 2000 (pondělí – středa) – písemná část
2. – 4. 10. 2000 (pondělí – středa) – ústní část
Termín pro podání přihlášek: do 15. 7. 2000.

II. termín:

20. – 22. 11. 2000 (pondělí – středa) – písemná část
4. – 6. 12. 2000 (pondělí – středa) – ústní část
Termín pro podání přihlášek: do 15. 9. 2000.

UZNÁVACÍ ZKOUŠKY VE 2. POLOLETÍ

30. 11. 2000 (čtvrtek)
Termín pro podání přihlášek: do 30. 9. 2000.

8) Termíny školení advokátních koncipientů v I. pololetí roku 2000

Představenstvo ČAK sděluje, že povinná školení advokátních koncipientů se budou v prvním pololetí r. 2000 konat v těchto termínech:

- školení vstupní – 27. – 31. 3. 2000
- školení závěrečné – 17. – 21. 4. 2000

Přihlášky na obě školení zasílejte na formuláři, který je otištěn na str. 135 na adresu Česká advokátní komora, Národní tř. 16, 110 00 Praha 1, k rukám pí Anny Šolcové, **nejpozději do 31. ledna 2000.**

9) Stáže v Německu a ve Francii

V minulých letech probíhaly vždy úspěšné stáže v Německu a Paříži. Stáže v Německu byly organizovány německou organizací Stiftung fur internationale Zusammenarbeit, stáže v Paříži pro nás zajišťovala Pařížská advokátní komora.

Stáže v Německu v různých advokátních komorách začínaly vždy počátkem dubna a trvaly 10 – 12 týdnů.

Stáže v Paříži byly vždy dvouměsíční v říjnu a listopadu toho kterého roku.

V praxi byla situace mnohdy taková, že pořádající nám oznámili možnost stáží vždy poměrně pozdě, takže docházelo k určitým nedorozuměním s včasným sdělením jmen stážistů pořádajícím organizacím. Abychom se tomuto v roce 2000 vyhnuli **a za předpokladu, že obě uvedené stáže budou pořádány**, vyzýváme již nyní mladé advokátky a advokáty, resp. služebně starší koncipientky a koncipienty, aby projevili svůj zájem o tyto stáže již nyní. Připomínáme, že výborná znalost německého a francouzského jazyka je bezpodmínečně nutná, uchazeči budou přezkoušeni mezinárodním oddělením naší Komory.

Upozorňujeme, že z naší strany jde zatím o zcela nezávazné přihlášky.

Dr. Wurstová, Dr. Král, H. Linková

10) Zpráva o výsledcích publikační soutěže advokátních koncipientů a mladých advokátů

V Bulletinu advokacie České advokátní komory č. 9/1998 byl publikován soutěžní řád „Publikační soutěže advokátních koncipientů a mladých advokátů“, vyhlášené předsedou České advokátní komory JUDr. K. Čermákem. V Bulletinu advokacie č. 10/1998 byla publikována témata této soutěže pro r. 1999.

Dne 26. 10. 1999 zasedala pětičlenná porota ve složení JUDr. Karel Čermák – předseda poroty, členové: JUDr. Stanislav Balík, JUDr. Milan Skalník, JUDr. Vlastimil Ševčík a JUDr. Jan Štěpán, CSc., která hodnotila soutěžní práce předložené autory do 30. 6. 1999 (viz soutěžní řád, bod 3).

Soutěž byla anonymní. Členové poroty rozhodli nejdříve o udělení cen a zvláštních uznání a pak byly rozlepeny obálky, označené hesly, v nichž byla uvedena jména autorů (viz bod 6 SŘ). Soutěžní práce byly hodnoceny dle zásad uvedených v soutěžním řádu (viz bod 7 SŘ) a zhodnoceny takto:

První cena udělena nebyla.

Druhé ceny byly uděleny dvě – práci Mgr. Jany Hamplové, advokátní koncipientky, na téma „Problematika právního výkladu některých ustanovení zákona o obcích v advokátní praxi“ a práci Mgr. Petry Pikové, advokátní koncipientky, na téma „Právo nemajetných občanů na právní ochranu – o právu chudých v minulosti i současnosti.“

Třetí ceny byly uděleny rovněž dvě – práci Mgr. Markéty Jančarové, advokátní koncipientky, na téma „Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta“ a práci Mgr. Jana Moláka, advokátního koncipienta, na téma „Jaké jsou možnosti uplatnění mladého advokáta“.

Dvěma pracím porota udělila zvláštní uznání (bod 10 ŠŘ).

Práci Mgr. Petry Olmrové Nykodýmové, advokátní koncipientky, na téma „Bezplatná právní pomoc ve vybraných evropských státech ve světle Evropské úmluvy o zasílání žádostí o právní pomoc“ a práci Mgr. Jany Hamplové na téma „Český advokát na prahu nového tisíciletí“.

Uvedené práce nespĺňovaly některé formální podmínky soutěžního řádu, avšak pro svoji úroveň si zasloužily ocenění.

Výsledky soutěže byly autorům oznámeny a ceny předány předsedou ČAK na prosincové schůzi představenstva ČAK.

Předseda ČAK doufá, že výsledky soutěže podnítky další advokátní koncipienty a mladé advokáty k účasti v příští publikační soutěži. Protože v soutěžním řádu, otiském v č. 9/1998 Bulletinu advokacie, byly provedeny dílčí změny, otiskeme jeho platné znění.

JUDr. Jaroslava Vanderková

11) Publikační soutěž advokátních koncipientů a mladých advokátů – soutěžní řád

*Ardua mollimur,
sed nulla nisi ardua virtus
(Ovidius)*

*Obtížný sledujem úkol,
však zdatnost jen v obtížích žije*

Pro zvýšení vzdělanosti a odborné úrovně vyhláshuje předseda České advokátní komory

**Publikační soutěž
advokátních koncipientů a mladých advokátů.**

Soutěžní řád

1. Soutěžní témata každým rokem vyhláší předseda ČAK k 1. lednu běžného roku.

2. Soutěže se může zúčastnit:

- a) každý advokátní koncipient, jehož věk ke dni termínu odevzdání práce nepřesáhl 35 let,
- b) každý advokát, jehož věk ke dni termínu odevzdání práce nepřesáhl 35 let a délka advokátní praxe k uvedenému termínu nepřesáhla pět let.

3. Soutěž je anonymní. Soutěžní práce v rozsahu 15 – 30 stran formátu A4 s 30 řádky na straně se předkládají v pěti vyhotoveních nejpozději do 30. června běžného roku.

Každé vyhotovení se označí zvoleným heslem a připojí se zalepená obálka, označená stejným heslem, ve které budou vloženy údaje o autorovi práce (jméno a příjmení, datum narození, délka praxe, sídlo).

4. Předložené práce posuzuje porota, která má 5 členů, z nichž jeden zastává funkci předsedy. Členy poroty a jejího předsedu jmenuje představenstvo ČAK na dva roky z osvědčených odborníků z řad advokacie a právnických institucí. Předsedou poroty je vždy advokát.

5. Soutěžní práce zhodnotí jednotliví členové poroty vždy do 30. 9. běžného roku.

Předseda poroty svolává porotu vždy do 30. 10. ke společnému posouzení úrovně předložených soutěžních prací po stránce odborné a literární. O udělení cen rozhoduje většina hlasů.

6. O zhodnocení soutěžních prací a rozhodnutí poroty se sepíše zápis. Předseda poroty pak otevře obálky s údaji o autorech oceněných prací a vyhlásí výsledky soutěže, které se rovněž uvedou do zápisu.

7. Pro soutěžní práce se vypisují tyto odměny:

- I. cena 25 000,- Kč
bude udělena za práci, která vykazuje vynikající úroveň odbornou i literární, obsáhlost znalostí odborné literatury a judikatury a schopnost samostatného řešení problematiky.
- II. cena 15 000,- Kč
bude udělena za práci, která má velmi dobrou úroveň odbornou i literární a prokazuje velmi dobrou znalost odborné literatury a judikatury a schopnost samostatného řešení problematiky.

III. cena 10 000,- Kč
bude udělena za práci, která má dobrou úroveň odbornou i literární, obsahuje odkazy na odbornou literaturu a judikaturu a ukazuje schopnost samostatného řešení problematiky (nebo jen přístupu k problematice).

8. Jestliže více soutěžních prací bude odpovídat hlediskům stanoveným pro jednotlivé ceny, má porota možnost udělit více prvních, druhých nebo třetích cen.

9. Pracím, které nesplňují podmínky pro udělení některé z cen nebo podmínky soutěže, avšak pro svoji úroveň zasluhují ocenění, může porota udělit zvláštní uznání, nebo je odměnit částkou v rozmezí 2 000,- až 4 000,- Kč.

10. Celková výše udělených cen podle bodu 6. – 9. nesmí přesáhnout částku 100 000,- Kč.

11. Výsledky soutěže oznámí a udělené ceny předá předseda ČAK a předseda poroty na prosincové schůzi představenstva.

12. Výsledky soutěže budou publikovány a oceněné práce otištěny v Bulletinu advokacie.

*V Praze dne 8. září 1998
(ve znění z 26. října 1999)*

*JUDr. Karel Čermák v. r.
předseda ČAK*

12) Témata publikační soutěže advokátních koncipientů a mladých advokátů pro rok 2000

Podle bodu 1. soutěžního řádu vyhlašuji pro rok 2000 tato soutěžní témata:

1. Výkon advokacie a činnosti s výkonem advokacie neslučitelné
2. Příspěvek advokáta ke kultivovanému průběhu řízení před soudy ve světle ochrany lidských práv účastníků soudního řízení
3. Etické meze vystupování advokáta v médiích
4. Volné téma z oboru advokátního práva a stavovských předpisů

Soutěžní práce v rozsahu 15 – 30 stran je třeba předložit nejpozději do 30. června 2000 k mým rukám (adresa: Česká advokátní komora, Národní třída 16, 110 00 Praha 1).

JUDr. Karel Čermák
předseda České advokátní komory

Upozornění pro účastníky soutěže

Porota upozorňuje, že při práci s literaturou a judikaturou je nutné používat standardní citace literatury pod čarou s uvedením standardních bibliografických dat, monografií a článků, včetně místa a data publikace a stránky způsobem, jaký je zvykem pro odbornou práci.

JUDr. Jaroslava Vanderková

Z KÁRNÉ PRAXE

Je závažným porušením povinností advokáta, jestliže nesplní povinnost být pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb pojištěn tím, že nezaplatí včas pojistné pro pojištění rámcovou pojistnou smlouvou, ani se nepojistí individuálně.

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl dne 23. 4. 1999 ve věci K 370/98 kárně obviněného JUDr. P. M., takto:

Kárně obviněný

je vinen, že

přes písemná upozornění ze dne 10. 6. 1998 a 11. 8. 1998, že pro dluhy na úhradě pojistného nebude ode dne 1. 7. 1998 zahrnut do seznamu advokátů pojištěných rámcovou pojistnou smlouvou, uzavřenou pro rok 1998 a přes výzvu, aby se pojištěl individuálně a tuto skutečnost ČAK doložil, neprokázal, že je pojištěn a ani neoznámil, že nadále pojištěn není,

tedy nesplnil povinnost být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb a neoznámil bez odkladu skutečnost, která by mohla být důvodem k vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Tím porušil

povinnost advokáta podle § 24 odst. 3 a § 29 odst. 2 zák. č. 85/1996 Sb. a dopustil se tak kárného provinění podle § 32 odst. 2 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Za to se mu ukládá kárné opatření podle § 32 odst. 1 písm. c) zák. č. 85/1996 Sb.

pokuta ve výši 6 000,— Kč.

Odůvodnění:

Podle § 24 odst. 3 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, musí být advokát pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb. Česká advokátní komora usnadňuje plnění této povinnosti tím, že uzavírá rámcovou pojistnou smlouvu, pojistné hradí a od advokátů vybírá úhradu za toto pojistné.

Kárně obviněný uhradil Komoře pojistné za rok 1998 a 1999 dne 22. 4. 1999, což doložil ústřížkem podací složenky. Ke kárné žalobě se kárně obviněný nevyjádřil, na jednání kárného senátu se po předchozí omluvě neúčastnil.

Svým jednáním kárně obviněný porušil povinnost podle § 24 odst. 3 a § 29 odst. 3 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb a neprodleně oznámit Komoře veškeré skutečnosti, které by mohly být důvodem k pozastavení výkonu advokacie nebo vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Připravil JUDr. Jan Syka

In memoriam **JUDr. Vladimíra Korbela**

Je opravdu velmi těžké psát nekrolog o někom, kdo byl nejen váženým a milým kolegou, ale i upřímným přítelem. Od 29. října 1999 není mezi námi advokát a bývalý předseda Krajského sdružení advokátů v Praze JUDr. Vladimír Korbela (nar. 15. 3. 1921).

V posledních letech ze zdravotních důvodů nevykonával již aktivně advokacii, přesto se však jako člověk, který od mládí v advokacii pracoval, o současný vývoj advokacie v České republice živě zajímal.

Celý svůj život v podstatě zasvětil advokacii. Po ukončení studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy počal v roce 1948 pracovat jako advokátní koncipient u různých advokátů, v roce 1951 byl jmenován advokátem a jeho prvním působištěm byla Lysá nad Labem. Jako řadový advokát zastával i celou řadu veřejných funkcí, ve své profesi se soustavně vzdělával a vypracoval se na specialistu především v oboru trestního práva, k čemuž přispěla i jeho působnost u blízkého vojenského soudu v Mladé, kde zabezpečoval velmi náročné obhajoby. Svým klientům byl pevnou oporou, protivníkům pak korektním soupeřem.

V roce 1968 byl advokáty ze Středočeského kraje skutečně demokraticky zvolen předsedou Krajského sdružení advokátů (KSA) v Praze a v této funkci setrval až do svého odchodu do důchodu v roce 1986. Byl jediným předsedou krajského sdružení, který nebyl členem žádné politické strany, což v té době bylo nepochybně určitou raritou. Přispěly k tomu samozřejmě jeho vysoké osobní a odborné kvality. Ve funkci předsedy KSA se ihned dobře seznámil s problematikou kraje, prokázal dobré organizační schopnosti a k jeho autoritě, které požíval jako dobrý advokát, připojil velmi brzy i autoritu schopného řídicího pracovníka. Mezi advokáty nejen ve Středočeském kraji byl velmi oblíben a jeho velmi dobrá práce jak advokáta, tak i funkcionáře advokacie byla po zásluze oceňována.

Ve svém osobním životě měl všestranné kulturní zájmy a i do vyššího věku působil jako aktivní sportovec zejména na různých sportovních akcích pořádaných advokacii.

I když ho v posledních letech zdravotní potíže vzdalovaly od aktivní advokátské činnosti, nebyl zapomenut zvláště svými dřívějšími blízkými spolupracovníky v KSA Praha a jeho náhlé úmrtí všechny bolestně zarmoutilo. Bohužel mu nebylo dopřáno uplatnit své vynikající osobní kvality a nevšední právnickou erudici v advokacii po roce 1990, přesto jistě nebude v advokátních kruzích zapomenut.

JUDr. Vladimír Horný

NÁZOR

K tématu:

Odměna advokáta v trestním řízení

Vážená redakce,

dovolil bych si velmi stručně reagovat na články uveřejněné v časopise Bulletin advokacie v uplynulém období, které se zabývaly problematikou odměňování advokátů v trestním řízení.

Problematiku je možno rozdělit do dvou základních oblastí. Jednou je oblast týkající se odměňování advokátů přidělovaných ex offa a druhou oblast týkající se odměňování advokátů, které si zvolil obviněný.

První okruh problémů, pomineme-li úmyslně zkreslované představy laické veřejnosti, že advokát „ex offa“ je přidělován toliko insolventním a tedy sociálně slabým osobám, se zužuje fakticky na problém s vyplácením odměny státem. I zde můžeme rozlišit minimálně dva druhy advokátů. Jeden okruh mohou tvořit „známí“ ex offa advokáti, kteří příliš dlouho na svou odměnu nečekají (tento problém byl již Bulletinem advokacie zmíněn) a advokáti ostatní, kteří musí trpělivě čekat, až se kolečka byrokracie pootočí a přijde řada i na ně. Porovnání vyplácení uvedených skupin by bylo zajímavé, pomineme-li otázku etickou, z pohledu ustanovení § 256a trestního zákona.

Neméně zajímavou je dle mého názoru však i problematika vyplácení odměny advokátovi svobodně klientem zvolenému v případě, kdy bylo trestní řízení zastaveno podle § 172 odst. 1 trestního řádu a nebo byl obžalovaný zproštěn obžaloby.

V Bulletinu 1/1999 byla v části „Z judikatury“ publikována a komentována rozhodnutí pod společným tématem: K podmínkám náhrady škody podle zák. č. 58/1969 Sb. ve vztahu k nákladům obhajoby podle § 160 odst. 1 tr. ř. Problém spočívá v tam zmíněné poznámce redakce, dle které Komora zaznamenala v dané oblasti rozdílnou judikaturu a současně Ministerstvo spravedlnosti ČR zaujímá od jisté doby k těmto nárokům záporný postoj. Tuto skutečnost mohu potvrdit z vlastní praxe. Policie ČR, Obvodní úřad vyšetřování... sdělila obvinění proti mému klientovi. Ke sdělení obvinění policii postačilo podání podnětu, ke kterému pracovník oznamovatele podal své vysvětlení v rámci předběžného řízení podle § 158 odst. 3 a násl. tr. ř. Můj klient nebyl policií vůbec kontaktován. Ze stávající praxe vím, že to není postup zcela standardní. Před vlastním podáním musela ještě policie překvalifikovat trestný čin z trestného činu nedbalostního na trestný čin úmyslný, neboť v mezidobí od podání podnětu do sdělení obvinění byla vyhlášena amnestie prezidenta republiky, která se vztahovala rovněž na onen „nedbalostní trestný čin“. V průběhu vyšetřování bylo zjištěno, zejména díky našemu aktivnímu přístupu, když policie disponovala pouze dílčími a velmi zkrslujícími informacemi (ač tyto poskytovali právě pracovníci oznamovatele – orgánu státní správy), že ze strany klienta nedošlo ke spáchání žádného trestného činu. Řízení proto bylo zastaveno usnesením podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. (cit.: „V průběhu vyšetřování bylo zjištěno, že jednání kladené mu za vinu není trestným činem...“). Disponuje pravomocným usnesením a dalšími doklady osvědčujícími výši škody, která klientovi vznikla (náklady vynaložené v souvislosti s trestním stíháním, zejm. náklady na obhajobu), obrátil jsem se v souladu s ustanovením zákona č. 58/1969 Sb. na Ministerstvo spravedlnosti ČR s návrhem na předběžné projednání nároku. V odpovědi ministerstva, která přišla v době poměrně krátké, bylo slušnou formou oznámeno, že podezření mého klienta, jak vyplývá ze spisového materiálu, bylo důvodné, ale pouze se nepodařilo prokázat, že jednání kladené mu za vinu bylo trestným činem. V závěru jsem byl odkázán na postup podle § 10 a § 26 zákona č. 58/1969 Sb. Pokusil jsem se ještě jednou obnovit jednání kromě jiného i odkazem na známé judikáty, ale v druhé, a definitivní odpovědi bylo uvedeno následující:

„Ministerstvo spravedlnosti poukazuje na skutečnost, že soudy posuzují různě možnost další použitelnosti judikátu Rc 35/91 a rozdílně rozhodují o nárocích na náhradu škody podle zákona č. 58/1969 Sb., pokud je jako součást náhrady uplatňován požadavek nákladů obhajoby. Z toho důvodu byl u Nejvyššího soudu podán návrh na zaujetí stanoviska ke sjednocení sporných výkladových otázek podle § 28 odst. 1 zákona č. 355/1991 Sb., o soudech a soudcích ve znění pozdějších předpisů.

Stanovisko ministerstva spravedlnosti k takovým požadavkům na náhradu škody, jaké uplatňuje i Váš klient, je v současné době negativní. Důvody byly uvedeny v dopise ze dne 30. 7. 1999, na jehož obsah poukazujeme.“

Z výše uvedeného je jedno patrné. Presumpce nevinny je sice obecně proklamovaná, ale v praxi velmi málo respektovaná. Stát, který prostřednictvím svých k tomu určených orgánů vznese vůči někomu obvinění, které následně neprokáže, respektive následně se prokáže, že toto bylo nedůvodné, se od věci distancuje. Jestliže občan nespáchal trestný čin, ze kterého byl obviněn, měli bychom vycházet z presumpce, že takové obvinění nemělo být vůbec vzneseno. V právní praxi platí, až na některé výjimky, že ta strana, která neunesla důkazní břemeno a prohrála spor, hradí náklady druhé strany. A toto základní pravidlo by mělo platit i v řízení trestním, tedy stát nevyjímáje.

Jestliže se dočkám rozhodnutí příslušného soudu v řízení proti České republice zastoupené Ministerstvem spravedlnosti ČR dříve, než toto ministerstvo změní svůj dosavadní postoj a dříve než rozhodne Nejvyšší soud, dovolím si Vás o výsledku informovat.

S pozdravem

JUDr. Josef Siefert, advokát,
Hradec Králové

Poznámka redakce: Podle našeho zjištění do uzávěrky tohoto čísla Nejvyšší soud v dané věci stanovisko nezaujal.

- mezi advokáty v Chicagu vynikl i rodák z Chocenic u Blovic? Byl jím Adolf Kraus (1850 – 1928), který v r. 1865 jako patnáctiletý začínal v emigraci v Americe zcela bez prostředků. Kraus prošel složitými životními peripetemi, než se mu podařilo vystudovat práva a stát se advokátem. Věhlas si získal obhajobou českého vystěhovalce, který zabil choromyslnou ženu, přičemž pro klienta dosáhl zproštění obžaloby. V r. 1893 se stal právním zástupcem města Chicaga, o rok později zahájil vydávání Chicago Times. Kraus byl později mj. i přítelem a poradcem prezidenta Rooswelta. Ač několikrát po první světové válce navštívil Československo, zemřel 22. října 1928 v Chicagu. Podrobnější životopis přináší F. Raušar, Kulturní vývoj Blovicka, Plzeň 1933, str. 40 – 42.
- mezi literární postavy advokátů patří i poslanec Fábera v Poláčkově knize Okresní město? Karel Poláček líčí Fáberu jako typického představitele malopolitiky, který politiku vnímá jako „řadu svízelných procesů, do nichž se jeho národ zapletl, a poslanec jako právní zástupce svého národa byl povinen užít všech klíčků a úskoků, aby klient vyhrál.“
- počet advokátů na naší planetě se pohybuje okolo 2,5 milionu? V USA působí cca 850 000 advokátů, tj. přibližně 34 % z celkového počtu, v zemích Evropské unie jich je cca 450 000, tj. přibližně 18 %. V Evropě lze registrovat velice odlišné počty obyvatel, připadajících na jednoho advokáta. Zatímco v Řecku či Španělsku připadá jeden advokát na cca 400 obyvatel, ve Finsku naopak jeden advokát na cca 3 300 obyvatel. Česká republika je zatím průměru 700 obyvatel na jednoho advokáta vzdálena.
- řada českobudějovických advokátů pocházela z rodiny Zátků? Zátkové, známí dnes mj. výrobou mouky, v období konce monarchie a prvé republiky nezřídka studovali na právnické fakultě. Advokátem byl tak např. i manžel spisovatelky Marie Pujmanové Vladislav Zátka (1887 – 1962). Tuto i řadu dalších informací o českobudějovické justici, advokacii i městě samotném přináší reprezentativní Encyklopedie Českých Budějovic (České Budějovice 1998).
- advokátní tematiku lze nalézt i na známkách? Příkladem je výplatní známka USA z r. 1953 k 75. výročí American Bar Association. Tuto fialovou známku v hodnotě 3 c zobrazující mj. Svobodu a Spravedlnost lze vidět v pražském Poštovním muzeu (trezor č. 6, panel č. 4) v kolekci „příležitostné výstavy poštovních známek“. Zbývá dodat, že kromě „American Bar Association“ nese známka nápis: „1878 LIBERTY UNDER LAW 1853“.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Z ODBORNÉHO TISKU

Výbor z obsahu připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

AD NOTAM

Číslo 4/1999

Eliáš Karel: K některým otázkám spojeným s kapitalizací pohledávek

Kawulok Josef: Vydědění – právní úprava a praxe

Soudní rozhodnutí:

NS ČR: Vykonalnost notářského zápisu v soudním výkonu rozhodnutí

MS v Praze: K přechodu absolutních autorských práv na dědice

KS v Brně: Dědění ze závěti

KS v Brně: Odkaz k podání žaloby podle § 175 k odst. 2 o. s. ř.

CAUSA PRIVATA

(dvouměsíčník pro obchodní právo)

Číslo 1/1999

Holeyšovský Milan: Novelizace zákona o bankách v roce 1998 a jejich praktické dopady

Kuča Radan: Nad některými ustanoveními Hlavy I obchodního zákoníku

Lachnit Petr: Prodej zboží v obchodě podle § 612 – § 628 občanského zákoníku

Škorpil Michal: Odpovědnost za škodu v českém právu

Holeyšovský Michal: Uspokojení pohledávky zástavního věřitele z výtěžku prodeje zástavy – zástavce odlišný od dlužníka

Číslo 2/1999

Kuča Radan: Soudní exekutoři – léky na druhotnou platební neschopnost

Holeyšovský Milan: Smlouva o běžném účtu

Škorpil Michal: Pojištění odpovědnosti členů orgánů společností v České republice

Kuča Radan: Nad některými ustanoveními Hlavy I obchodního zákoníku

Holeyšovský Milan: Smlouva o prodeji podniku

Lachnit Petr: Několik poznámek k ustanovení § 676 odst. 2 občanského zákoníku

Holeyšovský Milan: Užití ochranné známky ve vztahu k nekalé soutěži (Poznámky k soudní judikatuře)

Číslo 3/1999

- Marek Karel: Smlouva o prodeji podniku
Kuča Radan: Nad některými ustanoveními Hlavy I obchodního zákoníku
Lachnit Petr: Poznámky k problematice pracovní smlouvy
Škorpil Michal: Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku – nezbytnost pro exportéry do zemí Evropské unie
Houžvička Josef: Zákon o daních z příjmů a Směrnice EHS č. 90/435
Holeyšovský Milan: Procesní postavení úpadce a správce konkurzní podstaty
Škorpil Michal: Lhůty pro uplatnění nároku na náhradu škody v pojištění odpovědnosti

ČASOPIS PRO PRÁVNÍ VĚDU A PRAXI

Číslo 2/1999

- Černý Pavel: Ke sporu v pojetí suverenity lidu v české ústavě
Šimíček Vojtěch: Soudní přezkum voleb podle článku 87 odst. 1 písm. e) Ústavy ČR
Průcha Petr: Územní plánování a působnost obcí
Skulová Soňa: Správní uvážení (diskreční pravomoc) v kontextu současné veřejné správy
Hurdík Jan: Postoupení pohledávky a postavení dlužníka
Pařízková Ivana: Právní úprava zabezpečování veřejných statků obcemi
Dlabalová Eva: Mimořádné opravné prostředky v daňovém řízení
Kadečka Stanislav: Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi

DANĚ

Číslo 7 – 8/1999

- Autorský kolektiv FŘ v Brně: Spotřební daně, vývoj legislativy a její aplikace
Matuška Ivan: Oceňování věcných břemen pro daňové účely

Číslo 9/1999

- Karfíková Marie: Pojištění a jeho právní úprava
Gregorová Zdeňka: Financování důchodových pojistných systémů
Hemelík Tomáš: Plátcí pojistného na zdravotní pojištění
Šimečková Eva: Komerční zdravotní pojištění
Kocmánková Jana, Mašek Josef: K problematice vzniku stálé provozovny z hlediska daní z příjmů

DAŇOVÁ A HOSPODÁŘSKÁ KARTOTÉKA

Číslo 13/1999

Běhounek Pavel: Výdaje hrazené nájemcem z hlediska daně z příjmů
Kořínek Miloš: Tiché společenství z pohledu daně z příjmů
Taranda Petr: Osvědčování úpadku dlužníka ve formě insolvence v praxi věřitelů
Děrgel Martin: Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy (2. část)
Jurčík Radek: Připravovaný návrh novely zákona o zadávání veřejných zakázek
Vyklizení spoluvlastníka domu z bytu (příklad z judikatury)

Číslo 14 – 15/1999

Fránek Drahomír: K novele zákona o spotřebních daních – komentář
Svobodová Eva: Uplatňování paušálních výdajů z příjmů zahraničních fyzických osob
Houžvička Josef: Legislativa ke kontrole zahraničních společností jako protiopatření vůči škodlivé daňové soutěži
Drbohlav Josef: Daňové příjmy a výdaje spoluvlastníků nemovitostí
Macháček Ivan: Využití institutu rezervy na opravu hmotného majetku pro optimalizaci daňové povinnosti
Děrgel Martin: Příklady výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy (3. část)
Kuba Bohumil: Prodej státní půdy začíná
Deutsch Erich, Deutsch Radek, Deutsch Dalibor: K účinkům prohlášení konkurzu a vyrovnání
Platnost smluv mezi podílovými spoluvlastníky (příklad z judikatury)

Číslo 16/1999

Drbohlav Josef: Služby spojené s užíváním bytu nebo nebytového prostoru z daňového pohledu
Macháček Ivan: Využití institutu rezervy na opravu hmotného majetku pro optimalizaci daňové povinnosti (2. část)
Běhounek Pavel: Nepeněžní příjmy a výdaje pronajímatele
Janoušek Lubomír, Svobodová Eva, Burian Milan: Ukončení činnosti veřejné obchodní společnosti po úmrtí společníka likvidací společnosti (1. část)
Příklad z judikatury: Je soud oprávněn projednávat žalobu o zaplacení dlužného pojistného?
Děrgel Martin: Zřizovací výdaje (1. část)

Číslo 17/1999

Janoušek Lubomír, Svobodová Eva, Burian Milan: Ukončení činnosti veřejné obchodní společnosti po úmrtí společníka likvidací společnosti (2. část)

Macháček Ivan: Vliv nových odpisových sazeb na dobu odpisování majetku
Kubačáková Hana: Pozemky z pohledu účetnictví a daně z příjmů
Houžvička Milan: Vymáhání pohledávek v konkurzním řízení (1. část)
Účinnost právních úkonů po prohlášení konkurzu.
(příklad z judikatury)

Číslo 18/1999

Beran Jiří, Burian Milan: Daňové důsledky odcizení vozidla se zbožím neznámým pachatelem
Drbohlav Josef: Finanční a nepeněžní bonifikace z účetního a daňového pohledu
Macháček Ivan: Vliv zkrácení doby odpisování na finanční leasing
Houžvička Milan: Vymáhání pohledávek v konkurzním řízení (2. část)
Dombrowski Jaroslav: Dovoz, vývoz a zpětný vývoz zboží porušujícího práva duševního vlastnictví (1. část)

Číslo 19/1999

Houžvička Josef: Daňové reformy v zemích přechodové ekonomiky
Škoda Eduard: Společný zástupce u daně z nemovitostí
Látalová Vladislava: Daň z přidané hodnoty a daňové doklady
Drbohlav Josef: Srážka daně z dividend a podíl na zisku
Mates Pavel: Nová úprava podnikání v cestovním ruchu
Svátek Luboš: Lze se úspěšně domáhat promlčení?
Dombrowski Jaroslav: Dovoz, vývoz a zpětný vývoz zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví (2. část)
Informace: Bude zákon o nájmu a podnájmu nebytových prostor zrušen?

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 7/1999

Púry František: Zamyšlení nad některými souvislostmi trestního práva s právem občanským a obchodním
Dědič Jan, Zrzavecký Jan: Nad připravovaným prováděcím předpisem k § 771 obchodního zákoníku
Z rozhodovací praxe: Směnečné rukojemství
Neplatnost směnky pro její neurčitost
Z judikatury Evropské unie

Číslo 8/1999

Štenglová Ivana: Přeměna investičního fondu na otevřený podílový fond
Bartošíková Miroslava: Komanditní společnost

Z rozhodovací praxe: Dovolání – vyslovení přípustnosti dovolání
Smlouva o dílo – vady, zaplacení ceny

Číslo 9/1999

Mates Pavel: Bankovní tajemství a ochrana osobních údajů

Dvořák Tomáš: Postavení nuceného správce při nucené správě v akciových společnostech

Matoušek Tomáš: Přímý prodej nemovitosti podle zástavní smlouvy a odpůrcí žaloby

Z rozhodovací praxe

Z judikatury Evropské unie

PRÁVNÍK

Číslo 7/1999

Kučera Zdeněk: K otázkám úpravy mezinárodního práva soukromého

Šír Zbyněk: Moderní základ tvorby práva v Ústavě Polské republiky

Pípek Jiří: Ochrana finančních zájmů ES s přihlédnutím k jejím trestněprávním aspektům

Krecht Jaroslav: Existuje normativní logika?

Číslo 8/1999

Kühn Zdeněk: Doktrína stare decisis v zemích Common Law

Selteureich Radim: Právní řád NDR – paralela k „Třetí říši“?

Jankuv Juraj: Definícia pojmu domorodý národ v súčasnom medzinárodnom práve

Mrázková Lenka: Členství České republiky v Evropské unii a některé otázky práva obchodních společností

Diskuse – Šamalík František: „Benešovy dekrety“ neboli spor o českou národní a demokratickou identitu

Číslo 9/1999

Grospič Jiří: Cesty zvyšování úrovně tvorby práva ve světle testování legislativních návrhů a regulační reformy v zemích OECD

Pípek Jiří: Evropský modelový trestní zákon

Šejvl Michal: Kvalitativní výzkum soudního rozhodování

Číslo 10/1999

Čepelka Čestmír: Mezinárodní trestní soudnictví

Kálin Walter: Diskriminace cizinců a etnických menšin

Barák Jozef: Některé problémy legislativního procesu z pohledu současných Legislativních pravidel vlády a možnosti jejich řešení
Kubištová Jana: Interpretace práva a otázky překlenování tzv. mezer v soukromém právu

PRÁVNÍ PRAXE

Číslo 5/1999

Sotolář Alexander, Šámal Pavel, Rizman Stanislav, Sovák Zdeněk, Válková Helena, Voňková Jiřina, Fenyk Jaroslav: K návrhu zákona o justiční mediační a probační službě ve světle připravované rekodifikace trestního práva hmotného a procesního (dokončení)
Wagnerová Eliška, Baxa Josef, Kučera Pavel, Vávra Libor, Vyklický Jan: Vztah exekutivy a soudní moci
Pipková Hana: Postavení ombudsmana (mluvčího občanských práv) a prokurátora v polském procesním právu
Balák František: K rozsahu plné moci advokáta a jeho účasti v dovolacím řízení
Kratochvíl Vladimír: Právní kvalifikace pokračování v trestném činu dílem dokonaném a dílem nedokonaném
Z judikatury Ústavního soudu

Číslo 6/1999

Koncepce reformy soudnictví
Prášková Helena: Východiska budoucí právní úpravy správního trestání (1. část)
Haderka Jiří F.: K problematice ustanovení § 24b odst. 1) zákona o rodině
K čemu vede nedokonalá právní úprava § 24a zákona o rodině

Číslo 7/1999

Haderka Jiří F.: K některým domnělým (i skutečným) nedostatkům zákona č. 91/1998 Sb. ve vztahu k osvojení
Králík Michal: De verborum significatione aneb zamyšlení nad novelizovaným ust. § 27 odst. 2 zák. o rodině
Dvořák Jan: Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptialia?
Nová Hana: Zákon o rodině v konkrétních soudních rozsudcích
Šišková Naděžda: Plnění závazků v oblasti sblížení českého práva s právem ES (ústavněprávní problémy)
Prášková Helena: Východiska budoucí právní úpravy správního trestání (dokončení)
Lněnička Jiří: Úvaha nad rozhodováním podle § 151 odst. 3 tr. řádu
Z judikatury Ústavního soudu

PRÁVNÍ RÁDCE

Číslo 8/1999

- Volný Jan, Kohout Alexej, Palivec Jiří: Problémy a perspektivy přípravy na členství v Evropské unii
- Pohl Tomáš: Konkurzní řízení a výkon rozhodnutí
- Jančářová Ilona: Územní rozhodování a významné krajinné prvky
- Oliva Leoš: Právní režim kartelových a vertikálních dohod
- Lužná Romana: Kdo může být občanem obce
- Maštalka Jiří: Právo na informace i na jejich ochranu
- Zrutský Jaromír: Alkohol a pracovní kázeň
- Kadečka Stanislav jr.: Ochrana osobnosti v soudní praxi
- Mates Pavel, Smejkal Vladimír: Svobodný přístup k informacím
- Špindler Karel: Ochrana průmyslových vzorů v EU
- Šindelář Petr: Přeceňování významu notářského zápisu
- Zahradníčková Marie: Zamyšlení nad šestým odstavcem § 56 obchodního zákoníku
- Mácha Pavel: Daň darovací
- Pohl Tomáš: Kupní smlouva podle obchodního zákoníku
- Nesnidal Jiří: Zamezit průtahům v soudním řízení

Číslo 9/1999

- Baxa Josef: Reformní kroky v oblasti řízení před soudem
- Vyklický Jan: Nejvyšší čas vytvořit moderní evropské soudnictví
- Klein Bohuslav: Přednosti rozhodčího řízení
- Koudelka Zdeněk: Právní předpisy obcí: Druhy obecně závazných přihlášek
- Mates Pavel, Smejkal Vladimír: Internet: Elektronické podpisy
- Chalupa Radim: Finanční právo: Zajišťovací směnka
- Košťál Vratislav: Nabývání nemovitostí cizinci
- Pařízek Igor: Běh lhůty ve směnečném rozkazním řízení
- Jokl Miloslav P.: Oceňování nemovitostí při dělení podílového spoluvlastnictví
- Pohl Tomáš: Vzor s komentářem: Smlouva o prodeji podniku
- Příloha:
- Nesnidal Jiří: Zajištění závazků při podnikání

Číslo 10/1999

- Ženíšková Marta: Změny v nemocenském pojištění
- Horáková Pavla, Sýkorová Šárka: Dohoda o ukončení účasti ve společnosti
- Chalupa Radim: Převod a uplatnění zajišťovací směnky
- Chalupa Luboš: Nárok na vydání věci a vlastnictví třetích osob

Marek Karel: Smlouva o úvěru

Koštál Vratislav: Kompetence ISA: Mezinárodní organizace pro mořské dno

Havlíčková Šárka: Ottawská úmluva: Mezinárodní finanční leasing

Hlavsa Petr: Nad koncepcí reformy soudnictví

Veselý Jan: Ochrana věřitele a vymahatelnost pohledávek

Štraus Jaroslav: Podepisování žalob a vystupování před soudy

Turčín Jiří: Doručování písemností právníkům osobám

Nesnidal Jiří: Vzor s komentářem: Smlouva o dílo podle obchodního zákoníku

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 7/1999

Macur Josef: Problémy legislativní úpravy prekluzivních lhůt k urychlení civilního soudního řízení

Mates Pavel, Mazanec Michal: Právní úprava smíšených správních deliktů

Marek Karel: Smlouva o nájmu dopravního prostředku a smlouva o provozu dopravního prostředku

Železná Jitka: Kolektivní dominantní postavení

Skřejpek Michal: Pravidla rčení zásady a definice římského práva

Mokrý Antonín: K jedné aktuální otázce českého soudnictví

Chmelík Milan: Daňové věci a soudnictví

Hrachovec Petr: Malá úvaha o podnikatelském podvodu

Soudní rozhodnutí

Přílohy: Evropské právo

Legislativa pro praxi

Číslo 8/1999

Chalupa Luboš: K nabytí vlastnictví pravomocným rozhodnutím státního orgánu
Salač Jaroslav: Nepřipustné, resp. nepřiměřené znevýhodnění založené smlouvou a lichva

Hart Jan: České a německé konkurzní právo ve vzájemném srovnání

Pípek Jiří: Nad paragrafem 2, odst. 5, věta první, trestního řádu

Král Richard: K zákonu o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a jeho slučitelnosti s úpravou ES

Jurčík Radek: K některým problémům přezkumu správních rozhodnutí soudem

Hostaš Jan: Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací

Soudní rozhodnutí

PRÁVO A PODNIKÁNÍ

Číslo 7 – 8/1999

Kavan Petr: Nebytové prostory před novelou zákona č. 116/90 Sb.

Deutsch Erich, Deutsch Radek, Deutsch Dalibor: K uspokojení nároků během řízení podle § 31 zákona o konkurzu a vyrovnání

Erhart Otakar: Některé pojmy živnostenského zákona ve světle zákonů jiných

Pros Martin: Depozitní certifikáty

Kubíček Přemysl: Několik poznámek k právní úpravě nadací, nadačních fondů a obecně prospěšných společností

Dlabalová Eva: Současná právní úprava soudního přezkoumání správních rozhodnutí

Z judikatury: Pojem občana v občanském soudním řízení

Kasík Petr: Oznamovací povinnost podle § 183d obchodního zákoníku

Číslo 9/1999

Plíva Stanislav: Smluvní pokuta

Tomášek Michal: Ochrana spotřebitele v bankovním obchodu

Helešic František: Podmínky převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby

Příloha:

Kasík Petr: Oznamovací povinnost podle § 183d obchodního zákoníku

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ

Číslo 7 – 8/1999

Píchová Irena: K některým problémům uzavírání pracovní smlouvy

Kalenská Marie: Ke jmenování a odvolávání vedoucích pracovníků vysokých škol

Steinichová Ladislava: Nesolventnost zaměstnavatele – současný stav a možnosti řešení

Bognárová Věra: Odpovědnost za škodu při pracovních úrazech a nemocích z povolání

Přeslička Zdeněk: Neplnění povinnosti placení pojistného na sociální zabezpečení

Karásková Květa: Podpůrčí doba pro poskytování nemocenského

Příb Jan: Nová úprava dávek nemocenského pojištění

RODINNÉ PRÁVO

Číslo 4/1999

Nová Hana: Aplikace zákona o rodině v konkrétních soudních rozhodnutích
Kurimaiová Alena: K některým změnám právní úpravy určení rodičovství a popření otcovství
Novotná Věra: Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení
Antalová Tatiana: Darování v rodině – dokončení
Bakalář Eduard, Novák Daniel: Syndrom zavrženého rodiče v České republice

Číslo 5/1999

Dvořáková Závodská Jana: Novela zákona o rodině z pohledu devíti měsíců
Mašek Jiří: Dokazování v řízeních o určení a popření otcovství
Rais David: Ještě jednou o účasti třetích osob v řízení ve věcech péče o nezletilé
Hrušáková Milana: Správa jmění dítěte
Váchová Soňa: O předběžném opatření
Bartoš Aleš: Vyživovací povinnost otce vykonávajícího civilní službu k nezletilému dítěti

Číslo 6/1999

Kurimaiová Alena: K manželským a předmanželským smlouvám
Dvořáková Závodská Jana: Podklady pro sepis dohody nebo žaloby na vypořádání společného jmění manželů
Antalová Tatiana: Výživné zletilých dětí
Mrzena Erik: Půjčka známému, který zemřel
Králíčková Zdeňka: Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Číslo 7/1999

Jurčík Radek: Praxe rozvodového řízení
Dvořáková Závodská Jana: Relativní neplatnost právních úkonů manželů
Mašková Eva: Význam vztahů rodinného práva pro trestní řízení
Holub Ondřej: Závěť a vztahy mezi rodiči a dětmi

Číslo 8/1999

Králíčková Zdeňka: Vztahy mezi prarodiči a vnuky
Rais David: Kolize práv poručníka a rodiče – její možná řešení
Mašek Daniel: Trestněprávní ochrana proti neplnění vyživovací povinnosti
Dvořáková Závodská Jana: Závěť
Holub Ondřej: Bezpodílové spoluvlastnictví manželů zaniklé v době od 1. 4. 1964 do 1. 4. 1983

Číslo 9/1999

Mašek Daniel: Důsledky existence společné domácnosti a příslušnosti k ní z pohledu občanského zákoníku

Mrzena Erich: Byt anebo společenský podíl

Lužná Romana: Dědická nezpůsobilost a vydědění

Kurimaiová Alena: Rodinné právo, vztahy mezi manžely a mezinárodní prvek

TRESTNÍ PRÁVO

Číslo 8 – 9/1999

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

VŠEHRD

Číslo 1/1999

Nováková Jana: Problematika trestu odnětí svobody na doživotí (1. část)

Grossová Marie: Doručování písemností

Hodek Viktor: Soudní přezkum ve věcech voleb

Číslo 2/1999

Nováková Jana: Problematika trestu odnětí svobody na doživotí (2. část)

Staněk Aleš: Soukromoprávní korporace (1. část)

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO

Číslo 7 – 8/1999

Strejc Přemysl, Císařová Dagmar: Lékař jako svědek nebo znalec před soudem?

Zeman Zdeněk: Aktuální poznámky k ústavnímu právu na zdravotní péči

Mitlöhner Miroslav: Charta sexuálních a reprodukčních práv

Lochmanová Ludmila: Společnost s ručením omezeným

Vykopalová Hana: Otázky nemoci z pohledu lékaře a pacienta, společnosti a práva

Daněk Antonín, Glet Jiří: Zdravotní pojištění v praxi

Číslo 9/1999

Mach Jan: Právní problematika vztahu zdravotních pojišťoven a zdravotnických zařízení

Lochmanová Ludmila: Komanditní společnost

Bičáková Olga: Neplatnost pracovněprávních úkonů

Vykopalová Hana: Násilí na dětech

TISK O ADVOKACII

Připravuje JUDr. Květa Slavíková

V červenci, v srpnu i v září letošního roku vyšla v českém tisku řada článků v souvislosti se schvalováním novely zákona o advokacii Poslaneckou sněmovnou. Tak psaly např. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY 8. července v článku **Advokacii zřejmě čekají změny** toto:

Advokacie se zřejmě brzy dočká změn zákona, který určuje pravidla její činnosti. Sněmovna totiž včera propustila do třetího čtení dlouho očekávanou a připravovanou novelu, která by tak mohla být přijata příští týden. Podle nového znění zákona by například stavovská komora vyškrtla ze seznamu advokátů ty, kteří jí déle než půl roku neplatí členské příspěvky, nebo ty, kteří advokátní činnost nevykonávají déle než čtyři roky. Advokátům, kteří déle než dva měsíce nemohou vykonávat advokátní činnost, novela umožní její pozastavení. Návrh rovněž nově stanoví tresty, z nichž nejvyšší je tříletý zákaz výkonu advokacie. Podle novely by také koncipient, zastupující advokáta, nemusel být jeho zaměstnancem.

Ministr spravedlnosti Otakar Motejl odmítl návrh, podle něhož by kvůli činům spáchaným při výkonu advokacie bylo advokáta možno postihnout pouze se souhlasem ministra spravedlnosti. ■

Ze stejných novin otiskujeme úryvky ještě ze dvou příspěvků z 21. července. První se jmenoval **Přísnější postihy také pro advokáty**.

Ve více než padesáti změnách původního zákona jsou vlastně legislativně vyjádřeny postřehy z praxe a inkorporovány změny vyplývající z jiných novel. Tak např. přijetí vysokoškolského zákona se do novely promítá tím, že do seznamu advokátů a koncipientů mohou být zapsáni jen absolventi magisterského studia v oboru práva. Advokátní a uznávací zkoušku lze podle novely opakovat pouze dvakrát, pokud není úspěšná ani druhá opakovaná, lze novou skládat až po třech letech.

Novela taxativně stanoví důvody, kdy dochází k vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Ex lege je to při úmrtí, při uložení kárného vyškrtnutí ze seznamu advokátů, při prohlášení konkurzu na majetek advokáta. Novela přináší další dva důvody (kromě již dosud platných), pro které se advokát ze seznamu vyškrtne, je to za prodlení (delší než šest měsíců) se zaplacením příspěvku na činnost Komory (6 500 ročně). A také za to, že advokát má pozastaven výkon advokacie po dobu delší čtyř let pro vznik pracovního nebo jiného poměru nebo činnosti neslučitelné

s výkonem advokacie nebo proto, že mu ve výkonu advokacie brání jiná překážka. Sněmovna ovšem dikci tohoto paragrafu pozměnila a z pozastavení funkce vyvolnila člena vlády nebo poslance a senátora. Ale i z této pozměněné verze plyne, že napříště by měly být ze seznamu advokátů vyloučeny případy, kdy advokáti dlouho činnost nevykonávají a ani vykonávat nehodlají.

Návrh novely také vymezuje důvody pozastavení výkonu advokacie ex lege i na základě rozhodnutí Komory. Výslovně stanoví účinky pozastavení výkonu advokacie – zejména, že advokát není oprávněn poskytovat právní služby (zaniká jeho pasivní volební právo na sněmu advokátů). Dotčena však není jeho povinnost platit příspěvky, ani jeho kárná odpovědnost.

Jasně přitvrzení, vedené v zájmu klientů, chystá novela ve zcela nově formulovaném paragrafu 27, kdy je advokát povinen stanovit, pokud mu brání jakákoliv překážka, bez odkladu, nejpozději do jednoho měsíce jiného advokáta a klienty o tom bezodkladně písemně vyrozumět.

V případě, že zemře advokát, který vykonával advokacii samostatně, určí Komora vzhledem k okolnostem případu jeho nástupce.

Pokud novela projde Senátem beze změn, zavede nová kárná opatření „dočasného zákazu výkonu advokacie na dobu šesti měsíců až tří let a vyškrtnutí ze seznamu advokátů“, které bylo omezeno zatím na dobu pěti let, a také „vyškrtnutí ze seznamu advokátních koncipientů“.

Sněmovna při projednávání novely pohřbila doplňující návrh, který počítal s tím, že by trestní stíhání advokáta pro činy spojené s výkonem advokacie mělo podléhat souhlasu ministra spravedlnosti. ■

Článek z pera redaktorky M. Volkové s názvem **Advokacie bude ještě zajímavější** se kriticky vyjadřoval k pozměňovacímu návrhu, omezujícímu vyškrtnutí ze seznamu advokátů u některých ústavních činitelů.

Přeplněné právnické fakulty a aféry s přijímacími testy jsou jen potvrzením faktu, že veřejnost považuje advokacii za velmi lukrativní povolání. K tomu je možné ještě připočítat výhled, že novela občanského soudního řádu svými velmi složitými postupy nejspíš zanese do českého procesního práva hodně výrazné prvky tak zvaného advokátského procesu.

Ten evokuje manýry amerických filmových law story s perfektním obhájcem, nudným soudcem a naprosto férovou laickou porotou a milionovými pokutami. I když většinu těchto prvků naše právní kultura silně ovlivněná německým a rakouskouherským právem postrádá, dá se dost přesně odhadnout, že novela občanského soudního řádu – hlavně proto, že je dobrá – projde oběma komorami bez vážných změn. A tak bude pozměněná středoevropská varianta advokátského procesu na světě.

V tomto okamžiku budou mít advokáti o klientelu bezpečně postaráno, protože proces a hlavně jeho opravné prostředky se stanou pro veřejnost s minimálními právními znalostmi nezvladatelné. Tento fakt byl asi příčinou, proč sněmovna hlasovala pro pozměňovací návrh u novely zákona o advokacii a vyjmula možnost vyškrtnutí ze seznamu advokátů členy vlády, poslance, senátory i další volené veřejné funkce. Advokátská profese totiž není pod konfliktem zájmů podle příslušného zákona. Rozhodující pro její výkon je jen zápis do seznamu advokátů. Návrat na seznam stojí pouze tři tisíce korun a není vůbec složitý.

A tak pokud Senát nezakročí, což nejspíš neudělá, nebude napříště na překážku výkonu advokacie například vicepremiérství. To znamená, že Pavel Rychetský nebo kterýkoli jiný advokát ze Senátu nebo z Poslanecké sněmovny budou moci dokonce hájit (v případě jmenování ex offo) mandanty. Odskočí si Rychetský ze zasedání vlády, aby mohl obhajovat kapesního zlodějíčka? Poslanci sami sobě udělili výjimku a tímto krokem prokazují, že jsou skutečně ti správní obhájci se srdcem na své místě, totiž u svých peněženek. ■

Advokáti versus novela trestního zákona a trestního řádu bylo téma úvahy v **HOSPODÁŘSKÝCH NOVINÁCH** z 11. 8., která vyšla pod názvem **Vrátíme se do padesátých let?**

Úřednické stoly Ministerstva spravedlnosti zatím neopustila avizovaná novela trestního zákona připravovaná v souvislosti s rozsáhlou novelou trestního řádu. Česká advokátní komora jako jedno z připomínkových míst k ní vnesla dost kategorické námitky. Advokáti upozornili předkladatele na to, že „jedním z hlavních rysů připravované novely je znovuzavedení postihu nedbalostních deliktů v ekonomické a majetkové sféře, a to v podstatně větším rozsahu, než tomu bylo před rokem 1989“. Motivem zřejmě není ani tak snaha „postihovat nedbalé pachatele, nýbrž spíše pokus o to, jak řešit situace, kdy se předpokládaným pachatelům úmyslných trestných činů často nedaří jejich úmysl prokázat,“ tvrdí Komora. Dodává dále, že jde ovšem o problematické změny, zejména když hrozí nebezpečí, že rafinovaným pachatelům se podaří uniknout i nedbalostnímu postihu a tento postih dopadne spíše na ty, kteří doplatí na nedostatečné znalosti a spornost předpisů platných v ekonomické sféře.

Novela připravuje také další „šikanu“, a to když formou nedbalostních deliktů má být v převážné míře postihováno porušení předpisů ležících mimo trestní zákon. Advokáti se domnívají, že předkladatel „zřejmě nedostatečně zvážil rozsáhlou a spleťtost současné legislativy, kdy není ani v silách právníků, aby všechny platné předpisy zvládli“. Pro toto tvrzení také hovoří i nedokonalost a vzájemná nepropojenost předpisů a navíc jejich znalost ještě nezaručuje jejich správnou interpretaci.

Nová úprava také vypouští i korektivy, které ve sféře nedbalostních majetkových deliktů obsahovala poslední předlistopadová úprava. Tehdy bylo k postihu zapotřebí prokázat porušení důležité povinnosti nebo jednání svědčící o neodpovědném postoji k cizímu majetku. Nyní podle tvrzení advokátní komory jde vlastně o návrat ke koncepci odpovídající neblaze proslulému ustanovení § 246 zákona č. 86/1950 Sb. „To vše povede k tomu, že u lidí pohybujících se v ekonomické sféře bude i v případech, kdy se vědomě žádného protiprávního jednání nedopustí, trvale existovat nebezpečí trestního stíhání pro některý z široce pojatých nedbalostních deliktů. Nelze pochybovat o tom, že u informovaných subjektů to bude značně podvazovat jejich podnikatelskou i jinou iniciativu,“ konstatují advokáti. Navíc to velmi vážně zpochybňuje hranici trestního práva a zdaleka nevede k upevnění právního vědomí.

Předkladatel uvádí, že novelou trestního řádu dojde k zrychlení řízení tím, že bude přípravné řízení přeneseno před soud. Ministerstvo soudí, že v důsledku možnosti tzv. odklonů se projednání při hlavním líčení dostanou jen závažné případy a tím nedojde k přetížení soudů. „S tím je ovšem v přímém rozporu zavedení celé řady velmi širokých skutkových podstat nedbalostních deliktů, přičemž nelze přehlížet ani to, že po důkazní stránce bývají nedbalostní delikty většinou náročnější než delikty úmyslné,“ konstatuje ve svých připomínkách Česká advokátní komora. Nelze přehlédnout, že z hlediska prevence není ani tak důležitá přísnost postihu jako jeho neodvratnost a při šíři navrhovaných nedbalostních skutkových podstat si nelze představit, že by všichni pachatelé mohli být odhaleni a pohnáni k trestní odpovědnosti.

Kromě dalších připomínek mají advokáti za to, že předkladatel zapomněl na tezi o pomocné roli trestní represe a že se trestnímu právu začíná přikládat větší význam, než jaký by v demokratické společnosti měl mít. Je pravda, že návrh ještě nemá definitivní podobu a zdaleka jej ještě neviděl ani Parlament a je ještě dost času, aby se leccos změnilo. ■

V rubrice *Světáci* týdeníku REFLEX se 12. srpna objevilo poučení o advokátech, určené „světákům“, a to v článku **V advokátní kanceláři**.

Vzhledem k tomu, že k soudu se dnes můžete dostat častěji než do kina, a je tudíž důležité mít „svého“ advokáta, lze toto světácké téma redukovat na problém kritérií jeho výběru. Pravidlo zlaté střední cesty velí zkombinovat taková, jako je procento vyhraných (prohraných) *caus*, vyhrané (prohrané) sumy, s přístupem k čerstvému klientovi – škála uvítacích frází sahá od „*Naval prachy, pak se budeme bavit*“ po „*Tak copak se, proboha, stalo*“ – a jemnými nuancemi v advokátově chování, vystupování a oblékání.

Jako pro budoucího klienta nadějně lze při prvním setkání hodnotit osobní uvítání na prahu kanceláře bez pátravých pohledů do ulice, jakým vozem jste ráčili

dorazit, a přirozenou eleganci v oblékání i dikci jak při privátním jednání, tak před soudem. Ještě nadějnější pak je věcnost při zjišťování toho, co je důvodem vaší návštěvy, pečlivost při studiu právně relevantních dokladů a ozřejmování právně relevantních okolností. Poté by se advokát měl odvážit odhadu, zda máte naději spor vyhrát. Pakliže ne, měl by vás od něj odradit. Na závěr vašeho seznámení by teprve mělo přijít to nejdůležitější – peníze. Jsou dvojí. Odměna pro advokáta a ty, o něž většinou jde.

Odměna advokáta čili *palmáre* se určuje dvojnásobem. Jednak jako mimosmluvní, což je prostá sazba za úkon služby, odvozená z nějakého tarifu. Svůj tarif má vše, i trestní sazby. Druhý způsob, jak určit *palmáre*, se nazývá smluvní odměna. Je to většinou dohoda na procentech z majetku či sumy, o níž se celý spor vede. České zvyklosti jsou takové, že při vyhraném sporu vaše výdaje nepřesáhnou třicet procent sporné sumy. Jen pro zajímavost, ve Spojených státech šplhá až k šedesáti procentům. Ať tak, či onak, dalším kritériem rozpoznání slušného advokáta je jeho vztah k záloze.

Tvrdí borci dokážou už na začátku vypočítat, na kolik spor přijde, a zinkasovat předem i devadesát procent těchto nákladů. Ještě tvrdší se pak v předem jasně prohraném sporu, což vám samozřejmě neřeknou, nějakou dobu štourají, v pro ně psychologicky správném okamžiku řeknou: „*Sorry, k ničemu to nevede,*“ a zabalí to. Budete-li chtít své peníze zpět, vždy vám exaktně a elegantně dokáží, že vaše peníze byly do posledního haléře spotřebovány na heroický boj o vaši věc.

Na zálohy pozor. Rozumná výše činí třicet až padesát procent z předpokládané odměny advokáta, což při hypotetickém milionu dělá asi deset tisíc; pakliže jej vymáháte, tedy vyvoláváte spor, přičtete čtyřicet na soudní zálohu a vyhodili jste padesát tisícovek, když ještě nic pořádně nezačalo. Systém soudních poplatků, přiznejme si, milí světáci, v sobě na druhé straně skrývá odrazovací psychologický prvek. Aby se kdekdo nesoudil o kdeco, ale šel k soudu, jen když má opravdu důvod. A když už se tedy té věci odvážíte, opravdu slušný advokát vás neodere na záloze, poplatky odvozuje i z vaší finanční situace a celkové *palmáre* odvodí krom jiného i z faktu, zda váš spor vyhrál, nebo prohrál. Zastupování zdarma v odůvodněných sociálních případech musí předem povolit Česká advokátní komora.

Přijde vás ta sranda na pěkné peníze, i když vyhrajete, což leckdy trvá léta. Mnohdy bez ohledu na to, že jste zvítězili, zaplatíte soudní výlohy i za protistranu, pakliže je insolventní. V případě prohry, kdy k *palmáre* přičítáte soudní výlohy, ani nemyslet.

Ale na všechny tyto eventuality včetně povinnosti zálohování si nelze stěžovat, neboť o nich budete vědět předem. Jsou totiž obsaženy v textu plné moci, kterou pověřujete svého advokáta. ■

17. srpna to přišlo, prezident nepodepsal novelu zákona o advokacii! Z laviny téměř identických článků v různých novinách přetiskujeme z ÚSTECKÉHO DENÍKU ze 17. srpna text nadepsaný **Zákon o advokacii se prezidentovi nelíbí**.

Podle něho totiž tato právní úprava nespravedlivě zvýhodňuje lidi zvolené do veřejné funkce. Informoval o tom vedoucí tiskové služby prezidentské kanceláře Martin Krafl.

Advokátní komora mohla podle novely vyškrtnout ze seznamu advokátů ty, kteří nevykonávají advokátní činnost déle než čtyři roky, ovšem s výjimkou členů vlády, orgánů samosprávy, poslanců, senátorů a jiných veřejných činitelů. „Poskytuje se tak někomu více výhod než jinému,“ odůvodnil své odmítavé stanovisko prezident v dopise předsedovi sněmovny Václavu Klausovi.

Přísný režim stanovený v novele zákona má být podle prezidenta uplatňován vůči všem advokátům působícím mimo advokacii bez rozdílu. Neodůvodněné zavedení nerovného přístupu k jakékoli profesi se prezidentovi jeví jako nepřijatelné, uvedl Krafl.

Senát schválil novelu zákona o advokacii 29. července a prezidentovi byla podstoupena 10. srpna. ■

LIDOVÉ NOVINY zveřejnily 21. 8. zasvěcenou úvahu autorky Aleny Mackové z PF UK o tom, **Kdo zaplatí advokáta nemajetným?**

Bude-li na říjnové schůzi Poslanecké sněmovny přijata novela občanského soudního řádu, citelně vynikne, že nám chybí program bezplatné právní pomoci. Řízení před soudem začne totiž být podstatně náročnější – a bude riskantní jím procházet bez advokáta, i když novela povinného advokáta (tzv. advokátský proces) nezavádí. Odhodlání domáhat se svých práv nebo se bránit, jsem-li žalován, nemůže přece skončit ve chvíli, kdy mi advokát oznámí, na kolik si cení své služby...

Bezplatná právní pomoc je sociální problém, to je zřejmé z okruhu těch, kdo ji mohou potřebovat: nezaměstnaní, svobodné matky, senioři, ale též lidé propuštění z výkonu trestu, uprchlíci nebo oběti tzv. domácího násilí (např. týrané děti).

Současný stav jakoby tento problém vůbec nevnímal. Pro ustanovení advokáta na náklady státu neexistují objektivní kritéria, podle kterých by soudce posuzoval tíživost majetkových či příjmových poměrů dotyčné osoby. A ačkoli je třeba ocenit snahu advokátní komory řešit flagrantní případy cenové nedostupnosti právních služeb ke své tíži, většímu náporu by vyhovět nemohla a nutně by následoval kolaps.

Je-li bezplatná právní pomoc problém sociální, měl by se financovat z veřejných prostředků. Jádrem programu právní pomoci je vyřešení otázek, kdo

a komu ji má poskytovat. Od soudce vyžadujeme nestrannost. Je proto obtížně představitelné, že by z této role vypadával a sociálně slabší straně radil.

V zahraničí se bezplatná právní pomoc řeší různě. Buď ji na náklady státu zajišťuje advokacie, nebo jsou zřízeny zvláštní instituce, v nichž právníci působí jako zaměstnanci veřejné správy. V USA hrají při poskytování bezplatné právní pomoci mimořádnou roli tzv. právní kliniky při právnických fakultách, ve kterých poskytují právní pomoc studenti pod vedením zkušených učitelů. Na každém z těchto modelů lze nalézt vady. U prvního je to obava z nemožnosti kontrolovat, jak profesní komora nakládá s veřejnými prostředky, poskytují-li právní pomoc právníci jako zaměstnanci veřejné správy, je zase otázka, zda jsou při stálém platu motivováni k nejlepší kvalitě právní pomoci, i jistá pochybnost o jejich profesionálních kvalitách. Hlavní však je, že je kam se o právní pomoc obrátit. Kritéria je třeba stanovit tak, aby se dal zjistit stav sociální nouze. (Tam, kde fungují informační systémy, např. může právní pomoc obdržet občan, který pobírá určitou sociální dávku – svou tíživou situaci již totiž prokázal před orgánem, který dávku poskytuje.)

Žadatel by měl rozhodně prokazovat své majetkové a příjmové poměry i účelnost obrany práv. Spory, které mají charakter šikany, jistě zvýhodňovat nelze. Sociální situace je během života zpravidla proměnlivá. Tam, kde je vyhlídka na její zlepšení, měla by se právní pomoc poskytnout jako půjčka, a nikoli jako dar, jinak není motivační.

Česká republika je členským státem Rady Evropy a jako taková musí umožnit přístup k soudnímu prosazení práva a možnost spravedlivého procesu. Drahé služby advokátů by tomu rozhodně neměly stát v cestě, vždyť příliš drahá spravedlnost je spravedlnost odepřená. ■

I advokát může selhat, stálo v nadpise článku v HOSPODÁŘSKÝCH NOVINÁCH 1. září.

Tak jako není každé právo stejné, protože některé je slabé a jiné velmi dobré, je možné totéž tvrdit o právnících a hlavně advokátech. Je fakt, že lidé se na advokáty obracejí tak trochu jako na lékaře, totiž s velkou nadějí, že zmožou všechno. Ale to není pravda. Právo je složité a laické znalosti jsou nízké, a tak dojem samospasitelnosti advokáta patří více do oboru psychologie. Ale protože zklamání z prohraných procesů je velké a hlavně drahé, je na advokátovi, aby posoudil, zda má pře nadějí na úspěch nebo jde jen o nereálné představy. Otázka, co dělat ale vzniká tehdy, kdy se klient domnívá, že jeho advokát jedná ve prospěch protistrany, nebo nekoná a nedodržuje lhůty. I takové případy se stávají, ale není jich mnoho – přihodí se jich sotva několik ročně a advokátů je 6 000. Existují ovšem i případy, kdy klient svého advokáta viní z nesplněných vlastních nereálných představ, pak se stává klient obětí klamu.

Ale musíme připustit, že advokáti jsou pouze lidé a dělají chyby. Ostatně proto mají ze zákona kárnou odpovědnost a jejich kárná provinění posuzuje a trestá advokátní komora.

Klient, který z nějakého důvodu není spokojený se svým advokátem, se má obrátit na Českou advokátní komoru se stížností. Měl by ovšem vybavit svou stížnost příslušnými důkazy předpokládaného nekalého skutku advokáta. Komise, která stížnost posuzuje, jedná ve tříčlenných senátech. Pokud zjistí, že skutečně advokát pochybil, předá komise věc kárnému senátu advokátní komory.

Je-li advokát uznán vinným, může být i poměrně vysoko pokutován, ale stejně tak může být vyškrtnutý ze seznamu advokátů, a to maximálně na pět let.

Kromě toho jsou advokáti povinni dodržovat vnitřní předpis Komory, který se nazývá Pravidla profesní etiky. Fakt je, ačkoliv to mnoho lidí nechce slyšet, že i masový vrah má právo na advokáta, pro kterého musí platit, že použije všech vhodných důkazů ve prospěch svého klienta, a to je jeden ze základních postulatů profesní etiky, ale také rozdíl mezi advokátem a soudcem. Právo nalézat a dávat mu průchod přísluší soudci a právo obhajovat advokátovi. ■

Lakonickou zprávou, **Prezident přehlasován**, vydal HANÁČKÝ A STŘEDOMORAVSKÝ DEN 15. září:

Sněmovna včera přehlasovala veto prezidenta Havla a znovu schválila novelu zákona o advokacii v podobě, v níž ji přijala už v červenci a kterou poté potvrdil Senát. Původní verzi včera podpořilo 173 poslanců, proti bylo 14. ■

Na stránky novin se vrátila novela zákona o advokacii, např. v článku **Poslanci přijali novelu zákona o advokacii**, který uveřejnil PLZEŇSKÝ DENÍK 15. září.

Poslanecká sněmovna včera přehlasovala veto prezidenta Václava Havla a znovu schválila novelu zákona o advokacii v podobě, v níž ji přijala už v červenci a kterou poté potvrdil Senát. Původní verzi včera podpořilo 173 poslanců, proti bylo 14.

Havel proti novele neúspěšně namítl, že nespravedlivě zvýhodňuje lidi zvolené do veřejné funkce. Advokátní komora totiž může podle novely vyškrtnout ze seznamu advokátů ty, kteří nevykonávají advokátní činnost déle než čtyři roky, ovšem s výjimkou členů vlády, orgánů samosprávy, poslanců, senátorů a jiných veřejných činitelů. „Poskytuje se tak někomu více výhod než jinému,“ vysvětlil prezident vrácení novely sněmovně.

Poslanec ČSSD Zdeněk Jičínský však jeho stanovisko označil za neodůvodněné a poslancům doporučil setrvat na původním návrhu. ■

JUDr. Karel Čermák, předseda České advokátní komory, se vyjádřil k reformě justice ve svém příspěvku: **Je vidět, že změny připravila výkonná moc**, uveřejněném v HOSPODÁŘSKÝCH NOVINÁCH dne 22. září.

Definovat si různé možné složky justičního systému země je jedním z úkolů právní politiky; ta ovšem musí navíc definovat obdobné problémy i v oblasti moci zákonodárné a moci výkonné. Bez definované právní politiky není možno učinit žádný pokrok ve směru k vytvoření právního státu, protože představy o souhře při výkonu jednotlivých státních mocí zůstávají nejasné, nejisté a často zcela zmatené. To, o čem dnes diskutujeme jako o „konceptu reformy soudnictví“, není ve skutečnosti nic víc než diskuse o reorganizaci soudů a státního zastupitelství. Je otázkou, proč je taková reorganizace v současné době vůbec naléhavá a zda naléhavějším úkolem není jasně formulovat právní politiku státu.

Technokratické metody

Nedostatek právní politiky státu se zákonitě projevuje v metodách, jež se ke zlepšení stavu soudnictví navrhuji. Jsou to metody povýtce technokratické, které samozřejmě nemohou sahat dál než přesunů v dělbě práce či v kompetencích soudních orgánů existujících, do rušení těchto orgánů a do vytváření některých orgánů nových. Nově vytvářené orgány, zejména orgány tržní povahy, se přitom opírají o často exotické, ve středoevropském právním prostoru nevžitě vzory různých greffierů, huissierů, moderátorů, kurátorů, mediátorů či bailiffů, a to podle znalostí a sympatií zpracovatelů. Zde je třeba připomenout, že implantace cizích právních institutů do právního systému po staletí tradičně žijícího z myšlenkových pochodů právníků rakouských a německých je riskantní, protože tyto implantáty nemusí místní právní kultura vůbec přijmout. Účinnější patrně je tradiční vzory i s nedostatky převzít a teprve pak společně usilovat o změny. To ostatně platí i ve vztahu k EU. Další poznámka se musí týkat obvyklé neúčinnosti technokratických představ o tom, že pouhou změnou organizace nebo zlepšením materiální vybavenosti lze čehokoliv docílit; víc než kde jinde tato úvaha platí v oblasti práva, kde hladká funkce právního systému závisí především na právním vědomí. Snad nekulhá přirovnání k makro- a mikroprocesům v oblasti ekonomiky. Veškeré makroekonomické úvahy, samy o sobě správné, nemohou fungovat v prostředí rozvrácené mikroekonomiky. Tak ani organizační makroprojekty v oblasti práva nebudou fungovat v oné mikrooblasti, která je charakterizována vnitřním ztotožněním převážné části nositelů práv se spravedlností právního řádu, v němž se pohybují. Ten mohou chápat buď jako štěstí, nebo jako katastrofu. V tom je podstata právního vědomí.

Komu patří soudní moc

Právně pozitivistický, a tudíž technokratický přístup Koncepcie reformy soudnictví je způsoben hlavně tím, že si autoři ani v nejmenším nekladou otázku, čím

vlastně výkon soudní moci je. Tuto otázku si ostatně nekladou ani nositelé moci zákonodárné či výkonné. Bez odpovědi na tuto otázku však nelze vypracovat nic, co by se dalo označit slovem koncepce. Přitom právě v oblasti soudní moci je snad na první pohled zřetelné, že výkon této moci není službou státu. Soudní moc musí být nestranně a nezávisle schopna korigovat jakýkoliv konflikt jakéhokoliv nositele subjektivních práv nejen s nositelem jiných subjektivních práv, ale i s nositelem mocenských práv, jímž je právě stát. Cokoliv se tedy chce nazývat reformou, musí především také jako absolutní prioritu vyřešit správní soudnictví s plnou jurisdikcí. Výkon moci soudní tedy není výkonem moci ve prospěch státu, nýbrž tato moc se vykonává ve prospěch práva; a pozice práva nebo spravedlnosti není nutně vždy pozicí státu. Přijmeme-li však pojetí výkonu soudní moci jako služby spravedlnosti a právu, stěží můžeme uznat za obecnou prioritu soudnictví rychlost rozhodování za každou cenu, snížení počtu nevyřízených případů nebo zájmy nekompetentního a krachujícího bankovního sektoru, který už se musel sanovat stovkami miliard z peněz obyvatelstva a nyní se ještě domáhá toho, aby v procesu nalézání a vymáhání práva získal neoprávněné výhody. Koncepce justiční reformy zřetelně svědčí tomu, že ji připravila moc výkonná bez možnosti zásahů složek širšího justičního systému. ■

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY také věnovaly 6. října místo zprávě o konání semináře na téma bezplatné právní pomoci s názvem **Zatím se neprosadila bezplatná obhajoba nemajetných**.

Nizozemská nadace Hugo Grotius společně s Českou advokátní komorou uspořádaly minulý týden v Praze seminář o bezplatné právní pomoci. V Nizozemsku tato forma obhajob již existuje a doporučuje ji také Rada Evropy, ale v její prospěch zní i judikatura Evropského soudu lidských práv. Česká úprava, kterou na semináři zhodnotil místopředseda advokátní komory JUDr. Michal Račok, má zatím slabiny. Proto komora advokátů připravila návrh zákona, který by tuto mezeru v našem právním řádu vyplnil. Prozatím se však tato iniciativa nesešla s úspěchem u ministra spravedlnosti, přestože „právo chudých“ na našem území platilo do roku 1951. Neochota vrátit toto právo zpět je s podivem i proto, že i velmi tvrdý americký právní systém tento institut přijal v roce 1963 rozhodnutím Nejvyššího soudu USA v kauze Gideon versus Wainwright.

Princip „práva chudých“ naplňuje základní postulát, že právo na obhajobu přísluší všem, i těm, kteří na ně nemají prostředky, a to jak v civilním, tak i v trestním procesu. Návrh advokátní komory toto právo formuloval v souladu s listinou tak, že každý má nárok na zajištění právní pomoci advokátem. Komora k tomu dodává, že po novele občanského soudního řádu, který zprofesionalizuje civilní proces, bude praxe vyžadovat častější účast advokáta právě v tomto

procesu. Za těchto okolností by měly jít náklady za zajištění „práva chudých“ na vrub státu.

Advokáti šli ve svém návrhu tak daleko, že připustili, že „pokud by suma uplatněných nároků advokátů za povinné zastupování prostřednictvím komory přesáhla částku, která by byla pro kalendářní rok schválená ze státního rozpočtu, sníží poměrně všechny své nároky za poskytnutou pomoc,“ alespoň to tvrdil na semináři M. Račok. Nynější úprava bezplatné právní pomoci je roztržštěná. Povinné obhajoby – ex offa – poskytuje a hradí stát (v roce 1989 to bylo 30 191 případů). Pokud jde o majetkově slabého účastníka soudního řízení, tak se ho ujímá komora advokátů (1998 to bylo 665 případů, z toho dvě třetiny věcí byly civilní).

■

ZE ZAHRANIČÍ

Vyšel Bulletin slovenské advokacie č. 3/99

Místopředsedkyně SAK Bratislava JUDr. Darina Michalková informuje v úvodním článku o Konferenci prezidentů advokátních komor střední a východní Evropy, která se konala v Bratislavě od 20. do 22. května 1999 za účasti prezidentů advokátních komor šesti evropských zemí: České republiky, Chorvatska, Maďarska, Německa, Rakouska a Slovinska.

Odborné články:

Doc. JUDr. Alexandra Krsková, CSc.: *Půlhodinka s etikou. Kompetentnost advokáta.*

Autorka zdůrazňuje, že podstatným rysem charakteristiky každého odborníka je jeho kompetentnost, která je jeho základní povinností a je zbytečné ji vydávat za etickou ctnost. Zdůrazňuje umění **kladení otázek** vyžadující vysokou schopnost soustředění, umění **vyjednávání** jako namáhavé psychologické hry. **Poskytování právních rad**, říká autorka, je fundamentálním posláním advokacie a titul konzultanta se uděloval mnohde jen advokátům, kteří za sebou měli víc než dvacet roků praxe. **Koncipování právních dokumentů**, zejména smluv, vyžaduje jasně definovat práva a povinnosti, používat jednoznačné pojmy a domýšlet důsledky.

Část článku se zabývá etickou stránkou nekompetentnosti a dále rozumnou lhůtou k vyřízení věci hlavně tam, kde hraje úlohu čas, avšak ne na úkor důkladnosti. Poslední pasáž článku se stručně zabývá zodpovědností advokáta za profesní chybu.

V časopise je uveřejněno paragrafované znění malé novely zákona o slovenské advokacii s důvodovou zprávou.

Další příspěvky:

JUDr. Milan Ďurica: *Obchodní společnosti v rozhodovací praxi soudů*

Autor se zabývá § 148 odst. 1 Obchodního zákoníku – dle kterého nemůže společník vystoupit ze společnosti s ručením omezeným, může však navrhnout, aby soud zrušil jeho účast ve společnosti. Vzhledem k právní problematice uvádí v článku vybranou judikaturu k této otázce, a to rozhodnutí Nejvyššího soudu SR včetně vlastních poznámek k uvedené judikatuře. Další pasáž je věnována akciovým společnostem a judikatuře jich se týkající, rovněž s poznámkou autora článku k této judikatuře.

JUDr. Ján Hrubala, Mgr. Eva Kovačechová: *Aktivní legitimace a přístup ke spravedlnosti ve veřejném zájmu.*

Obsáhlý článek, ve kterém se autoři zabývají žalobami ve veřejném zájmu a aktivní legitimací k těmto žalobám. Začínají, pochopitelně, zahraničními případy a nutno konstatovat, že citáty z rozhodnutí zahraničních soudů a odůvodnění těchto rozhodnutí jsou velmi zajímavá, dávají možnost (občanům, ale i institucím) přičinit se o znemožnění nezákonného jednání.

Další kapitola článku má název „Ochrana veřejných zájmů s použitím klasických institutů veřejného a soukromého práva“. Autoři konstatují, že za současného právního stavu na Slovensku žaloby ve veřejném zájmu, tak, jak je přípustily americké, anglické, filipínské, tanzanské, mnohé jihoamerické a indické soudy, ale i např. Slovinský nejvyšší soud, neexistují. Paradoxně je ochrana veřejných zájmů svěřena výlučně do rukou státních orgánů a koncepce soudnictví, zdá se, vychází ze striktního oddělení práva veřejného a práva soukromého. V této souvislosti se zabývají jednáním před správním orgánem, rozhodováním o žalobách proti rozhodnutím správních orgánů, právními prostředky nápravy jako jsou obecné soudy a Ústavní soud, jehož rozhodnutí, v článku uveřejněné, je ve srovnání s uveřejněným rozhodnutím zahraničních soudů v přístupu ke straně žalující zcela rozdílné.

Téměř v závěru autoři vyjadřují názor na problematiku obsaženou v názvu článku takto: „Dominance a výlučnost státu v takových věcech, jako je ochrana přírody a někdy ochrana lidských práv, není jevem zdravým a neumožňuje vy-

rovnávání zájmů státu se zájmy komunit, jednotlivců i veřejnosti všeobecně. Tyto i mnohé jiné argumenty jasně podporují fakt, že v zájmu zkvalitnění přístupu ke spravedlnosti by se úprava částí veřejných žalob, tak, jak je pojmy mnohé zahraniční soudy, měla přesunout a zakotvit v oblasti soukromého práva.

Dále číslo obsahuje nová telefonní čísla SAK, změny v seznamu advokátů a advokátních koncipientů a inzertní rubriky.

JUDr. Jaroslava Vanderková

RŮZNÉ

1) Pojišťovací servis

V minulém čísle Bulletinu advokacie jsme Vás seznámili s různými typy pojistných smluv, které se vztahují k pojištění profesní odpovědnosti advokátů a vysvětlili, na jakých principech pojištění jsou sjednávány. Dnes vám přiblížíme, v jakém rozsahu si můžete pojištění dle svých potřeb sjednat.

V rámci pojištění profesní odpovědnosti advokáta za škodu je jednou z nejdůležitějších dimenzí rozsahu pojištění okolnost, na jaké právo (právní řád) a území je omezen poskytnutý rozsah pojistného krytí.

V dosud platné rámcové pojistné smlouvě č. 100526445 uzavřené mezi Českou advokátní komorou a Kooperativou, pojišťovnou, a.s., která je účinná od 1. 1. 1997 se pojištění v základním rozsahu vztahuje na odpovědnost za škodu způsobenou poskytnutím právní pomoci podle **českého a slovenského práva**. Podle všeobecných pojistných podmínek č. 600, které jsou nedílnou součástí pojistné smlouvy, se pojištění vztahuje na pojistné události, při kterých nastane škoda na **území České republiky nebo Slovenské republiky**. Výše uvedená rámcová pojistná smlouva ovšem umožňuje rozšířit pojistné krytí i na poskytování právních služeb podle jiného než českého nebo slovenského práva. V první řadě se má na mysli **právo evropských států**. Není ovšem vyloučeno, aby se pojistné krytí vztahovalo i na poskytování právní pomoci podle jiného práva, než je právo evropských států. Okolnost, že škoda musí nastat na území České republiky nebo Slovenské republiky zůstává nezměněna.

Oblastí se specifickou úpravou jsou pojištění odpovědnosti za škodu sjednávány individuálně na pojistné částky převyšující 40 000 000,- Kč, popřípadě pojištění mající zvláštní rozsah krytí. Zde se nabízí využití některé z níže uvedených možností:

- a) pojištění se vztahuje na odpovědnost za škodu vzniklou v souvislosti s poskytováním právních služeb podle **českého práva**, kdy se pojištění týká pojistných událostí, při nichž nastane škoda na **území České republiky**;
- b) pojištění se vztahuje na odpovědnost za škodu vzniklou v souvislosti s poskytováním právních služeb podle **českého práva**, kdy se pojištění týká pojistných událostí, při nichž nastane škoda na **území evropských států**;
- c) pojištění se vztahuje na odpovědnost za škodu vzniklou v souvislosti s poskytováním právních služeb podle **práva evropských států a práva EU**, kdy se pojištění týká pojistných událostí, při nichž nastane škoda na **území evropských států**.

Samozřejmě, že není vyloučena možnost rozšířit pojistné krytí i na právo jiných států než uvedených pod písm. c), případně stanovit území, na kterém musí nastat škoda, šířeji než hranicemi evropských států.

V případě dotazů k výše uvedené problematice nebo zájmu o sjednání konkrétního pojištění se můžete obrátit na zprostředkovatelskou kancelář WI-ASS ČR, spol. s r. o., Kateřinská 9, 772 00 Olomouc, telefon 068/522 77 92, fax 068/523 02 71.

WI-ASS ČR, spol. s r. o.
Kooperativa, pojišťovna, a.s.

2) *Symposium Česká republika a rozšíření Evropské unie, Praha, 15. – 18. září 1999*

V uvedených dnech uspořádala Právnická fakulta Karlovy univerzity Praha a Právnická fakulta Eberhard-Karlovy univerzity Tübingen Německo s podporou česko-nizozemské Nadace Hugo Grotius symposium věnované tematice přístupu České republiky k Evropské unii.

Jednalo se o významné fórum, jak to ostatně zdůraznil ve svém zahajovacím projevu i JUDr. Otakar **Motejl**, ministr spravedlnosti České republiky.

Symposium bylo zaměřeno na čtyři hlavní oblasti dané problematiky:

1. Přístup k EU a jeho implikace v právu evropském a ústavním,
2. Evropské správní právo a jeho reflexe do vnitrostátního správního práva,

3. Evropské soukromé právo,

4. Fungování trhu a soutěže.

Jednalo se o prezentaci důležitých okruhů problémů, které jsou v daných souvislostech zásadní pro proces přistoupení České republiky k Evropské unii.

Pozvání expertů z Právnické fakulty Eberhard-Karlovy univerzity Tübingen nebylo náhodné; profesori Dr. Thomas Oppermann v oblasti evropského a ústavního práva, Dr. Harm-Peter Westermann v oblasti věcného práva a práva obchodních společností a Dr. Wernhard Möschel, současně člen monopolní komise Německa, v oblasti práva soutěžního, patří k nejpřednějším evropským znalcům těchto právních oblastí.

Právnická fakulta Karlovy univerzity Praha byla zastoupena pedagogy z kateder ústavního, správního a evropského práva, kteří přednesli následující referáty:

- JUDr. Ing. Jiří Zemánek – Účinky komunitárního práva v ČR po jejím přístupu k EU;
- Prof. JUDr. Václav Pavlíček – Slučitelnost české ústavy s komunitárním právem v důsledku přístupu k EU;
- JUDr. Věra Jirásková – Role Parlamentu ČR a legislativa EU;
- JUDr. Pavel Svoboda – Odpovědnost členských států za škodu způsobenou porušením evropského práva;
- Mgr. Radovan Suchánek – Národní ústavní soudnictví a přístup k Evropské unii;
- Prof. JUDr. Dušan Hendrych – Reforma veřejné správy a správního práva;
- Doc. JUDr. Richard Pomahač – Základní lidská práva a správní právo;
- JUDr. Richard Král – Provedení směrnic do národního práva na příkladě odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem;
- JUDr. PhDr. Michal Tomášek, LL.M. – Ochrana spotřebitele v bankovním obchodu;
- JUDr. Jindřiška Munková – Evropské soutěžní právo a přístup České republiky k Evropské unii;
- Doc. JUDr. Luboš Tichý – Veřejné podniky a podnikání veřejného sektoru.

Velký zájem účastníků sympozia, mezi nimiž byli též advokáti, o tato témata a následná diskuse jen potvrdily, že jeho konání bylo šťastnou volbou. Uskutečnění sympozia přispělo k rozšíření znalostí této problematiky, která je z hlediska celospolečenského velmi aktuální, a to nejen pro širší veřejnost, ale i pro příslušníky jednotlivých právnických profesí, jejichž znalosti nejsou u nás většinou dosud na žádoucí úrovni.

Právnická fakulta Karlovy univerzity Praha hodlá vydat sborník příspěvků z tohoto sympozia.

JUDr. Jitka Machová, ČAK

3) Seminář Evropské úmluvy o ochraně lidských práv

Český institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců ve spolupráci s Odborem lidských práv Rady Evropy uspořádal v Praze ve dnech 4. a 5. 10. 1999 seminář o čl. 5, 6, 8 a 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Na semináři, který byl referentsky obsazen odborníky Rady Evropy a českými odborníky, bylo dáno k dispozici sdělení, obsahující instrukce pro ty, kteří se chtějí obrátit na Evropský soud pro lidská práva.

SDĚLENÍ URČENÉ TĚM, KTEŘÍ SE CHTĚJÍ OBRÁTIT NA EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

I. JAKÉ ZÁLEŽITOSTI MŮŽE SOUD PROJEDNÁVAT?

1. Evropský soud pro lidská práva je mezinárodní institucí, která za určitých podmínek může přijímat stížnosti osob dovolávajících se porušení práv zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech. Tato Úmluva je smlouvou, jíž se velký počet států zavázal zachovávat určitá základní práva jednotlivce. Tato práva jsou formulována jednak v Úmluvě samotné, jednak ve čtyřech protokolech (Dodatkovém protokolu a Protokolech č. 4, 6, a 7), které členské státy podepsaly. Předkládáme Vám tyto texty i s poznámkami o výhradách.
2. Domníváte-li se, že jeden ze států, které Úmluvu podepsaly, porušil **k Vaší újmě** některé ze základních práv, můžete se obrátit na Soud. Tento se však může zabývat jen stížnostmi na porušení práv zakotvených v Úmluvě nebo v Protokolech. Soud není odvolacím soudem ve vztahu k národním soudům, sám nemá pravomoc rozsudky národních orgánů rušit ani je měnit. Nemůže ani přímo ve Váš prospěch intervenovat u orgánů, jehož rozhodnutí napadáte.
3. Soud nepřijímá stížnosti, pokud směřují proti jednomu ze států, které Úmluvu nepodepsaly, anebo pokud se týkají skutečností, které nastaly před pevně stanoveným datem. Toto datum se různí podle státu, který výhradu učinil a podle toho, zda se stížnost týká práva zakotveného v samotné Úmluvě či v některém z Protokolů.
4. Soudu můžete předložit stížnost směřující proti aktu **státního orgánu** (parlament, správní orgán, soud aj.) některého ze smluvních států. Soud se nemůže zabývat stížnostmi vedenými proti jednotlivcům nebo nestátním institucím.

5. Než se na Soud obrátíte, musíte vyčerpat **všechny opravné prostředky**, které zákonodárství **daného státu** předepisuje a které by mohly zabránit stavu, kvůli němuž se na Soud chcete obrátit. Je třeba se odvolat až k nejvyšší soudní instituci daného státu příslušné v dané věci (např. u stížností týkajících se porušení základních lidských práv je to Ústavní soud ČR). Pokud ovšem napadáte rozsudek, zejména odsuzující, není nutné žádat o obnovu řízení po vyčerpání řádných opravných prostředků. Při podání těchto opravných prostředků byste měli znát procesní předpisy, zejména lhůty, které jsou v nich předepsány. Pokud bylo například Vaše podání zamítnuto jako opožděné či z důvodu nerespektování procesní podmínky, Soud se pravděpodobně nebude Vaší stížností zabývat ve věci samé.
6. Jakmile nejvyšší příslušná instance rozhodne, náleží Vám **šestiměsíční lhůta**, během které máte možnost obrátit se se svou stížností na Soud. Směřuje-li Vaše stížnost proti odsouzení, běží tato lhůta od doručení konečného rozhodnutí a nikoli od zamítnutí eventuálního návrhu na obnovu řízení. Soud se nebude moci Vaší záležitostí zabývat, pokud před uplynutím šestiměsíční lhůty nepředložíte, alespoň ve stručné formě, jasný výklad Vaší stížnosti.

II. JAKÝM ZPŮSOBEM SE NA SOUD OBRÁTIT?

7. Domníváte-li se, že Vaše stížnost směřuje proti porušení jednoho z práv zaručených Úmluvou nebo jedním z Protokolů a že jste zároveň splnili všechny předepsané podmínky, zašlete vedoucímu Kanceláře Soudu dopis obsahující níže uvedené informace. Váš dopis adresujte na:
Au Greffier de la
Cour européenne des Droits de l'Homme
Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX
8. Váš dopis by měl obsahovat:
 - a) **krátké shrnutí** předmětu Vaší stížnosti;
 - b) uvedení práv zaručených Úmluvou, jejichž porušení se dovoláváte;
 - c) výčet vyčerpaných odvolání;
 - d) seznam rozhodnutí státních orgánů vztahujících se k Vaší záležitosti: jejich datum, stručný obsah a orgán, který je vydal. K dopisu přiložte **kopie** těchto rozhodnutí. (Dokumenty, které předložíte, Vám nebudou moci být vráceny. Je tedy ve Vašem zájmu zaslat kopie, **ne originály**.)
9. Vedoucí Kanceláře Soudu Vám odpoví. Je možné, že si od Vás vyžádá další dokumenty, informace nebo doplňující vysvětlení týkající se Vaší stížnosti. Bude Vás informovat o tom, zda se Komise již podobným případem zabývala. V případě, že by přípustnost Vaší žaloby narážela na evidentní překážku, upo-

zorní Vás na ni. Nemůže Vás však informovat o právních předpisech státu, proti kterému je Vaše stížnost namířena.

10. Pokud z Vaší korespondence s vedoucím Kanceláře Soudu vyplyne, že Vaše podání bude moci být u Soudu zaregistrováno jako stížnost, a pokud s tímto faktem budete souhlasit, budou Vám zaslány formuláře nezbytné pro oficiální podání stížnosti. Jakmile tyto materiály vyplníte a zašlete vedoucímu Kanceláře Soudu, Vaše stížnost bude předložena Soudu.
11. O průběhu jednání Vás bude vedoucí Kanceláře Soudu informovat. Úvodní část jednání je písemná, a proto není potřebné, abyste osobně navštívili sídlo Soudu.
12. Bude-li to možné, pověřte sepsáním Vaší stížnosti advokáta. V pozdější fázi jednání, pokud nebudete mít prostředky na úhradu výdajů v souvislosti s právním zastoupením, budete moci požádat o bezplatnou právní pomoc. Tato pomoc Vám však nemůže být poskytnuta v okamžiku podání Vaší stížnosti Soudu.

Dodáváme, že Česká advokátní komora připravuje pro advokáty – jako zvláštní číslo Bulletinu advokacie – příručku o zastupování před zmíněným soudem. Vydání příručky lze očekávat v I. pololetí příštího roku.

4) Seminář k reformě správního soudnictví

Ve dnech 11. a 12. října 1999 uspořádalo Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s Radou Evropy seminář o správním soudnictví a jeho možném reformování v České republice. Na programu byly referáty zahraničních i českých odborníků zaměřené na několik základních otázek z oblasti organizace správního soudnictví u nás a v zahraničí, dále se pozornost soustředila na procesní otázky rozhodování soudů při přezkoumávání správních rozhodnutí, na mimosoudní opravné prostředky proti správním rozhodnutím a nakonec na soudní kontrolu správních rozhodnutí ve světle článku 6 (1) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Seminář se nezabýval konkrétními záměry pro reformu správního soudnictví v ČR, avšak v závěrech semináře vyplynul z poměrně bohaté diskuse mezi přítomnými odborníky určitý souhrn základních zásad pro budování správního soudnictví v ČR vzhledem k dodržení evropských standardů pro náležitě fungování správního soudnictví.

V tématu současné organizace správního soudnictví v České republice byl učiněn základní popis současné situace opírající se o ústavní východiska a novelu občanského soudního řádu, kterým začala činnost specializovaných správních senátů u obecných soudů, přičemž obecnou věcnou příslušnost mají krajské soudy, vrchní soudy pak rozhodují o žalobách proti rozhodnutím o potrestání

za přestupek. Osud Nejvyššího správního soudu, který byl konstituován v Ústavě České republiky, je dodnes nevyjasněn. Nynější organizační soustava správního soudnictví je ve srovnání s jinými evropskými zeměmi příliš jednoduchá nejen pokud jde o neexistenci specializovaných soudů, ale zejména pokud jde o stupně rozhodování. Její zhodnocení nebylo v rámci semináře hlouběji učiněno patrně i z toho důvodu, že nedokonalost systému byla zjevná ve srovnání s předneseným popisem propracovaného španělského systému správního soudnictví, který je obdobný francouzskému nebo italskému modelu.

V diskusi, která se rozvinula nad procesními otázkami při přezkoumávání správních rozhodnutí, se spolu se zahraničními experty soustředila pozornost na dispoziční zásadu, kterou nelze pojímat jako nemožnost informování žalobce o možnosti rozšíření žaloby či nepřihlížení k vadám napadeného rozhodnutí z hlediska zákonnosti už i proto, že správní soudnictví plní zejména funkci vnější kontroly exekutivy. Rovněž se soustředěněji diskutovalo o výkladu pojmu plné jurisdikce. Správní soudnictví nemůže nahrazovat plnění funkcí a činnosti veřejné správy. Soud nemůže mít stejnou působnost a nahrazovat její činnost zejména v rozhodnutích, kde byla uplatněna diskreční pravomoc. Přezkoumávání správních rozhodnutí z hlediska legality samozřejmě neznamená jen úzké hledisko zákonnosti ve smyslu zkoumání příslušnosti nebo jen náležité opory v hmotném právu, ale především zkoumání dodržování procesních předpisů, toho, zda byl náležitě zjištěn skutečný stav věci a zhodnoceny důkazy a zejména, zda byla chráněna procesní práva účastníka řízení. V této souvislosti bylo možné pozitivně vyhodnotit učiněný pokrok v rámci našeho vývoje judikatury, která postupně odstraňuje určité pochybnosti stran vyloučení z přezkumu procesních rozhodnutí majících za následek některé hmotněprávní důsledky. Příkladem je zde rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení obnovy správního řízení.

V rámci výkladu o mimosoudních opravných prostředcích proti správním rozhodnutím byl uveden příklad možnosti využití prostředníka nebo rozhodce k řešení některých sporů. Tento institut – mediaci – má především v zemích, kde byl zaveden, odlehčit přetíženost správních soudů a umožnit v některých jednodušších záležitostech při závazku respektování rozhodnutí pružnější způsob řešení, avšak vždy je podmínkou kvalifikovanost rozhodců či prostředků. K ombudsmanovi bylo více vysvětleno ze strany zahraničních expertů, kteří neváhali přiznat i původní skepsi k tomuto institutu jako pouze komplementárnímu způsobu kontroly veřejné správy. Tento institut jak ve Španělsku, tak v Polsku ovšem požívá náležité úcty a má morální význam pro kultivování státního politického života, bývá zvláště nezanedbatelně vnímán Parlamentem.

Stále aktuální zůstává u nás otázka interpretace proslulého článku 6 odstavce 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Nelze pominout ani to, že

překlad publikovaný ve Sbírce zákonů vyvolává pochybnosti při jeho výkladu. Soudní kontrola správních aktů z hlediska Evropské úmluvy pro lidská práva je v zásadě pojednána třemi způsoby. Za určitých podmínek Úmluva vyžaduje existenci soudní kontroly podle článku 6, tedy nedostatek náležité soudní kontroly má za následek porušení Úmluvy. Soudní kontrola správních rozhodnutí je jedním z prostředků zajištění toho, že práva obsažená v Úmluvě jsou veřejnou správou respektována. Lze přece předpokládat, že správní orgány rozhodují nestranně a spravedlivě. Dále Úmluva není sama nějakým vzorem pro soudní kontrolu správních rozhodnutí, jakýkoliv fungující systém takové kontroly ji při jejím dodržování přesahuje. Velmi podstatnou a složitou otázkou je fakt, že „občanská“ práva podle Úmluvy se nedají zcela plně specifikovat a není dán přesně jejich rozsah. Lze učinit pouze závěr, že článek 6 odstavec 1 Úmluvy se aplikuje na všechny případy, v nichž při rozhodování správního úřadu jde o práva a povinnosti soukromoprávního subjektu bez ohledu na to, zda tato práva a závazky mají soukromoprávní povahu.

Na závěr semináře byly vypracovány zásady a doporučení, které by se mohly stát základními východiský při konkrétním zpracování záměrů reformy správního soudnictví v České republice. Vzhledem k jejich přehlednosti a úplnosti, dosažené zejména díky diskusím a vyjasňováním některých pojmů a institutů se zahraničními odborníky z evropských zemí, stojí za to je na závěr zmínit. Jsou uvedeny tak, jak byly předneseny:

Doporučení (zásady) pro zajištění vnější kontroly veřejné správy prostřednictvím přezkoumávání aktů správních úřadů (orgánů) soudy:

- 1) Není rozhodující, zda je správní soudnictví odděleno, nebo zařazeno do soustavy a organizace soudů jako jejich součást, nejdůležitější je, aby soudci byli na tuto agendu specializováni. Zajištěno musí být i přiměřené specializační vzdělávání.
- 2) Tato agenda může být zařazena do více článků soudní soustavy, nebo do jednoho článku, který může být členěn, vždy je však žádoucí, aby existoval orgán přezkoumávající rozsudky v 1. instanci (byť alespoň mimořádně) a dále aby existoval orgán, který zaujímá doporučující stanoviska pro sjednocování judikatury.
- 3) Správní řízení má být vždy dvouinstanční proto, aby eventuální námitky nezákonnosti či jiné nesprávnosti v rozhodování správních úřadů nadbytečně nezatěžovaly soudy.
- 4) Pokud jde o přezkoumávání správních aktů soudem, soud by neměl nahrazovat exekutivní orgány. Nelze narušit dělbu moci a nahrazovat soudy činnost a funkci exekutivy.
- 5) Je vhodné právně upravit i jiné formy řešení sporů než správní a soudní, např. lze uvažovat o institutu rozhodce nebo prostředníka.

- 6) Je nanejvýš vhodné zabývat se opodstatněností existence ombudsmana, který sice nemá pravomoci zasahovat do rozhodování správních úřadů, ale jeho role je nezastupitelná při zkoumání celkové funkčnosti veřejné správy.
- 7) Pokud by se měly změnit procesní předpisy upravující řízení před soudy ve věcech přezkumu správních aktů, je vhodné přihlédnout k procesním úpravám v evropských zemích a doporučením Rady Evropy, která se jich týkají. Rovněž bude nutné upravit v procesních předpisech opatření proti nečinnosti veřejné správy.
- 8) Bude vhodné se co nejdříve zamyslet nad novou právní úpravou ve věcech, týkajících se ochrany občanských práv, pokud se na ně vztahuje článek 6 (1) Evropské úmluvy o lidských právech, včetně procesní úpravy soudního přezkumu a včetně zabezpečení úplné rozhodovací pravomoci soudů (plné jurisdikce) s přihlédnutím k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.

Lze si jen přát, aby setkání tohoto druhu, která potvrzují užitečnost výměny názorů a diskusí se zahraničními odborníky při vyjasňování obsahu některých právních pojmů a institutů, dospěla vždy alespoň k dostatečně inspirujícím závěrům.

JUDr. Marie Widemannová
Ministerstvo vnitra ČR

5) Počítačový informační systém HUDOC

Účastníci studijního pobytu u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, který se uskutečnil ve dnech 13. až 16. září 1999, měli v rámci připraveného programu možnost seznámit se s počítačovým informačním systémem HUDOC (zkratka z anglického označení HUman rights DOCumentation). Tento systém umožňuje provádět rešerše v rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva, Evropské komise pro lidská práva a dále také v rezolucích Výboru ministrů týkajících se lidských práv. Systém HUDOC začal fungovat již v 70. letech, byl však bohužel přístupný pouze úzkému okruhu uživatelů vybavených přístupovými hesly. Dnes, k velké radosti odborné veřejnosti, je HUDOC přístupný všem. Zvláště právnícká veřejnost jistě ocení možnost provádění case-law rešerší v již vydaných rozhodnutích nebo stanoviskách a přípustnosti možných stížností na porušení lidských práv, a tak ještě před podáním případné stížnosti pro svého klienta posoudit dosavadní rozhodovací praxi.

Jak se dostanu do systému HUDOC? HUDOC je součástí informační sítě Rady Evropy a je přístupný z každého počítače typu PC, Macintosh nebo např. UNIX za předpokladu, že je vybaven připojením na Internet. Systém komunikuje jak

s vyhledávacím programem Netscape, tak i s programem Internet Explorer společnosti Microsoft. Do systému se dostanete „nakliknutím“ příslušné adresy. Možnosti máme dvě, a to buď nepřímo linkem přes webové stránky Rady Evropy s adresou <http://www.coe.fr/>

nebo přímo na adrese

<http://dhcour.coe.fr/hudoc/> nebo <http://dhdirhr.coe.fr./hudoc/>

V jakém jazyce lze se systémem komunikovat? Systém pracuje v oficiálních jazycích Rady Evropy, tedy v angličtině a ve francouzštině. Úvodní stránky nám dají právo volby. Zvolená řeč se ale bude týkat pouze komunikace se systémem. Nalezené dokumenty budou zobrazeny v jazyce, ve kterém byly přijaty. Protože se dokumenty z poslední doby již nepřekládají do druhého oficiálního jazyka, mají zájemci, ovládající jenom jeden z nich, prostě smůlu. V této souvislosti je asi vhodné a nutné položit si otázku, zda-li by nebylo lepší šetřit na něčem jiném.

Jak v systému vyhledávat? Zadavatel má možnost zadat vyhledávací kritéria podle toho, co ho zajímá. Je možné vyhledávat všechny dokumenty týkající se jednoho členského státu až po detailní rešerše jednotlivých rozhodnutí ke konkrétnímu článku Úmluvy se zadáním omezení časového nebo geografického. V systému lze vyhledávat i jednotlivé pojmy, jako např. *freedom of religion*. Systém pak zobrazí seznam veškerých dokumentů, které se problematického pojmu nějak dotýkají.

Nemá smysl dlouze popisovat novou verzi systému HUDOC. Zájemci o problematiku lidských práv v něm jistě naleznou užitečného pomocníka.

Mgr. David Štros
advokátní koncipient, Praha

6) Nová adresa Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního a některých katastrálních úřadů sídlících v Praze

Katastrální úřad Praha-město, KÚ Praha-východ, KÚ Praha-západ, Zeměměřičský a katastrální inspektorát, ZÚ a Český úřad zeměměřičský a katastrální působí od 11. října t. r. na adrese:

Pod sídlištěm č. 9, 182 00 Praha 8.

Úřední hodiny pro veřejnost jsou rozšířeny na 4 dny v týdnu:

pondělí a středa od 8.00 do 17.00 hodin,

úterý a čtvrtek od 8.00 do 15.00 hodin.

7) Ženeva – studentská soutěž v mezinárodním právu

V prvním týdnu měsíce května 1999 se ve Švýcarsku konala soutěž družstev studentů právnických fakult v mezinárodním právu. Díky finanční podpoře Nadace Hugo Grotius a Západočeské univerzity v Plzni na ní mohla být poprvé v historii této soutěže zastoupena i Česká republika. Tématem, letos už 15. ročníku soutěže s názvem *Proces simulé Concours Charles Rousseau*, bylo tentokrát mezinárodní právo pracovní a dějištěm celé akce sídlo Mezinárodní organizace práce v Ženevě. Celá tato soutěž probíhá ve francouzském jazyce a tradičními účastníky na ní jsou zástupci frankofonních států. Jedinými zeměmi, v nichž francouzština není současným úředním jazykem či nejsou bývalými francouzskými koloniemi byly z letošních účastníků Rumunsko, Německo a Česká republika.

Čtyřčlenné družstvo studentů Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni tvořili studenti, kteří již díky této škole zahraniční zkušenosti získali. Po několikaměsíčních přípravách a odeslání elaborátu pro písemnou část soutěže jsme byli spolu s dalšími 17 družstvy zastupujícími 15 států tří kontinentů přizváni k ústní části odehrávající se v Ženevě.

V semifinále se jednotlivá družstva utkala na základě rozlosování a do finále pak postoupily čtyři týmy (dva francouzské, švýcarský a kanadský). Ve finále zvítězili zástupci Kanady před týmem Univerzity Paříž 10. Družstvo Západočeské univerzity se sice mezi první čtyři týmy nedostalo, dle vyjádření organizátorů této soutěže však byla historicky první účast zástupců České republiky na akci s mimořádným mezinárodním renomé velkým přínosem pro kulturně profesionální spolupráci a její případné pokračování je v zájmu všech zúčastněných stran.

Aby k tomu mohlo dojít, museli vyvinout úsilí tito účastníci: Kateřina Brejchová, Vladimíra Čiháková, Martin Mládek a Petr Běhan, s plnou podporou Doc. JUDr. Karla Klímy, CSc., pověřeného řízením zahraničních styků, děkana Právnické fakulty ZČU JUDr. Vladimíra Balaše, CSc. a rektora ZČU Prof. Ing. Zdeňka Vostrackého, DrSc.

Pro realizaci tohoto projektu byla nezbytná finanční podpora, kterou laskavě poskytly Západočeská univerzita a Nadace Hugo Grotia, za což jim tímto ještě jednou děkujeme.

Vladimíra Čiháková,
studentka 5. ročníku Právnické fakulty ZČU v Plzni

Smlouva o přátelství mezi Berlínským advokátním spolkem a Českou advokátní komorou

PREAMBULE

Zástupci Berlínského advokátního spolku a České advokátní komory se setkávají při různých příležitostech v Berlíně a v Praze.

Berlínský advokátní spolek a Česká advokátní komora

1. se ujišťují svým vzájemným přátelstvím a společným přáním napomáhat vzájemné spolupráci a cílům obou organizací a podporovat profesní zájmy svých členů.

2. Obě organizace uznávají nutnost zachování a rozvíjení nezávislosti, integrity, vážnosti stavu advokátů pokud to slouží účelu a společně projednávat různé problémy, které se v právníkové praxi vyskytnou.

Berlínský advokátní spolek a Česká advokátní komora zastávají shodný názor na spolupráci zvláště

- při výměně informací k zamýšleným zákonům, jejich uvedení do praxe a výměně příslušné judikatury
- pokud jde o oboustrannou připravenost při výměně judikatury a dalších právnických pramenů na požádání
- jde-li o vzájemné návštěvy v partnerských městech prostřednictvím představenstev (každoročně)
- předávání seznamů současných právnických společností a asociací se jmény prezidentů a současných představenstev

Za Berlínský advokátní spolek
Uwe Kärgelel
předseda

Za Českou advokátní komoru
JUDr. Karel Čermák
předseda

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý

ZÁVAZNÁ PŘIHLÁŠKA NA ŠKOLENÍ ADVOKÁTNÍCH KONCIPIENTŮ

(podle čl. 9 usnesení představenstva České advokátní komory
ze dne 10. 3. 1998, o výchově advokátních koncipientů,
Věstník ČAK částka 1/1998)

Tuto přihlášku je nutné zaslat do 31. 1. 2000

Závazně se přihlašuji na školení:

- 1) vstupní** konané ve dnech 27. – 31. 3. 2000
 2) závěrečné konané ve dnech 17. – 21. 4. 2000

Vyznačte křížkem školení, na které se přihlašujete.

Prosíme níže uvedená data koncipienta – žadatele o školení, vyplňte **hůlkovým písmem**.

Titul, příjmení, jméno: _____

rodné číslo: _____

č. osvědčení koncipienta: _____

č. telefonu koncipienta vč. předvolby (kancelář, byt): _____

Adresa **advokátní kanceláře** (razítko), na kterou Vám zašleme pozvánku na
vybrané školení (**uvést i PSČ**):

datum:

podpis koncipienta:

podpis zaměstnavatele – advokáta:

ZDE ODSTŘIHNĚTE NEBO
ZAŠLETE FOTOKOPII!